

Raport o stanie ekonomii społecznej w województwie śląskim w 2019 roku

Śląska ekonomia społeczna
Współpraca się opłaca

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
Województwa Śląskiego

Wykaz znaków umownych stosowanych w tabelach

Znak x	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe (np. w przypadku wskaźnika badanego według stanu na koniec danego roku nie określa się rezultatu osiągniętego narastająco)
Kreska (-)	wartość wskaźnika nie została określona w <i>Regionalnym programie rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020</i> (wartość zostanie określona po ustaleniu wskaźnika w KPRES)
bd. „w tym”	brak danych albo brak danych wiarygodnych nie podaje się wszystkich składników sumy

Spis treści

WPROWADZENIE	3
UWAGI METODOLOGICZNE.....	8
OPIS OGÓLNEJ SYTUACJI PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ W REGIONIE.....	11
▪ Przedsiębiorstwa społeczne	13
▪ Podmioty reintegracyjne	18
▪ Sektor non-profit.....	34
▪ Otoczenie sektora ekonomii społecznej.....	38
▪ Instytucje edukacyjne.....	51
INFRASTRUKTURA WSPARCIA SEKTORA EKONOMII SPOŁECZNEJ W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM.....	55
WNIOSKI	67
REKOMENDACJE	70
ANEKS	75
Priorytet I: Wzmocnienie polityki ekonomii społecznej w działaniach realizowanych na poziomie województwa	75
Priorytet II: Integracja i reintegracja społeczna oraz zawodowa	77
Priorytet III: Współpraca sektora ekonomii społecznej z otoczeniem instytucjonalnym i pozainstytucjonalnym, w tym ze środowiskiem biznesu na rzecz rozwoju lokalnego	81
Priorytet IV: Edukacja i profesjonalizacja sektora ekonomii społecznej	85
Priorytet V: Promocja ekonomii społecznej	89

Wykaz skrótów

AKSES	system akredytacji i standardów działania instytucji wsparcia ekonomii społecznej
BGK	Bank Gospodarstwa Krajowego
CAWI	Wywiad internetowy wspomagany komputerowo (ang. <i>Computer-Assisted Web Interview</i>)
CIS	Centrum Integracji Społecznej
CLLD	rozwój lokalny kierowany przez społeczność (ang. <i>Community Led Local Development</i>)
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
ES	ekonomia społeczna i solidarna
FP	Fundusz Pracy
JOPS	jednostka organizacyjna pomocy społecznej
JST	jednostka samorządu terytorialnego
KIS	Klub Integracji Społecznej
RKRES	Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej
KO	Kuratorium Oświaty
KPRES	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
KRS	Krajowy Rejestr Sądowy
LGD	Lokalna Grupa Działania
MOPR	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
NGO	organizacja pozarządowa (ang. <i>non-governmental organization</i>)
OPP	organizacja pożytku publicznego
OPS	ośrodek pomocy społecznej
OWES	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
OZRSS	Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PES	podmiot ekonomii społecznej
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
(Wieloletni) Plan	Wieloletni regionalny plan działań na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie śląskim na lata 2012 – 2020
PO KL	Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013
POWER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
PS	przedsiębiorstwo społeczne
PUP	powiatowy urząd pracy
PZP	ustawa Prawo zamówień publicznych
RDPP	Rada Działalności Pożytku Publicznego
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego

RPO	Regionalny Program Operacyjny
RPRES/ Program	Regionalny program rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020
TISE	Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych
UMWS	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego
WTZ	Warsztaty Terapii Zajęciowej
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach
ZAZ	Zakład Aktywności Zawodowej
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
ZPCh	Zakład Pracy Chronionej

Wykaz znaków umownych stosowanych w tabelach

Znak x	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe (np. w przypadku wskaźnika badanego według stanu na koniec danego roku nie określa się rezultatu osiągniętego narastająco)
Kreska (-)	wartość wskaźnika nie została określona w <i>Regionalnym programie rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020</i> (wartość zostanie określona po ustaleniu wskaźnika w KPRES)
bd.	brak danych albo brak danych wiarygodnych
„w tym”	nie podaje się wszystkich składników sumy

WPROWADZENIE

22 grudnia 2015 roku Zarząd Województwa Śląskiego Uchwałą nr 2428/82/V/2015 przyjął *Regionalny program rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020*. RPRES wyznacza główne cele samorządu województwa w obszarze ekonomii społecznej, oczekiwane efekty oraz odpowiadające im wskaźniki, propozycje realizatorów i potencjalne źródła finansowania poszczególnych działań. Opisuje także system zarządzania i monitorowania efektów.

W związku z wdrażaniem Programu, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego wraz z Regionalnym Komitetem Rozwoju Ekonomii Społecznej prowadzi monitoring założonych w dokumencie efektów. Wyniki zamieszczane są corocznie w raporcie opisującym stan sektora ekonomii społecznej w regionie. Niniejszy raport prezentuje dane z monitoringu Programu według stanu na koniec 2019 roku, które zostały zebrane w toku przeprowadzonych w I kwartale 2020 r. badań kwestionariuszowych, z uwzględnieniem rezultatów osiągniętych w latach ubiegłych.

Wzorem poprzednich lat raport składa się z trzech rozdziałów. Rozdział pierwszy opisuje sytuację sektora ekonomii społecznej w regionie poprzez pryzmat tworzących go podmiotów (m.in. przedsiębiorstw społecznych, jednostek reintegracyjnych, organizacji pozarządowych) oraz instytucji otoczenia ekonomii społecznej.

W rozdziale tym uwzględniono dane dotyczące rozwoju przedsiębiorczości społecznej w regionie na podstawie wskaźników *Regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020* oraz KPRES (szczegółowe dane na temat stanu realizacji Programu zostały umieszczone w Aneksie).

W drugiej części dokumentu znajduje się porównanie benchmarkingowe działalności infrastruktury wsparcia ekonomii społecznej w województwie śląskim, a w ostatnim rozdziale wnioski i rekomendacje w zakresie rozwoju ekonomii społecznej.

Uzupełnienie raportu stanowią bazy podmiotów ekonomii społecznej oraz przedsiębiorstw społecznych, dostępne na stronie: <https://es.rops-katowice.pl/baza-pes>.

Raport dedykowany jest różnym grupom odbiorców, zaangażowanym w rozwój sektora ekonomii społecznej, takim jak: przedstawiciele władz, administracji publicznej, biznesu, sektora non-profit, instytucji wsparcia ekonomii społecznej, przedsiębiorcy społeczni. Powstał także z myślą o szerzeniu świadomości w zakresie korzyści wynikających z rozwoju ekonomii społecznej wśród mieszkańców regionu i upowszechnianiu marki Śląskiej Ekonomii Społecznej.

Decyzją Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej z monitoringu wyłączono w latach 2016-2019 wskaźniki, których poziom realizacji osiągnął wartości na wymaganym poziomie, jak i te, które ze

względu na trudności metodologiczne czy definicyjne nie dawały rzetelnego i pełnego obrazu sektora ekonomii społecznej w regionie¹.

Raport uwzględnia źródła administracyjne, w tym dane własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, informacje pochodzące z interaktywnej mapy potrzeb sektora ekonomii społecznej w województwie śląskim, rejestrów prowadzonych przez Śląski Urząd Wojewódzki, KRS, Głównego Urzędu Statystycznego. Ich uzupełnienie stanowią wyniki pozyskane w oparciu o cykliczne (realizowane po raz piąty) badanie ilościowe, które pozwala monitorować nie tylko stopień realizacji poszczególnych rezultatów, ale także obserwować zmiany zachodzące w rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim. Wspomniane badanie monitoringowe zostało zrealizowane techniką CAWI – wywiadu kwestionariuszowego przy pomocy aplikacji internetowej *LimeSurvey* oraz z wykorzystaniem arkuszy wskaźników (zob. Uwagi metodologiczne). Tegoroczna edycja monitoringu objęła Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, jednostki samorządu terytorialnego, samorządowe jednostki organizacyjne, szkoły, uczelnie wyższe.

Dane uzyskane od OWES zostały uzupełnione w zakresie m.in. prowadzonej działalności, oferowanych produktów i usług, stanu zatrudnienia (i potrzeb w tym zakresie) oraz zamówień wykonanych na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego, o informacje pozyskane za pomocą kwestionariuszy ankiet, rozesłanych do wybranych PES. Wyniki prezentuje **Interaktywna mapa potrzeb sektora ekonomii społecznej województwa śląskiego**, dostępna pod adresem: <http://mapapotrzeb.rops-katowice.pl/>. „Mapa” stanowi zbiór informacji o podmiotach ekonomii społecznej oraz branżach, w których działają, jak również o deficytowych usługach społecznych na terenie poszczególnych gmin. Stanowi przy tym intuicyjne narzędzie, które pozwala w łatwy sposób identyfikować wiodące obszary działalności PES oraz obszary możliwe do zagospodarowania. Ma za zadanie zachęcić jednostki samorządu terytorialnego do współpracy z partnerami z sektora społecznego. Dzięki niemu samorządy poszukujące wykonawców usług czy chcące nawiązać współpracę z podmiotami ekonomii społecznej, w szybki sposób uzyskują dostęp do informacji, a PES promują swoją działalność, monitorują lokalny rynek dóbr i usług, a także w łatwy sposób informują o potrzebach kadrowych.

Struktura niniejszego dokumentu uwzględnia zalecenia Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej (dawniej Wojewódzkiego Zespołu ds. Ekonomii Społecznej) oraz „Opinii na temat elementów systemu monitorowania Regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim”, opracowanej w lutym 2018 r. w ramach projektu „Spójna Integracja Regionalna Ekonomii Społecznej” (SIREs) jako element doradztwa tematycznego świadczonego dla Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

¹ RKRES podjął decyzje o zmniejszeniu zakresu monitoringu na posiedzeniach w dniach 02.10.2017 r. oraz 04.10.2018 r. W aneksie do niniejszego dokumentu zamieszczono pełny wykaz wskaźników objętych monitoringiem, jak i tych których poziom realizacji został osiągnięty na satysfakcjonującym poziomie.

UWAGI METODOLOGICZNE

Badania na potrzeby opracowania *Raportu o stanie ekonomii społecznej w województwie śląskim w 2019 roku* prowadzono w okresie **od 28 lutego do 30 kwietnia 2020 r.** Objęto nimi następujące rodzaje instytucji:

- podmioty ekonomii społecznej;
- Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej;
- Lokalne Grupy Działania;
- Bank Gospodarstwa Krajowego;
- jednostki samorządu terytorialnego;
- podstawowe jednostki organizacyjne pomocy społecznej;
- powiatowe urzędy pracy;
- wybrane wyższe uczelnie z terenu województwa śląskiego;
- Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach;
- Kuratorium Oświaty w Katowicach;
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych - Oddział Śląski.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego oraz Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej prowadziły ponadto badanie wśród podmiotów ekonomii społecznej. Zebrane dane wykorzystano na potrzeby monitoringu sektora ekonomii społecznej, jak i testowania funkcjonalności interaktywnej mapy potrzeb sektora ekonomii społecznej województwa śląskiego. Na mapie prezentowane są informacje o podmiotach ekonomii społecznej oferujących różnego rodzaju produkty i usługi, jak również zapotrzebowanie na te usługi w ujęciu terytorialnym (zgłaszane przez lokalne jednostki samorządu terytorialnego)². Dane zostały przekazane przez **202 podmioty ekonomii społecznej**, w tym 54 spółdzielnie socjalne, 69 fundacji, 29 spółek z o.o. non-profit, 44 stowarzyszenia oraz **134 gminy**.

28 lutego 2020 roku pocztą elektroniczną przesłano kwestionariusze ankiet do 19 Lokalnych Grup Działania. 16 z nich udzieliło odpowiedzi w różnej formie (tradycyjną pocztą, pocztą elektroniczną, telefonicznie).

W tym samym czasie zwrócono się do Banku Gospodarstwa Krajowego z prośbą o informację na temat wsparcia zwrotnego udzielonego PES i PS. Jednostka udzieliła wyczerpujących informacji.

Co się tyczy monitoringu Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, skorzystano z systemu *LimeSurvey*. Link do kwestionariusza online został umieszczony na stronie internetowej ROPS, pod adresem: <http://rops-katowice.pl/ankiety/> oraz przesłany na adresy e-mail kierowników/koordynatorów OWES. Dane pozyskano od wszystkich 8 Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej.

Badanie JST obejmowało urzędy miast/gmin, starostwa powiatowe oraz Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego. W ramach monitoringu JST stosowano dwa rodzaje narzędzi: ankiety

² Zob. <http://mapapotrzeb.rops-katowice.pl/>.

internetowe (CAWI) udostępniane za pośrednictwem systemu *LimeSurvey* oraz arkusze wskaźników w postaci plików programu *Excel*. Pierwsze z ww. narzędzi skierowano do: urzędów miast/gmin, starostw powiatowych, ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie oraz powiatowych urzędów pracy, natomiast drugie do: Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach, wybranych wyższych uczelni, Kuratorium Oświaty w Katowicach.

Wśród urzędów miast/gmin można wyróżnić podmioty działające w gminach powiatów ziemskich oraz w miastach na prawach powiatów. Te ostatnie, jako że realizują zadania zarówno gminy, jak i powiatu, w wynikach niniejszego badania były ujmowane przy obu rodzajach JST. W okresie badania do ROPS wpłynęły 153 ankiety wypełnione w całości. Dało to stopę zwrotu na poziomie 83,2%.

Do podstawowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej zaliczane są gminne ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie działające w powiatach ziemskich oraz miejskie ośrodki pomocy rodzinie funkcjonujące w miastach na prawach powiatu³. W województwie śląskim istnieją 184 tego rodzaju jednostki (148 GOPS-ów, 17 PCPR-ów i 19 MOPR-ów). Podobnie, jak w przypadku urzędów miast w miastach na prawach powiatu, miejskie ośrodki pomocy rodzinie realizują zadania obydwu szczebli samorządu terytorialnego. Dlatego też w niniejszym raporcie są ujmowane w ramach każdego z nich. Spośród jednostek organizacyjnych pomocy społecznej ankiety zawierające pełny zestaw odpowiedzi przestało 171, tj. 92,9%.

W województwie śląskim działa 31 powiatowych urzędów pracy. W przewidzianym terminie do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego wpłynęło 96,8% oczekiwanych zwrotów (tj. 30 ankiet).

W przypadku wszystkich rodzajów instytucji objętych badaniem stosowano cykliczny monit mailowy, w wyniku którego uzyskano wysoką stopę zwrotów.

W ramach monitoringu RPRES badano także 23 publiczne i niepubliczne szkoły wyższe. Stanowiły one wycinek wszystkich uczelni działających na terenie województwa śląskiego, wybrany ze względu na profil kształcenia zbieżny z badaną tematyką, w szczególności: uniwersytety, uczelnie ekonomiczne i techniczne.

Badane podmioty wypełniały przygotowane dla nich arkusze wskaźników, skierowane pocztą elektroniczną. W zaplanowanym okresie otrzymano odpowiedzi od 10 placówek:

- Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej,
- Bielska Wyższa Szkoła im. Józefa Tyżkiewicza w Bielsku-Białej,
- Politechnika Śląska w Gliwicach,
- Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach,
- Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej,

³ W rzeczywistości stosowane jest różne nazewnictwo, zwłaszcza w przypadku ośrodków pomocy społecznej. Niniejszy podział odzwierciedla zakresy zadań określone ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1507 z późn. zm.).

- Wyższa Szkoła Nauk Stosowanych w Rudzie Śląskiej,
- Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach,
- Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie,
- Politechnika Częstochowska,
- Wyższa Szkoła Planowania Strategicznego w Dąbrowie Górniczej Wydział Społeczno-Medyczny.

Pozostałym instytucjom objętym badaniem monitoringowym RPRES (Urzędowi Marszałkowskiemu Województwa Śląskiego, Wojewódzkiemu Urzędowi Pracy w Katowicach oraz Kuratorium Oświaty w Katowicach) przesłano do wypełnienia arkusze wskaźników wg indywidualnie ustalanych terminów. Z prośbą o przekazanie danych zwrócono się także do Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych – Oddziału Śląskiego. Odpowiedzi uzyskano od wszystkich podmiotów z tej grupy za wyjątkiem PFRON.

W raportach o stanie ekonomii społecznej w województwie śląskim każdorazowo różnicuje się okresy, w których monitorowane są poszczególne wskaźniki. Monitoring obejmuje **wartości osiągnięte w danym roku**, które są kumulowane z wartościami osiągniętymi w poprzednich okresach lub **według stanu na koniec roku** (w przypadku wskaźników, których wartości nie podlegają sumowaniu). Przyczynę zróżnicowania okresów badawczych stanowi przekształcenie w 2015 roku „Wieloletniego regionalnego planu działań na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie śląskim na lata 2012 – 2020” w „Regionalny program rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020”. W Programie znalazły się zarówno „nowe” wskaźniki, wynikające z KPRES, uchwalonego w 2014 r., jak i te ujęte w Planie (monitorowane od 2013 roku).

Warto zwrócić uwagę na specyfikę wskaźników zawartych w Programie. Część z nich ma charakter procentowy w związku z zapisami KPRES przyjętego uchwałą nr 164 Rady Ministrów z dnia 12 sierpnia 2014 r., w oparciu o który został przygotowany RPRES. Ze względu na trudności w objęciu badaniem całej populacji (np. JST), nie jest możliwe podanie rzeczywistego stopnia realizacji wartości docelowej wskaźnika. W związku z tym wskaźniki o zmiennej podstawie obliczania wartości procentowej zostały podane liczbowo oraz jako procent z grupy podmiotów, od których pozyskano informacje w danym roku. Przypadki te oznaczono symbolem *a*.

W niniejszym raporcie poziom wskaźników został obliczony w odniesieniu do faktycznej liczby podmiotów, które odpowiedziały na ankiety ROPS. W przypadku, gdy podmiot nie udzielił odpowiedzi na dane pytanie występuje tzw. brak danych. W takiej sytuacji stopień realizacji wskaźnika jest określany jako odsetek ważnych odpowiedzi, tj. nie są brane pod uwagę braki danych.

Opis ogólnej sytuacji przedsiębiorczości społecznej w regionie został sporządzony przede wszystkim na podstawie danych zastanych, dostępnych w różnego rodzaju rejestrach i sprawozdaniach, które są publikowane za różne okresy (przykładowo w przypadku WTZ na dzień sporządzenia raportu nie były dostępne statystyki za rok 2019).

OPIS OGÓLNEJ SYTUACJI PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ W REGIONIE

Podmioty ekonomii społecznej odpowiadają na potrzebę zatrudniania osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji życiowej, w tym długotrwale bezrobotnych czy niepełnosprawnych. Mogą także uzupełniać towary i usługi oferowane przez rynek i państwo oraz przyczyniać się do rozwiązywania różnego rodzaju problemów społecznych.

Ekonomia społeczna to sfera aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu⁴.

Do sfery ekonomii społecznej zaliczane są m.in.:

- organizacje pozarządowe oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- koła gospodyń wiejskich, o ile posiadają one osobowość prawną,
- spółdzielnie pracy,
- spółki non profit,
- podmioty ekonomii solidarnej, o których mowa poniżej.

Ekonomia solidarna to część ekonomii społecznej, której podstawowym celem jest aktywizacja zawodowa i integracja społeczna, w tym reintegracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych.

Do podzbioru ekonomii solidarnej zaliczane są:

- przedsiębiorstwa społeczne,
- spółdzielnie socjalne oraz spółdzielnie inwalidów i niewidomych,
- zakłady pracy chronionej,
- jednostki reintegracyjne, w tym:
 - jednostki aktywizujące osoby niepełnosprawne (Warsztaty Terapii Zajęciowej, Zakłady Aktywności Zawodowej),
 - jednostki zatrudnienia socjalnego aktywizujące osoby wykluczone społecznie (Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej).

Sektor ekonomii społecznej i solidarnej może rozwijać się z wykorzystaniem własnych, wewnętrznych zasobów, jak również korzystając z interwencji publicznej. Ekonomia społeczna postrzegana jest jako ważne narzędzie rozwiązywania problemów społecznych. Podmioty działające w sektorze ekonomii społecznej odpowiadają na potrzebę zatrudniania osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji życiowej, w tym niepełnosprawnych, długotrwale bezrobotnych, zagrożonych ubóstwem lub

⁴ „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej”, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2019, s.10.

wykluczeniem społecznym, ubogich pracujących, opuszczających młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, zakłady poprawcze czy schroniska dla nieletnich. Mogą także uzupełniać towary i usługi oferowane przez rynek i państwo oraz przyczyniać się do rozwiązywania różnego rodzaju problemów społecznych w lokalnej społeczności.

Ekonomia społeczna nie rozwiązuje wszystkich problemów społecznych i gospodarczych, może jednak zająć ważne miejsce w nowej polityce integracji społecznej, wedle której *jednostki, środowiska i społeczności zagrożone ubóstwem i wykluczeniem otrzymują szanse, możliwości i zasoby niezbędne do pełnego uczestnictwa w życiu ekonomicznym, społecznym i kulturowym oraz osiągnięcia poziomu i jakości życia na godziwym poziomie*⁵.

Rada Ministrów uchwałą nr 11 z dnia 31 stycznia 2019 r. zmieniła uchwałę w sprawie przyjęcia programu pod nazwą „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej”. Tym samym w miejsce obowiązującego od 12 sierpnia 2014 r. „Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej” wprowadzono dokument pod nazwą „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej”. Potrzeba przygotowania i realizacji projektu strategicznego pod nazwą „Ekonomia Solidarności Społecznej” została wskazana w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Cel długofalowy strategiczny KPRES zakłada, że **ekonomia społeczna i solidarna stanie się istotnym instrumentem aktywnej polityki społecznej, wsparcia rozwoju społecznego oraz lokalnego**. Przekłada się on na cel główny, zgodnie z którym **do roku 2023 podmioty ekonomii społecznej i solidarnej będą ważnym elementem aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostarczycielami usług użyteczności publicznej i realizatorami zadań z zakresu rozwoju lokalnego**.

Rolę koordynatora ekonomii społecznej w województwie śląskim pełni Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego. Działania koordynacyjne w przedmiotowym obszarze podejmowane są przede wszystkim w ramach projektu „Współpraca się opłaca – koordynacja sektora ekonomii społecznej w województwie śląskim”, realizowanego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 (Oś priorytetowa IX Włączenie społeczne, Działanie 9.3 Rozwój ekonomii społecznej w regionie, Poddziałanie 9.3.2 Koordynacja sektora ekonomii społecznej – tryb pozakonkursowy).

Celem projektu jest wzmocnienie roli przedsiębiorczości społecznej poprzez koordynację i realizację *Regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020*.

Dzięki przedsięwzięciu możliwa jest realizacja działań polegających na:

- tworzeniu regionalnej sieci współpracy OWES,
- inicjowaniu współpracy na rzecz ekonomii społecznej i wyznaczaniu kierunków jej rozwoju,
- kreowaniu i promocji marki ekonomii społecznej w regionie, w tym w zakresie stosowania odpowiedzialnych zamówień publicznych.

⁵ „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej”, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2014, s. 15.

Grupę docelową projektu stanowią instytucje wsparcia ekonomii społecznej, w szczególności Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, podmioty ekonomii społecznej, jednostki samorządu terytorialnego, instytucje pomocy i integracji społecznej, publiczne służby zatrudnienia, przedsiębiorcy, media.

Przedsiębiorstwa społeczne

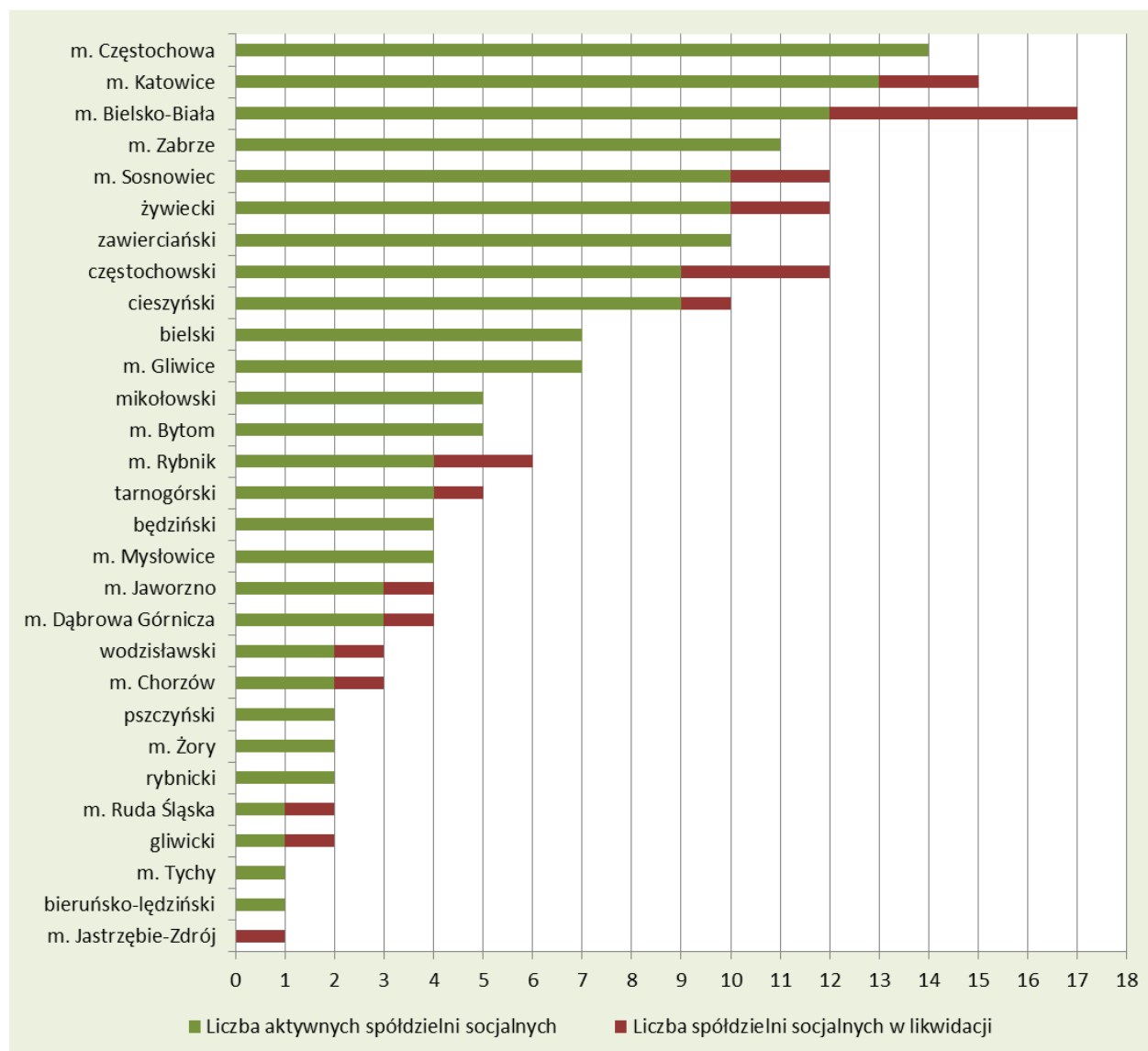
Przedsiębiorstwo społeczne to podmiot, który łączy cechy przedsiębiorstwa rynkowego oraz organizacji społecznej. Tego typu „firma społeczna” prowadzi działalność gospodarczą, jednak realizuje wyznaczone sobie cele społeczne, w które inwestuje wypracowane nadwyżki finansowe (zysk). Szczegółowe wymogi, jakie powinno spełniać PS określają „Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020”. Ww. Wytyczne zawierają opis sposobu weryfikacji statusu przedsiębiorstwa społecznego i obowiązek tworzenia listy tychże podmiotów. Weryfikacji dokonują Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, a w razie wątpliwości Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej⁶.

Szczególną grupę przedsiębiorstw społecznych stanowią spółdzielnie socjalne⁷. Tworzą je w większości osoby zagrożone marginalizacją ze względu na bezrobocie, niepełnosprawność czy zaburzenia psychiczne, mające trudności ze znalezieniem pracy. Zatrudnienie w spółdzielniach socjalnych jest dla nich szansą na aktywizację społeczną i zawodową, integrację, podniesienie kwalifikacji.

⁶ Lista zweryfikowanych przedsiębiorstw społecznych jest dostępna na stronie: <https://es.rops-katowice.pl/baza-pes/>.

⁷ Proces weryfikacji czy spółdzielnia socjalna spełnia warunki przedsiębiorstwa społecznego przebiega inaczej niż w przypadku innych podmiotów ekonomii społecznej. Zob. Rekomendacje Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej dotyczące sporządzenia listy przedsiębiorstw społecznych (PS).

Wykres 1. Liczba spółdzielni socjalnych w województwie śląskim (na koniec 2019 r.).

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie rejestracji w KRS.

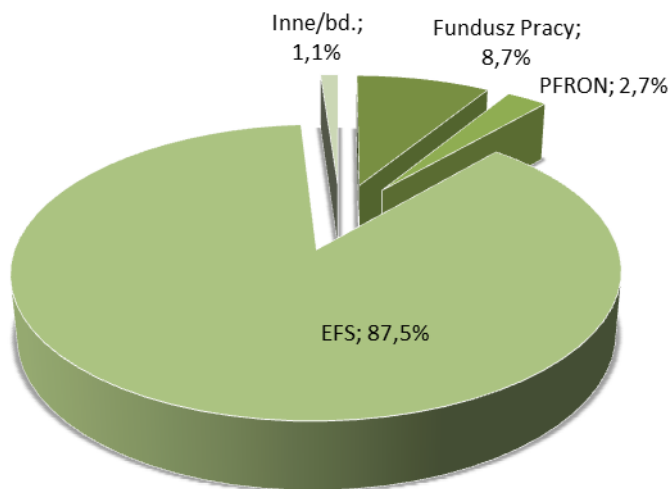
Według stanu na koniec 2019 r. w województwie śląskim funkcjonowało **158** spółdzielni socjalnych niebędących w likwidacji (na podstawie wpisów do KRS), kolejne 25 znajdowało się w stanie likwidacji. W okresie 2018-2019 liczba spółdzielni socjalnych utrzymywała się na podobnym poziomie.

Z badań prowadzonych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego wynika, że w latach 2014-2019 w przedsiębiorstwach społecznych stworzono w wyniku udzielonych dofinansowań **1 583** miejsc pracy, tj. **88,7%** wartości założonej do osiągnięcia do 2020 roku. Miejsca te

W ostatnich latach liczba spółdzielni socjalnych w regionie wynosi blisko 160 i utrzymuje się na podobnym poziomie.

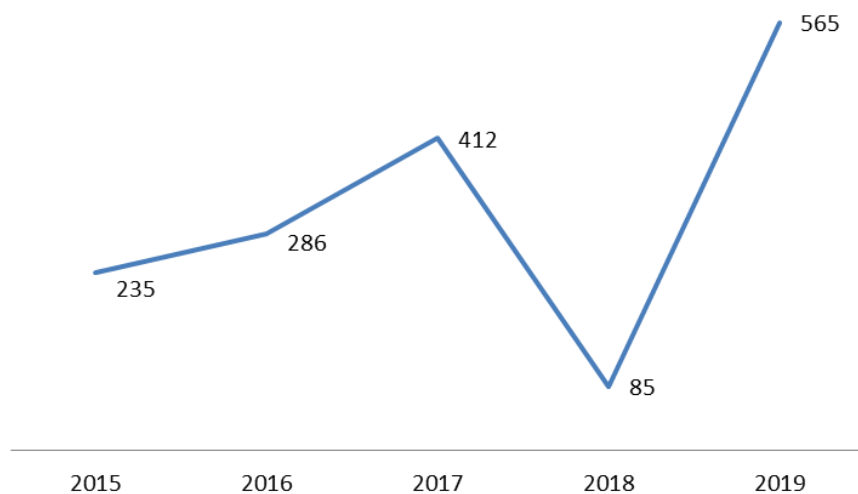
w zdecydowanej większości zostały dofinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (87,5%), w ramach wsparcia udzielonego przez OWES. 582 miejsc pracy powstałych w PS w wyniku udzielonych dofinansowań utrzymało się dłużej niż 1 rok, co oznacza że wartość docelowa tego wskaźnika została zrealizowana na poziomie **36,3%**.

Wykres 2. Struktura miejsc pracy powstałych w PS w wyniku udzielonych dofinansowań w latach 2014-2019.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie badań własnych.

Wykres 3. Liczba miejsc pracy powstałych w PS w wyniku udzielonych dofinansowań w latach 2015-2019⁸.

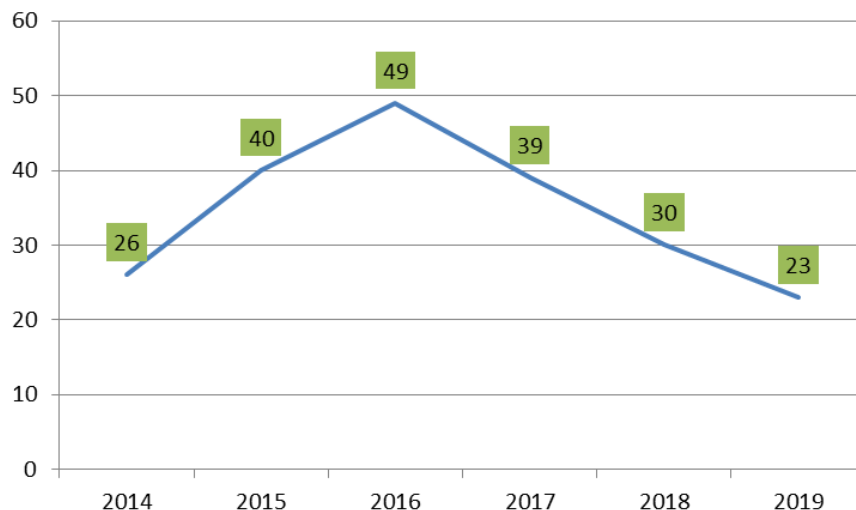

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie badań własnych.

Przedsiębiorstwa społeczne i podmioty ekonomii społecznej stosunkowo chętnie korzystają z preferencyjnych pożyczek, które pozwalają sfinansować m.in. rozpoczęcie działalności, zakup nowych środków trwałych, pokrycie kosztów bieżącej działalności przedsiębiorstwa, tworzenie nowych miejsc pracy, wdrażanie nowych rozwiązań technologicznych. W latach 2014-2019 Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych udzieliło przedsiębiorstwom społecznym i podmiotom ekonomii społecznej z województwa śląskiego **207** pożyczek na łączną kwotę **17 556 670,4 zł** z czego wg stanu na koniec 2019 roku zwrócono **2 357 437,0 zł** (2 pożyczki były zagrożone, natomiast 7 zostało postawionych w stan natychmiastowej wymagalności).

⁸ Uwaga: dane za rok 2015 zawierają częściowe dane za rok 2014, w tym przekazane przez OWES wyłonione w ramach konkursów nr 1/POKL/7.2.2/2012 i 2/POKL/7.2.2/2012 dla każdego z 4 subregionów województwa (funkcjonujące do czerwca 2015 r.)

Wykres 4. Liczba pożyczek udzielonych PES i PS z województwa śląskiego przez TISE w latach 2014-2019.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych BGK.

W grudniu 2016 r. TISE podpisało z Bankiem Gospodarstwa Krajowego umowę dotyczącą prowadzenia przez TISE preferencyjnego funduszu pożyczkowego dla podmiotów ekonomii społecznej. Środki przeznaczone na pożyczki pochodzą z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój oraz wkładu własnego TISE.

Do końca czerwca 2018 TISE wypłaciło wszystkie środki przeznaczone na pożyczki, dzięki czemu otrzymało nowe, które umożliwiły wspieranie przedsiębiorczości społecznej również w 2019 r. Dzięki temu podmioty ekonomii społecznej w dalszym ciągu mogły składać wnioski o otrzymanie preferencyjnej pożyczki na finansowanie działalności, w tym tworzenie nowych miejsc pracy.

Pożyczki przeznaczone były dla podmiotów ekonomii społecznej zatrudniających do 250 osób: spółdzielni socjalnych, organizacji pozarządowych, spółdzielni pracy, inwalidów i niewidomych, kościelnych osób prawnych, spółek non-profit, podmiotów reintegracyjnych: Centrów Integracji Społecznej, Klubów Integracji Społecznej, Zakładów Aktywności Zawodowej i Warsztatów Terapii Zajęciowej.

Mogły się o nie ubiegać zarówno start-upy społeczne – organizacje, które rozpoczęły działalność nie wcześniej niż 12 miesięcy przed dniem podpisania umowy pożyczkowej, jak i podmioty ekonomii społecznej działające na rynku dłużej niż rok. W pierwszym przypadku „Pożyczka na start” była udzielana na kwotę do 100 tys. zł, na okres do 5 lat, a oprocentowanie wynosiło od 0,88% w skali roku, w drugim przypadku, tj. „Pożyczka na rozwój” – wsparcie wynosiło do 500 tys. zł, pożyczka udzielana była na okres do 7 lat, przy oprocentowaniu od 1,75% w skali roku. Oprocentowanie pożyczek było oparte na stopie redyskonta weksli i zależało od liczby utworzonych miejsc pracy. Sfinansowane w ramach pożyczek

przedsięwzięcia musiały generować korzyści społeczne⁹.

W 2019 roku z pożyczek na łączną kwotę **1 488 000,0 zł** skorzystały 23 podmioty ekonomii społecznej i przedsiębiorstwa społeczne z województwa śląskiego.

Pożyczki udzielane były przez TISE w 4 makroregionach Polski:

I – woj. kujawsko-pomorskie, łódzkie, mazowieckie;

II – woj. lubelskie, podlaskie, podkarpackie;

IV – woj. pomorskie, warmińsko-mazurskie, zachodniopomorskie;

V – woj. małopolskie, śląskie, świętokrzyskie.

W makroregionie **III** (woj. dolnośląskie, lubuskie, opolskie, wielkopolskie) pożyczek udziela Fundusz Regionu Wałbrzyskiego.

Podmioty reintegracyjne

Centra Integracji Społecznej

Centra Integracji Społecznej świadczą usługi na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Ich działalność obejmuje:

- kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiąganie pozycji społecznych dostępnych osobom niepodlegającym wykluczeniu społecznemu;
- nabywanie umiejętności zawodowych oraz przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych;
- naukę planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym staraniem, zwłaszcza przez możliwość osiągnięcia własnych dochodów przez zatrudnienie lub działalność gospodarczą;
- uczenie umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami pieniężnymi.

Tworzenie, organizację i funkcjonowanie Centrów Integracji Społecznej określa ustawa o zatrudnieniu socjalnym z 13.06.2003 r. (Dz.U. 2020 poz. 176 ze zm.). Status CIS nadaje wojewoda właściwy ze względu na miejsce funkcjonowania Centrum, w drodze decyzji administracyjnej, na podstawie wniosku, o którym mowa w art. 4 ww. ustawy.

Centrum Integracji Społecznej mogą utworzyć:

- jednostki samorządu terytorialnego w formie:
 - jednostki budżetowej,
 - samorządowego zakładu budżetowego,
- organizacje pozarządowe,
- osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów

⁹ Zob. <https://tise.pl/kolejne-wsparcie-pozyczkowe-dla-podmiotow-ekonomii-spoecznej/> [odczyt: 30.04.2020 r.]

i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego,

- spółdzielnie socjalne zakładane przez podmioty, o których mowa w art. 4 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, tj. organizacje pozarządowe w rozumieniu przepisów o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie lub jednostki samorządu terytorialnego oraz kościelne osoby prawne.

W 2019 r. na terenie województwa śląskiego działało **28** Centrów Integracji Społecznej, ulokowanych w 19 powiatach, w następujących miejscowościach: Bielsko-Biała, Bytom, Częstochowa (4), Dąbrowa Górnicza, Godów, Jastrzębie-Zdrój, Jeleśnia, Katowice, Kłobuck, Kłomnice, Koniecpol, Kozy, Łazy, Mikołów, Myszków, Poraj, Siemianowice Śląskie, Sławków, Świętochłowice, Tychy, Witów, Zawiercie (2), Żory, Żywiec.

Były one prowadzone przez:

- jednostki samorządu terytorialnego – 7,
- stowarzyszenia – 13,
- fundacje – 7,
- spółdzielnie socjalne – 1.

W 2019 r. powstały 3 Centra Integracji Społecznej (wszystkie prowadzone przez stowarzyszenia) – po jednym **w Jastrzębiu-Zdroju, Katowicach, Sławkowie.**

W porównaniu ze stanem rejestru z końca 2018 r., ze spisu wykreślono CIS w Jaworznie oraz jeden z CIS w Częstochowie.

Dominującą kategorię uczestników CIS stanowią osoby bezrobotne, przy czym z roku na rok ich udział jest mniejszy.

W ciągu całego 2019 roku w zajęciach CIS (dot. 27 CIS, które przekazały dane sprawozdawcze za I-XII 2019) uczestniczyło 1 637 osób, w większości długotrwale bezrobotnych (633). Wśród uczestników zajęć znalazło się 290 osób uzależnionych od alkoholu, 199 osób niepełnosprawnych, 98 bezdomnych, 40 z chorobami psychicznymi. W ciągu roku zajęcia ukończyło 707

osób, z czego 304 usamodzielnili się ekonomicznie, w większości znajdując zatrudnienie u pracodawcy bez zatrudnienia wspieranego (196 uczestników). 42 uczestników skierowano do odbycia stażu zawodowego, 24 osób do pracy u pracodawcy w ramach zatrudnienia wspieranego, a 10 do pracy w Centrum.

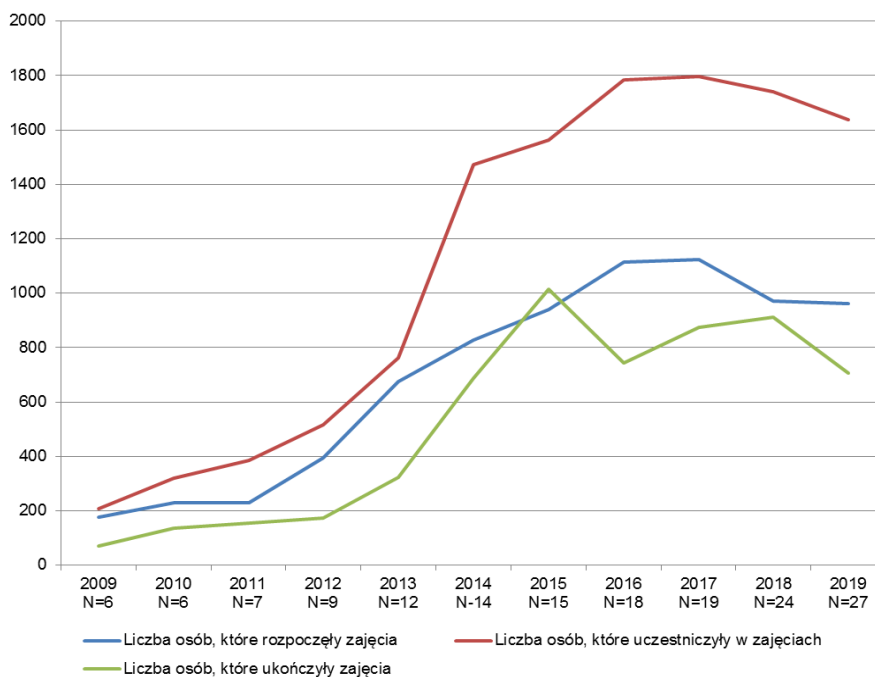
W latach 2018-2019 liczba uczestników zajęć CIS nieco się obniżyła (spadek o 6,1%). Podobnie jak w latach poprzednich, osoby długotrwale bezrobotne stanowiły dominującą, aczkolwiek z roku na rok coraz mniej liczną kategorię uczestników CIS – w porównaniu do 2018 r. ich udział zmniejszył się o 7,6%. Liczba osób niepełnosprawnych objętych reintegracją społeczną i zawodową nie uległa znaczącym zmianom (wzrost o 1,5%). W 2019 r. zajęcia ukończyło o 20,4% osób mniej niż w roku poprzednim, mimo że liczba CIS wzrosła. Również w zakresie liczby osób usamodzielnionych ekonomicznie odnotowano spadek (o 9,8%). W 2019 r. spośród osób, które ukończyły zajęcia 43,0% usamodzielnili się ekonomicznie, rok wcześniej odsetek ten był o 4,8 p. proc. mniejszy. W obu analizowanych latach liczba

W porównaniu do poprzedniego okresu sprawozdawczego, zmniejszyła się liczba osób, które ukończyły zajęcia w CIS, jak i osób, które usamodzielnili się ekonomicznie po opuszczeniu Centrum.

uczestników CIS zatrudnionych następnie u pracodawcy bez zatrudnienia wspieranego utrzymywała się na podobnym poziomie, zmniejszyła się natomiast liczba osób skierowanych do pracy u pracodawcy w ramach zatrudnienia wspieranego, osób skierowanych do pracy w Centrum, czy też do odbycia stażu zawodowego. W odróżnieniu od roku 2018, kiedy to nikt nie zdecydował się na założenie jednoosobowej firmy, w 2019 roku 3 osoby podjęły tego typu działalność.

W latach 2017-2018 r. zaczęła się zmieniać struktura uczestników CIS. Zaobserwowano zmniejszanie się udziału osób długotrwale bezrobotnych, przy wzroście liczby osób niepełnosprawnych i uzależnionych od alkoholu objętych wsparciem, a także spadek liczby osób usamodzielnionych ekonomicznie. W 2019 r. w dalszym ciągu obserwowano tendencję w tym zakresie, za wyjątkiem liczby uczestników z niepełnosprawnością, która pozostała na poziomie z 2018 r. Zmiany te wiązały się z korzystną sytuacją na otwartym rynku pracy. W konsekwencji powyższych zmian w Centrach Integracji Społecznej aktywizowane były osoby, których usamodzielnienie ekonomiczne wiązało się z większymi trudnościami.

Wykres 5. Struktura uczestników objętych reintegracją społeczno-zawodową w Centrach Integracji Społecznej w województwie śląskim w latach 2010-2019.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach, Wydziału Rodziny i Polityki Społecznej (sprawozdania CIS za lata 2010-2019).

Uwaga: liczba osób, które uczestniczyły w zajęciach jest wyższa od liczby osób, które rozpoczęły zajęcia ze względu na możliwość kontynuowania uczestnictwa w zajęciach w okresie wykraczającym poza dany rok.

Bezrobocie w województwie śląskim od kilku lat sukcesywnie maleje. Według danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach, na koniec 2019 r. zarejestrowanych było 66 521 osób bezrobotnych, w tym 52 837 osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy, z czego 5 395 osób niepełnosprawnych.

Tabela 1. Liczba bezrobotnych w latach 2013-2019 w województwie śląskim.

Rok	Liczba osób bezrobotnych	Liczba osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy	Liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych
2013	208 296	x	12 822
2014	175 675	150 043	11 855
2015	148 508	126 530	10 205
2016	119 981	100 963	8 344
2017	94 687	78 828	6 870
2018	80 079	65 546	5 954
2019	66 521	52 837	5 395

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach.

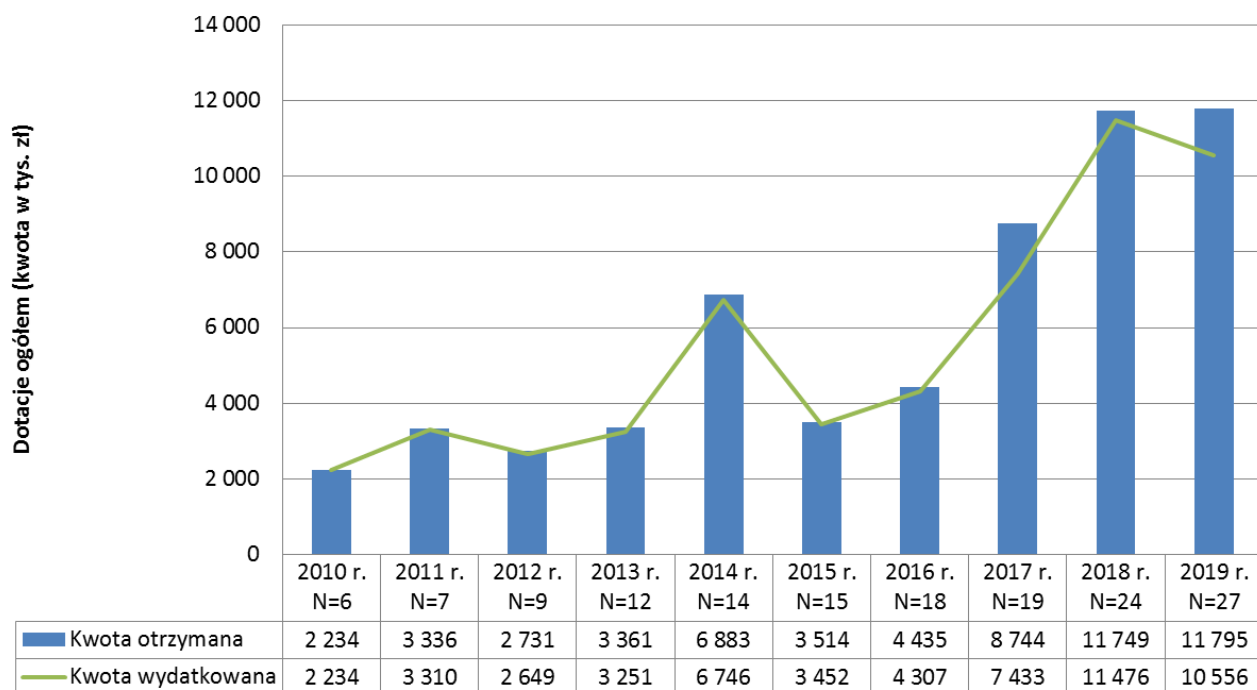
W 2019 r. Centra Integracji Społecznej zatrudniały przeciętnie 245 osób. CIS otrzymały ogółem 11 795 tys. zł dotacji, z czego 37,4% stanowiły środki z budżetów gmin, pozwalające sfinansować działalność np. wynagrodzenia pracowników, utrzymanie lokalu czy zakup artykułów niezbędnych do prowadzenia zajęć reintegracji zawodowej. ROPS przekazał na prowadzenie CIS środki w wysokości 79,8 tys. zł.

Warto nadmienić, że działalność Centrów może być finansowana także z dochodów z działalności wytwórczej, handlowej, usługowej oraz działalności wytwórczej w rolnictwie, środków Unii Europejskiej czy zasobów instytucji tworzącej Centrum, pochodzących ze zbiórek, darowizn lub innych źródeł. Ogółem w 2019 r. CIS osiągnęły przychody w wysokości 27 376 tys. zł.

Na przestrzeni ostatnich lat można zaobserwować różnice w wysokości otrzymanych i wydatkowanych przez Centra dotacji. W 2014 roku kwota otrzymanych, jak i wydatkowanych dotacji wzrosła dwukrotnie w porównaniu do roku 2013, przy znacznym wzroście udziału „innych” dotacji, co mogło być spowodowane kończąca się perspektywą finansową 2007-2013¹⁰. W 2015 roku kwoty dotacji spadły do poziomu z roku 2013. W okresie od 2016 do 2018 r. wartość otrzymywanych dotacji zwiększyła się blisko 3-krotnie, w 2019 r. ich wartość utrzymała się na poziomie z roku poprzedniego. W 2019 r. otrzymane dotacje zostały wydatkowane na poziomie 89,5%.

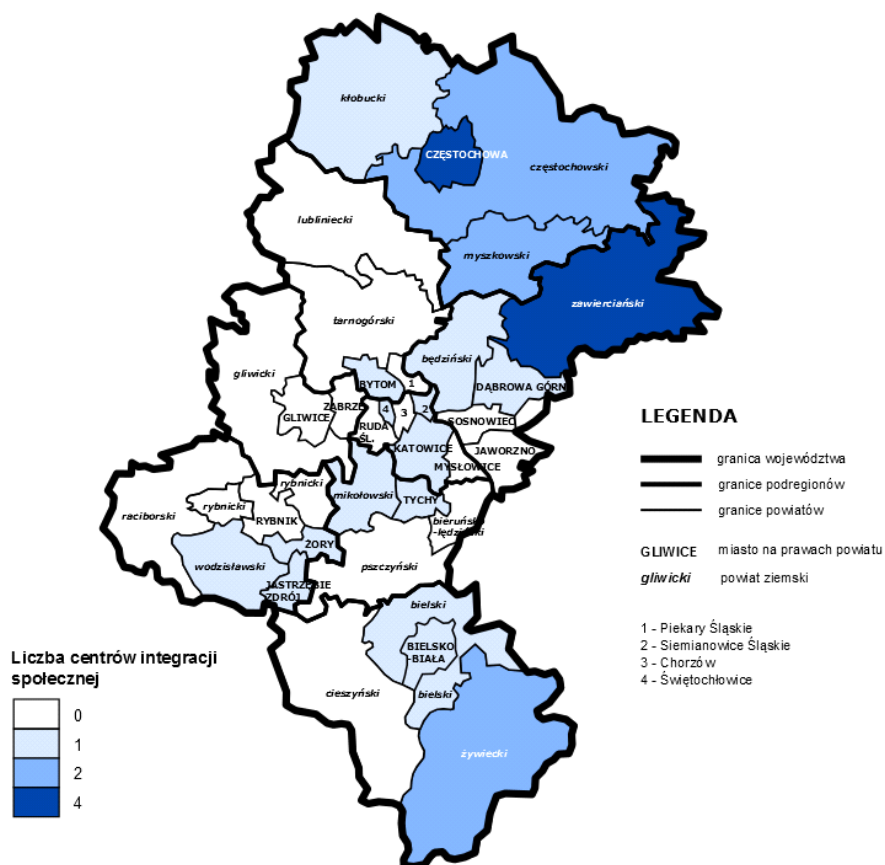
¹⁰ Okres kwalifikowalności wydatków rozpoczął się z dniem 1 stycznia 2007 i zakończył 31 grudnia 2015 r.

Wykres 6. Wykorzystanie dotacji przez Centra Integracji Społecznej w latach 2010-2019.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach, Wydziału Rodziny i Polityki Społecznej (sprawozdania CIS za lata 2010-2019).

Rysunek 1. Centra Integracji Społecznej w województwie śląskim w 2019 roku.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

Kluby Integracji Społecznej

Reintegracja społeczna i zawodowa osób, które podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić podstawowych potrzeb życiowych może odbywać się również w Klubach Integracji Społecznej. Podstawą działania tego typu podmiotu jest ustawa o zatrudnieniu socjalnym. W Klubach mogą być organizowane działania mające na celu pomoc uczestnikom w znalezieniu pracy, prace społecznie użyteczne, roboty publiczne, poradnictwo prawne, działalność samopomocowa w zakresie zatrudnienia, spraw mieszkaniowych i socjalnych czy staże.

W Rejestrze Klubów Integracji Społecznej w województwie śląskim, prowadzonym na podstawie art. 18a ustawy o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. 2020 poz. 176 ze zm.), w 2019 r. znajdowały się **52** podmioty, tj. o 8 więcej niż w analogicznym okresie 2018 roku, ulokowane w 28 powiatach, w tym najwięcej

w bielskim (10), cieszyńskim (5) oraz żywieckim (5).

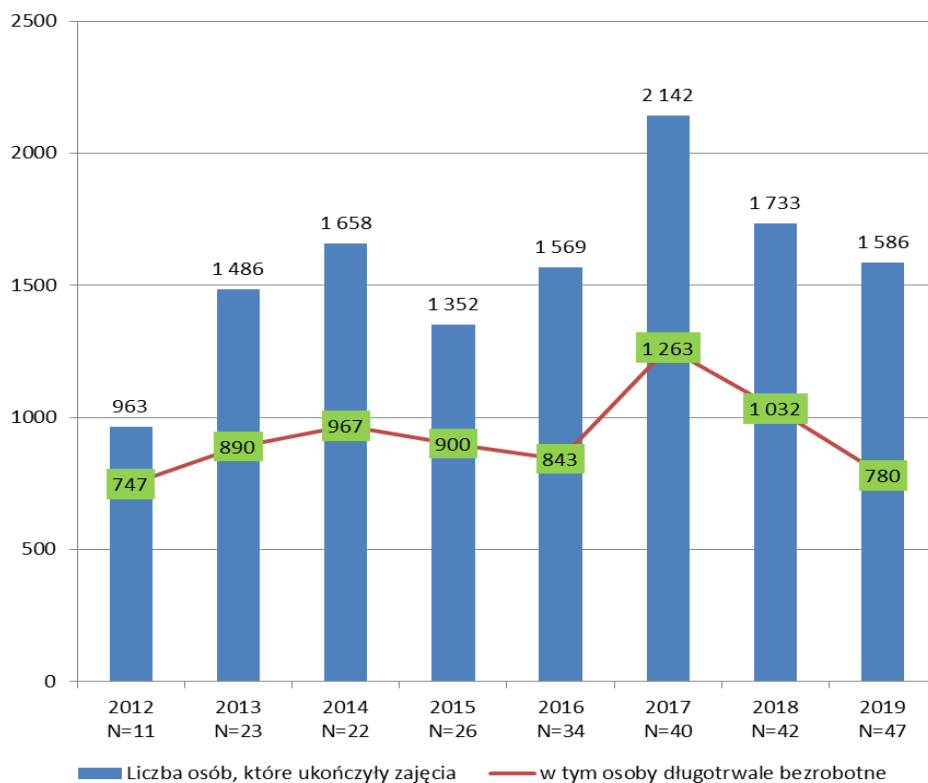
Ponad połowa KIS działała w strukturach OPS (30 podmiotów). Pozostałe prowadzone były przez stowarzyszenia i fundacje, w tym jedna przez Caritas.

Za okres I-XII 2019 r. sprawozdało się 47 Klubów Integracji Społecznej. Zgodnie z przekazanymi danymi, zajęcia w KIS ukończyło 1 586 osób, z czego 780 długotrwale bezrobotnych, 302 osoby niepełnosprawne, 213 osób uzależnionych od alkoholu, 54 osoby chore psychicznie, 43 bezdomnych, 22 zwolnionych z zakładu karnego. 1 180 uczestników wzięło udział w zajęciach edukacyjnych, 709 skorzystało z poradnictwa psychologicznego, 282 z poradnictwa prawnego. W zajęciach terapeutycznych grupowych uczestniczyło 491 osób, z kolei w indywidualnych – 364. Z doradztwa i szkoleń w zakresie prowadzenia samodzielnej działalności gospodarczej skorzystało 186 osób, a w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej w formie spółdzielni socjalnej 286. Szkoleniami zawodowymi objęto 358 uczestników.

W wyniku projektu „Krajowa Sieć Reintegracji - wzmocnienie instytucji zatrudnienia socjalnego w działaniach polityki społecznej wobec wykluczenia społecznego”, realizowanego przez MRPiPS oraz IPISS, w ramach środków unijnych (POWER) dofinansowano utworzenie 6 KIS. Przy realizacji projektu współpracowano z ROPS oraz Śląską Radą Podmiotów Reintegracyjnych.

W porównaniu do poprzedniego okresu sprawozdawczego, dane przekazały o 2 Kluby Integracji Społecznej więcej. Liczba osób, które ukończyły zajęcia w KIS w 2019 r. zmniejszyła się o 8,5% w porównaniu do roku 2018. Odnotowano spadek liczby osób chorych psychicznie (o 58,1%), niepełnosprawnych (o 25,2%), długotrwale bezrobotnych (o 24,4%), bezdomnych (o 12,2%), natomiast wzrost liczby osób zwolnionych z zakładu karnego (o 37,5%) oraz uzależnionych od alkoholu (o 17,7%), które ukończyły zajęcia.

Wykres 7. Osoby, które ukończyły zajęcia w KIS w województwie śląskim w latach 2012-2019.

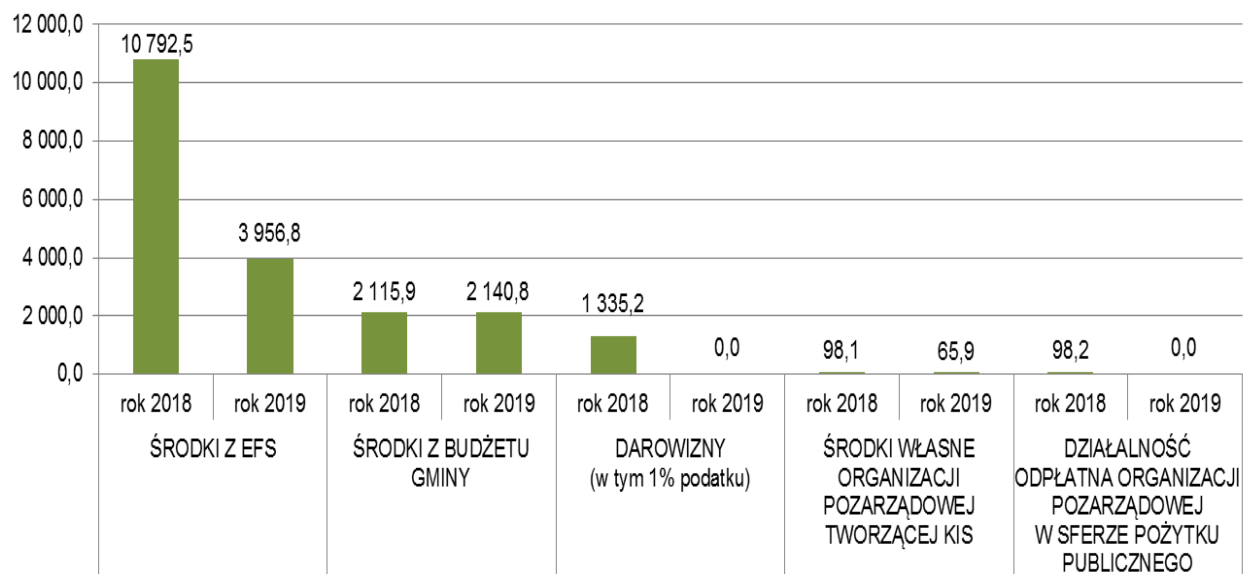

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach, Wydziału Rodziny i Polityki Społecznej (sprawozdania KIS za lata 2012-2019).

Po zakończeniu zajęć w KIS w 2019 roku, zatrudnienie u pracodawcy podjęło 346 osób (tj. o 16,1% więcej niż w 2018 r.), 372 uczestników zostało skierowanych do prac społecznie użytecznych (spadek o 7,2%), 6 uczestników zostało skierowanych do CIS (w 2018 r. do CIS nie skierowano żadnej osoby), 3 osoby założyły własną działalność gospodarczą (rok wcześniej 1 uczestnik zdecydował się na założenie własnej działalności gospodarczej, w latach 2018-2019 nikt nie podjął działalności w formie spółdzielni socjalnej).

Główne źródło finansowania KIS stanowią środki EFS, chociaż ich wysokość zmniejszyła się blisko trzykrotnie w porównaniu z poprzednim okresem sprawozdawczym (2018 r. – 10 792 487 zł, 2019 r. – 3 956 833 zł) oraz środki z budżetu gminy (2018 r. – 2 115 865 zł, 2019 r. – 2 140 836 zł).

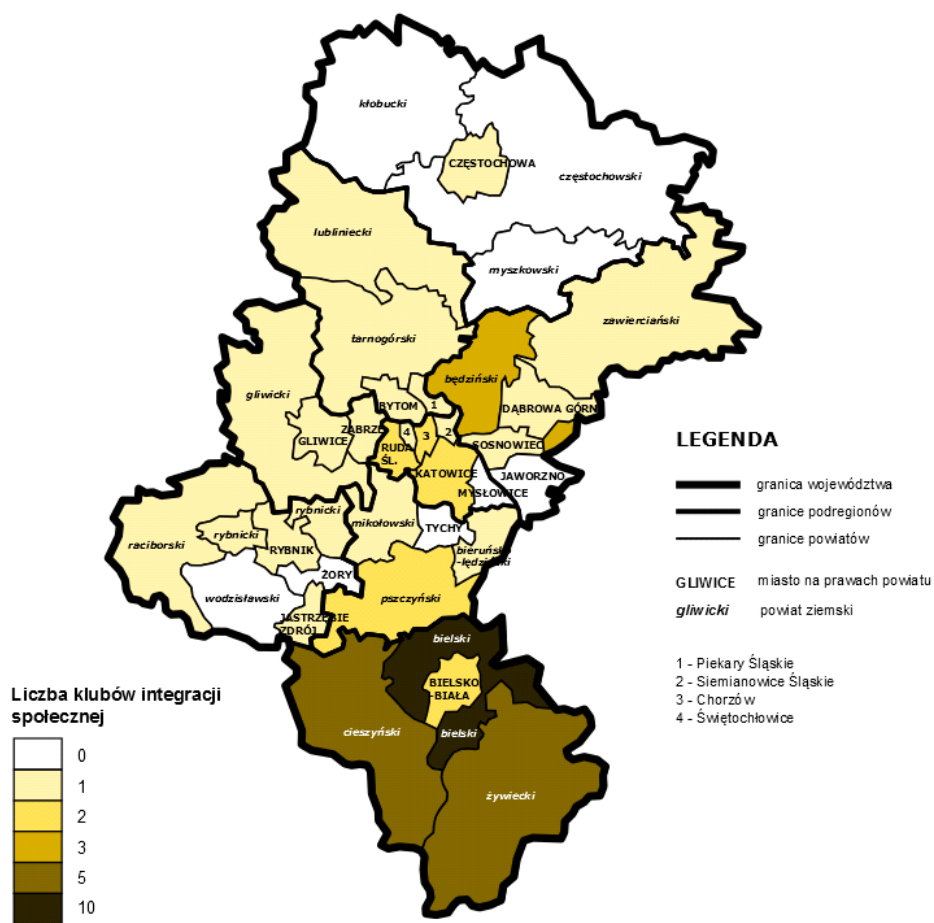
Wykres 8. Główne źródła finansowania działalności KIS w 2018 i 2019 roku (wartości w tys. zł).

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach, Wydziału Rodziny i Polityki Społecznej (sprawozdania KIS za lata 2012-2019).

Uwaga: w 2018 roku dane przekazały 42 KIS (N=42), w 2019 roku o 5 KIS więcej (N=47).

Rysunek 2. Kluby Integracji Społecznej w województwie śląskim w 2019 roku.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

Zakłady Aktywności Zawodowej

Zakłady Aktywności Zawodowej mają na celu zatrudnianie oraz kompleksową rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych w stopniu znacznym i umiarkowanym, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną, a także przygotowanie ich do życia w otwartym środowisku oraz

W 2019 r. liczba ZAZ wynosiła 14 i nie zmieniła się w porównaniu do poprzedniego okresu sprawozdawczego, przy czym nastąpił niewielki spadek zatrudnienia w tychże placówkach.

pomoc w realizacji pełnego, niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia na miarę ich indywidualnych możliwości.

ZAZ może zostać utworzony przez gminę, powiat, fundację, stowarzyszenie lub inną organizację społeczną, której statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych.

Warunki utworzenia i finansowania działalności ZAZ zostały określone w Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 lipca 2012 r. w sprawie zakładów aktywności zawodowej. Ich funkcjonowanie reguluje ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. 2018 poz. 511).

W 2019 r. w regionie działało 14 Zakładów Aktywności Zawodowej, tj. tyle samo co rok wcześniej. Zatrudniono w nich 632 osoby z niepełnosprawnością. 10 ZAZ prowadzonych było przez organizacje społeczne, w tym 5 przez stowarzyszenia, 2 przez fundacje, 3 przez społeczne podmioty wyznaniowe. Pozostałe 4 funkcjonowały w ramach jednostki samorządu terytorialnego.

Co najmniej 70% ogółu zatrudnionych w ZAZ-ie pracowników muszą stanowić osoby zaliczane do znacznego stopnia niepełnosprawności i osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, niepełnosprawność intelektualną lub chorobę psychiczną. W 2018 r. Zakłady Aktywności Zawodowej w województwie śląskim zatrudniały łącznie 854 osoby, w tym 660 pracowników niepełnosprawnych (77,3%). Spośród pracowników z niepełnosprawnością większość posiadała znaczny jej stopień (404 osoby), z kolei 252 osoby stopień umiarkowany. Ogółem pracownicy ZAZ z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności stanowili 29,5% ogółu pracowników ZAZ w województwie śląskim, przy czym zgodnie z wymogiem ustawy, w poszczególnych ZAZ-ach odsetek ten nie może przekroczyć 35%.

Wyzwanie dla ZAZ stanowi zachowanie odpowiedniej proporcji zatrudnienia osób z umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności.

W tym samym czasie w Polsce funkcjonowało 116 ZAZ, które zatrudniały 6 666 osób, w tym 5 068 osób z orzeczeniem o niepełnosprawności. 3/5 zatrudnionych osób z niepełnosprawnością posiadało orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności (3 016 osób, tj. 59,5% ogółu osób niepełnosprawnych)¹¹.

Śląskie ZAZ prowadzą działalność w zakresie usług gastronomicznych, szkoleniowych, hotelarskich, pralniczych, szwalniczych, dekoratorskich, krawieckich, poligraficznych, stolarskich, zagospodarowania i utrzymania terenów zielonych i leśnych, obsługi monitoringu oraz produkcji w gospodarstwach ogrodniczym i rolniczym.

¹¹ GUS, Informacja sygnałna „Centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej w 2018 roku”, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoeczna-wolontariat/gospodarka-spoeczna-trzeci-sektor/centra-integracji-spoecznej-kluby-integracji-spoecznej-zaklady-aktywnosci-zawodowej-warsztaty-terapii-zajeciowej-w-2018-roku,6,7.html>

Tabela 2. Lista ZAZ w województwie śląskim wg jednostki prowadzącej i obszaru działalności.

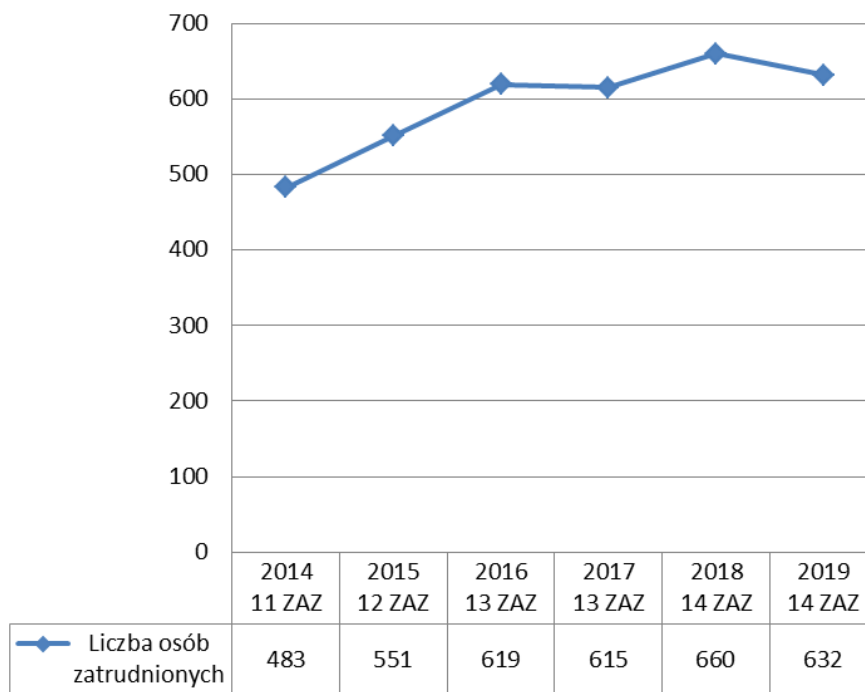
Lp.	Nazwa ZAZ	Jednostka prowadząca	Lista działalności
1.	Ośrodek dla Osób Niepełnosprawnych Miłosierdzie Boże Zakład Aktywności Zawodowej w Mikołowie – Borowej Wsi.	społeczny podmiot wyznaniowy	produkcja rolnicza, m.in.: hodowla bydła mlecznego i opasowego, uprawa warzyw i owoców, usługi rolnicze, uprawa polowa, sprzedaż produktów, prowadzenie hipoterapii i nauki jazdy konnej
2.	Zakład Aktywności Zawodowej Fundacji „Nadzieja-Dzieci” w Zabrze	fundacja	usługi poligraficzne, intrologatorskie i krawieckie
3.	Zakład Stolarski przy Stowarzyszeniu Komitet Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski w Jastrzębiu-Zdroju	stowarzyszenie	usługi stolarskie, sprzedaż drewna kominkowego
4.	Zakład Intrologatorsko-Drukarski Stowarzyszenia Teatr Grodzki w Bielsku-Białej	stowarzyszenie	usługi intrologatorsko-drukarskie
5.	Zakład Aktywności Zawodowej Zakład Usług Pralniczych w Wodzisławiu Śląskim	JST	usługi pralnicze, maglowanie, prasowanie
6.	Ośrodek Rehabilitacyjno-Szkoleniowo-Wypoczynkowy „LALIKI” w Lalikach	stowarzyszenie	organizacja szkoleń, wycieczek, wypoczynku, wyjazdów i imprez integracyjnych, turnusów rehabilitacyjnych, obozów młodzieżowych, zielonych szkół i innych form pobytu
7.	Zakład Produkcyjno-Usługowy „Wspólna Pasja” w Żorach	JST	usługi gastronomiczne, prowadzenie baru mlecznego, usługi ogrodnicze, usługi rehabilitacyjne
8.	Rudzki Zakład Aktywności Zawodowej	JST	usługi pralnicze, usługi szwalnicze
9.	Ośrodek dla Osób Niepełnosprawnych Miłosierdzie Boże Zakład Aktywności Zawodowej „GRILL” w Mikołowie – Borowej Wsi	społeczny podmiot wyznaniowy	usługi pralnicze, usługi gastronomiczne, sprzedaż wyrobów garmażeryjnych
10.	Zakład Aktywności Zawodowej przy Bytomskim Stowarzyszeniu Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej	stowarzyszenie	usługi gastronomiczne, usługi pralnicze, usługi porządkowe
11.	Caritas Archidiecezji Katowickiej Zakład Aktywności Zawodowej Świętego Marcina w Katowicach	społeczny podmiot wyznaniowy	usługi gastronomiczne, usługi noclegowe

12.	Gliwicki Zakład Aktywności Zawodowej	JST	usługi sprzątania, usługi poligraficzno-introligatorskie
13.	Zakład Aktywności Zawodowej "YAVA" przy Stowarzyszeniu YAVA w Częstochowie	stowarzyszenie	usługi krawieckie, hafciarskie, konfekcjonowanie, produkcja zabawek drewnianych, usługi rękodzielnicze
14.	Regionalna Fundacja Pomocy Niewidomym Zakład Aktywności Zawodowej w Chorzowie	fundacja	usługi gastronomiczne, prace monterskie, usługi porządkowania i sprzątania

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie:

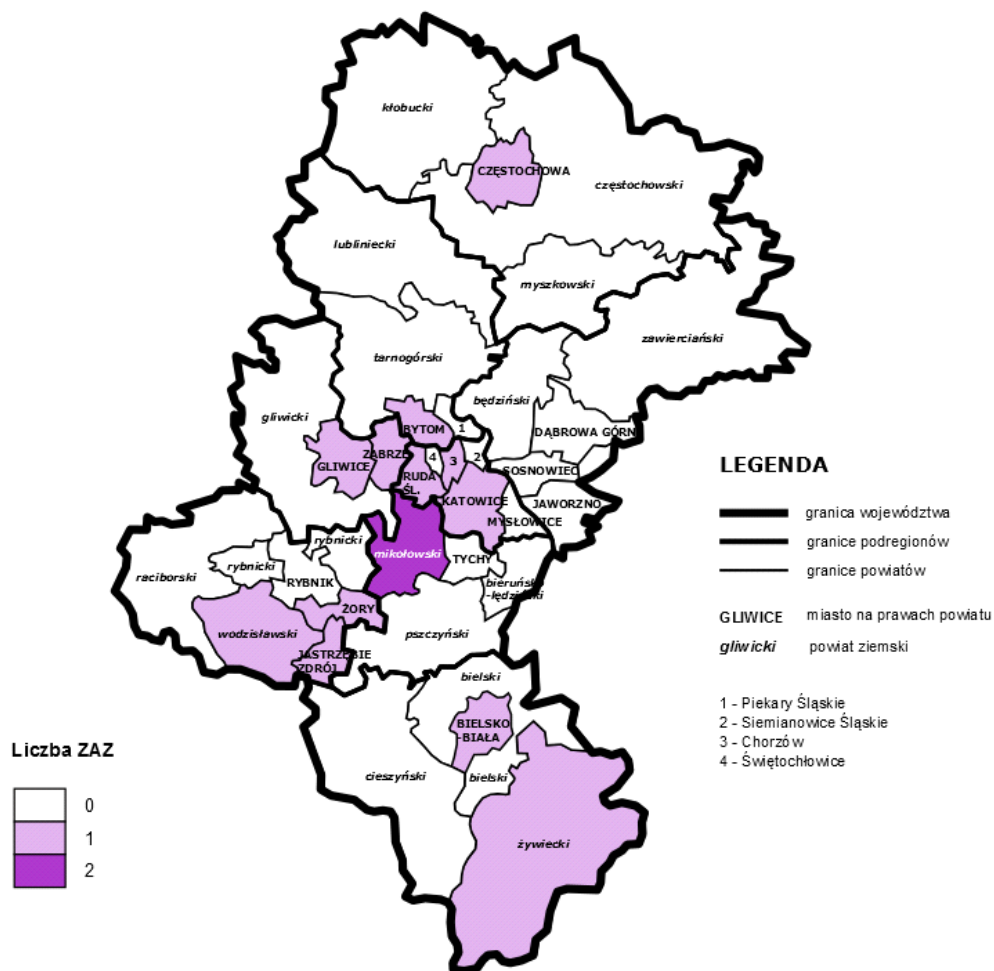
- wykazu ZAZ dostępnego na stronie Wydziału Rodziny i Polityki Społecznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach: <http://www.katowice.uw.gov.pl/wydzial/wydzial-rodziny-i-polityki-spoecznej/wykazy-i-rejestry> [dostęp: 26.03.2020 r.],
- oferty ZAZ-ów prezentowanej na stronach internetowych [dostęp: 26.03.2020 r.],
- informacji przekazanych ROPS przez: ZAZ z Mikołowa, ZAZ GRILL z Mikołowa, ZAZ – ZUP z Wodzisławia Śląskiego na potrzeby przyznania znaku promocyjnego „Zakup prospołeczny”.

Wykres 9. Zatrudnienie osób niepełnosprawnych w Zakładach Aktywności Zawodowej w województwie śląskim w latach 2014-2019.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych GUS oraz Departamentu Zdrowia Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego.

Rysunek 3. Zakłady Aktywności Zawodowej w województwie śląskim w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

Warsztaty Terapii Zajęciowej

Warsztaty Terapii Zajęciowej to wyodrębnione organizacyjnie i finansowo placówki, stwarzające osobom niepełnosprawnym, niezdolnym do podjęcia pracy, możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Do WTZ mogą uczęszczać osoby posiadające orzeczenie o niepełnosprawności ze wskazaniem do uczestnictwa w terapii zajęciowej.

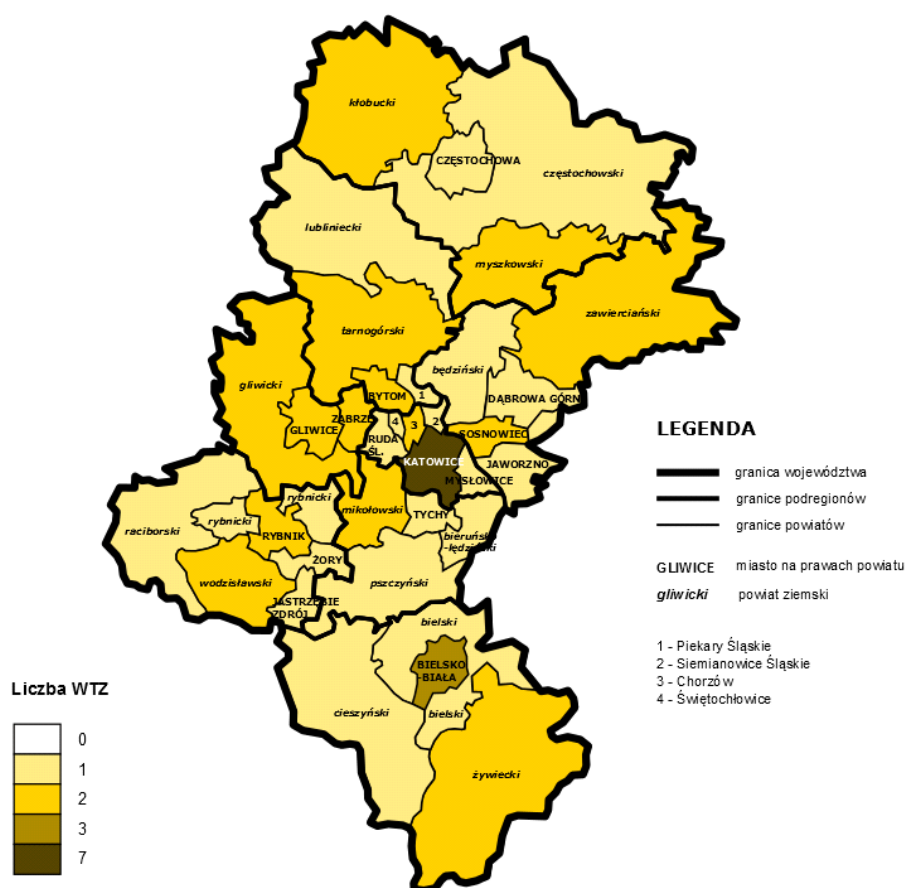
Funkcjonowanie WTZ reguluje rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej oraz ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. 2018 poz. 511).

Warsztaty mogą być organizowane przez fundacje, stowarzyszenia lub inne podmioty. Na terenie województwa śląskiego funkcjonowało w 2019 r. **58** Warsztatów Terapii Zajęciowej, tj. tyle samo co rok wcześniej¹², w tym 7 w Katowicach i po 2 w Bytomiu, Chorzowie, Gliwicach, Mikołowie, Sosnowcu i Zabrze. 46 placówek było prowadzonych przez organizacje społeczne, z tego 32 przez stowarzyszenia, 10 przez społeczne podmioty wyznaniowe, 4 przez fundacje. Pozostałe 12 W TZ-ów działało przy jednostkach samorządu terytorialnego.

W 2018 roku w zajęciach oferowanych przez 58 W TZ uczestniczyło **2 801** osób (tj. o 81 więcej niż rok wcześniej).

Uwaga: na dzień sporządzenia raportu brak danych za rok 2019.

Rysunek 4. Warsztaty Terapii Zajęciowej w województwie śląskim w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

Od października 2019 r., w wyniku zmiany rozporządzenia w sprawie algorytmu przekazywania środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych samorządom wojewódzkim i powiatowym (Dz.U. 2018 poz. 1266), dofinansowanie kosztów rocznego pobytu uczestnika

¹² W 2018 oraz 2019 r. liczba W TZ wynosiła 58. W „Raporcie o stanie ekonomii społecznej w 2018 roku” nie uwzględniono W TZ w Czechowicach-Dziedzicach, który powstał pod koniec 2018 r.

w Warsztacie Terapii Zajęciowej wzrosło do 18 096 zł. Z kolei kwota dofinansowania rocznego pobytu niepełnosprawnego pracownika (ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności) w Zakładzie Aktywności Zawodowej zwiększyła się do 22 750 zł.

W 2018 roku¹³ reintegracją społeczno-zawodową w województwie śląskim objęto w sumie **7 637** osób z różnych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób z niepełnosprawnościami, tj.:

- 1 744 uczestników zajęć CIS (w ciągu roku),
- 2 432 uczestników KIS (którzy rozpoczęli zajęcia),
- 660 osób niepełnosprawnych zatrudnionych w ZAZ,
- 2 801 uczestników zajęć w WTZ (w ciągu roku).

W stosunku do roku 2017 liczba osób objętych reintegracją zmniejszyła się o 75.

W 2018 roku w regionie funkcjonowały 143¹⁴ jednostki reintegracji społeczno-zawodowej. W 2019 r. liczba ta wzrosła do **152** i obejmuje:

- 28 Centrów Integracji Społecznej,
- 52 Kluby Integracji Społecznej,
- 14 Zakładów Aktywności Zawodowej,
- 58 Warsztatów Terapii Zajęciowej.

W 2018 roku na terenie województwa śląskiego działały 143 jednostki reintegracji społeczno-zawodowej, które aktywizowały 7 637 osób zagrożonych wykluczeniem.

W 2019 roku liczba podmiotów reintegracyjnych zwiększyła się i wyniosła 152 (tj. o 9 więcej niż rok wcześniej).

Wyżej wymienione podmioty reprezentuje **Śląska Rada Podmiotów Reintegracyjnych**, w skład której wchodzi przedstawiciele CIS, KIS, ZAZ i WTZ. Rada jest organem o charakterze opiniująco-doradczym, który działa na rzecz integrowania podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym, zwiększania efektywności ich działań, tworzenia sieci współpracy i wymiany informacji oraz dobrych praktyk, a także wskazuje kierunki rozwoju polityki regionalnej w obszarze integracji społecznej¹⁵.

¹³ Uwaga: podsumowania w zakresie skali reintegracji społeczno-zawodowej w województwie śląskim dokonano za rok 2018, ponieważ na dzień sporządzenia raportu nie były dostępne statystyki w zakresie liczby uczestników wszystkich typów instytucji reintegracyjnych w 2019 roku.

¹⁴ „Raport o stanie ekonomii społecznej w 2018 roku” podaje 142 jednostki reintegracji społeczno-zawodowej, gdyż nie uwzględniono w nim 1 WTZ, który powstał pod koniec 2018 r.

¹⁵ Zob. <http://es.rops-katowice.pl/slaska-rada-podmiotow-reintegracyjnych/> [odczyt: 30.04.2020 r.]

Spółdzielnie

Spółdzielnia jest *dobrowolnym zrzeszeniem nieograniczonej liczby osób, o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym, które w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą*. Działa ona w oparciu o zapisy ustawy Prawo spółdzielcze.

W przypadku spółdzielni pracy przedmiotem gospodarczej działalności jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków, która jest niezbędna dla realizacji celu gospodarczego każdej spółdzielni pracy. W związku z tym spółdzielnia i wszyscy jej członkowie mają obowiązek nawiązywania stosunku pracy i pozostawania w nim. W KRS zarejestrowanych było **127 spółdzielni pracy** z województwa śląskiego, z czego 3/5 w likwidacji [stan na koniec 2019 r.]. W Związku Lustracyjnym Spółdzielni Pracy zrzeszonych jest 13 tego typu jednostek z województwa śląskiego, z czego 5 w likwidacji. 2 spółdzielnie mają swoją siedzibę w Częstochowie, natomiast po 1 znajduje się w Chorzowie, Cieszynie, Gliwicach, Katowicach, Krzyżanowicach, Pszczynie, Raciborzu, Rudzie Śląskiej, Rybniku, Wodzisławiu Śląskim, Żywcu. Oferują one różnego rodzaju usługi, m.in. budowlane, pralnicze, krawieckie, oświatowe, fryzjerskie i kosmetyczne, wynajem lokali, handel czy też produkcję tarcz szlifierskich, zabawek¹⁶.

W spółdzielniach inwalidów i niewidomych zatrudniane są osoby niepełnosprawne w stopniu znacznym i umiarkowanym. Dają one pracę osobom z tzw. schorzeniami specjalnymi. Spółdzielnie te kładą duży nacisk na rehabilitację zawodową. W KRS widnieje **29 spółdzielni inwalidów**, z czego blisko 2/3 w likwidacji, a także **3 spółdzielnie niewidomych** (dwie w likwidacji/upadłości). W stosunku do roku 2018 nie zaszły zmiany w tym zakresie.

Warto zwrócić uwagę, że w regionie funkcjonuje **100 Zakładów Pracy Chronionej** [stan na 31.12.2019 r.] również będących przedsiębiorstwami przystosowanymi do zatrudniania osób z wyższymi stopniami niepełnosprawności. Do ich głównych celów funkcjonowania należy nie tylko wypracowanie zysku, jak w każdej firmie, ale także aktywizacja zawodowa osób, które nie poradziłyby sobie na otwartym rynku pracy. W porównaniu do stanu na koniec 2018 r. liczba ZPCh zmniejszyła się o 6.

Sektor non-profit

W świetle ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie do sektora non-profit zaliczane są: fundacje, stowarzyszenia, inne organizacje społeczne podobne do stowarzyszeń, działające jednak na mocy ustaw branżowych lub umów międzynarodowych, jak np. koła łowieckie, rady rodziców lub Polski Czerwony Krzyż, organizacje samorządu gospodarczego i zawodowego, takie jak kółka rolnicze i koła gospodyń wiejskich, izby i zrzeszenia branżowe, cechy, organizacje samorządu zawodowego zawodów zaufania publicznego, organizacje pracodawców, związki zawodowe, partie polityczne.

¹⁶ Związek Lustracyjny Spółdzielni Pracy: <http://www.zlsp.org.pl/pl/> [odczyt: 31.12.2019 r.]

Dodatkowo w ustawie wskazano grupę organizacji, które choć nie są organizacjami pozarządowymi zostały z nimi zrównane w zakresie uprawnień. Zaliczają się do nich osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego. Działalność pożytku publicznego może być prowadzona także przez spółdzielnie socjalne i tzw. spółki non-profit.

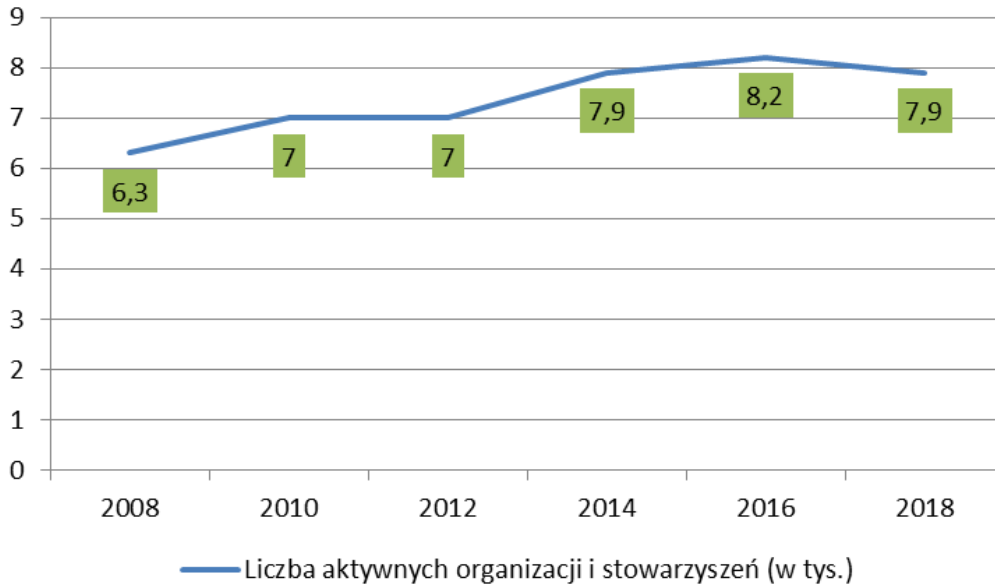
Mianem spółek non-profit określane są spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników. Udział sektora publicznego w danej spółce powinien wynosić nie więcej niż 50%.

W 2019 r. powstało w województwie śląskim kilkadziesiąt spółek z o.o. non-profit wspartych przez OWES (zob. tab. 11-15). Zajmują się one m.in. działalnością szkoleniowo-edukacyjną, prowadzeniem kawiarnio-bawialni, piekarnictwem, świadczeniem usług gastronomicznych, budowlanych, wykonywaniem instalacji elektrycznych, prac ogrodniczych, organizacją imprez i wypożyczaniem sprzętu, wodorowaniem i kalibracją silników, prowadzeniem SPA dla zwierząt, inkubowaniem innowacji społecznych.

Zgodnie ze wstępnymi wynikami GUS, w 2018 r. aktywną działalność na terenie kraju prowadziło 88,1 tys. różnego rodzaju organizacji non-profit, z czego **7,9 tys.** w województwie śląskim (17,3 w przeliczeniu na 10 tys. ludności, tj. najmniej w skali kraju). W regionie przeważały wśród nich podmioty zajmujące się sportem, turystyką, rekreacją, hobby (31,8%). Kulturę i sztukę jako główną dziedzinę działalności wskazało 13,1% badanych, ratownictwo – 11,4%, pomoc społeczną i humanitarną – 10,7%, edukację i wychowanie, badania naukowe – 7,8%, ochronę zdrowia – 5,7%. Rozwój lokalny w wymiarze społecznym i ekonomicznym stanowił domenę działalności zaledwie 4,0% organizacji. Jeszcze niższy odsetek badanych wskazał na: sprawy zawodowe, pracownicze, branżowe (3,6%), ochronę środowiska (3,5%), łowiectwo (2,2%), rynek pracy, aktywizację zawodową (1,3%), prawo i jego ochronę, prawa człowieka (1,0%)¹⁷.

¹⁷ Zob. Główny Urząd Statystyczny, *Notatka informacyjna. Działalność stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz samorządu gospodarczego i zawodowego w 2018 r. – wyniki wstępne*, 23.12.2019 r. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoeczna-wolontariat/gospodarka-spoeczna-trzeci-sektor/dzialalnosc-stowarzyszen-i-podobnych-organizacji-spoecznych-fundacji-spoecznych-podmiotow-wyznaniowych-oraz-samorzadu-gospodarczego-i-zawodowego-w-2018-r-wyniki-wstepne,3,8.html> [odczyt 08.05.2020 r.].

Wykres 10. Aktywne organizacje i stowarzyszenia w województwie śląskim w latach 2008-2018.

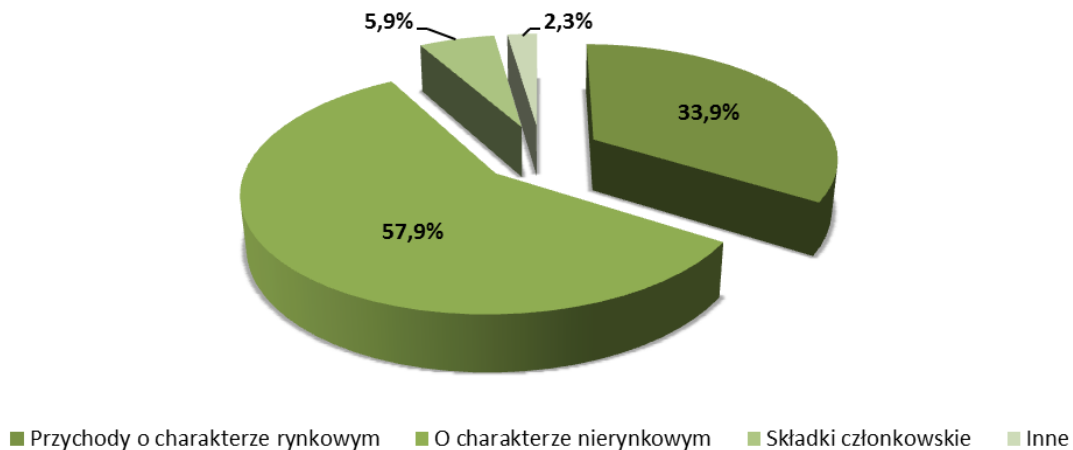

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych BDL GUS.

7 na 10 rejestrowych fundacji, stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego z województwa śląskiego przyznało, że w swojej działalności napotyka przynajmniej jeden problem (barierę). 2/5 badanych podmiotów (41,0%) wskazało, że barierą tą są trudności w pozyskiwaniu środków finansowych. 30,4% badanych zwróciło uwagę na niewystarczającą liczbę chętnych do pracy społecznej, nieco mniej (28,1%) na problemy wynikające z procedur i przepisów prawnych, a 17,5% na problemy w kontaktach z administracją publiczną.

Prawie 2/3 organizacji (62,8%) prowadziło wyłącznie nieodpłatną działalność statutową, pozostałe odpłatną działalność statutową lub działalność gospodarczą. Ogółem przychody organizacji wyniosły 2 616 635,4 tys. zł, z czego większość (57,9%) stanowiły przychody o charakterze nierynkowym (głównie źródła publiczne).

Wykres 11. Struktura przychodów organizacji sektora non-profit w województwie śląskim w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych GUS.

Blisko połowa organizacji z terenu województwa śląskiego (49,1%) nie posiadała płatnego personelu, co trzecia zatrudniała wyłącznie na umowy cywilnoprawne (32,9%). Jedynie 18,0% angażowało personel w oparciu o umowę o pracę.

W 2018 r. ROPS przystąpił do opracowania interaktywnej mapy potrzeb sektora ekonomii społecznej, która ma na celu z jednej strony przedstawienie oferty podmiotów ekonomii społecznej, a z drugiej określenie usług deficytowych ze strony jednostek samorządu terytorialnego, które mogłyby być realizowane przez PES.

*We współpracy z Ośrodkami Wsparcia Ekonomii Społecznej kontynuowano pozyskiwanie danych do narzędzia, w efekcie czego zebrano dane od **202 podmiotów ekonomii społecznej**, w tym 54 spółdzielni socjalnych, 69 fundacji, 44 stowarzyszeń, 29 spółek z o.o. non-profit. Podmioty te zatrudniały w 2019 roku **517 osób**. Jako główną branżę działalności najczęściej wskazywano gastronomię i catering, edukację i wychowanie oraz aktywizację społeczno-zawodową.*

*W testowaniu narzędzia wzięły także udział **134 gminy**. Najczęściej wskazywały one usługi opiekuńcze i asystenckie jako usługi deficytowe na swoim obszarze. Z kolei jeśli chodzi o współpracę z podmiotami ekonomii społecznej, gminy z reguły oczekiwały większego zaangażowania PES w konsultowanie rocznych programów współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz projektów dokumentów strategicznych.*

Otoczenie sektora ekonomii społecznej

Jednostki samorządu terytorialnego

Jednostki samorządu terytorialnego oraz podległe im instytucje (ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie czy też powiatowe urzędy pracy) odgrywają znaczącą rolę w procesie rozwoju sektora ekonomii społecznej. Sprzyja temu realizacja szeregu różnorodnych działań, do których w szczególności należą: włączenie problematyki ekonomii społecznej do dokumentów strategicznych, utworzenie gminnych i powiatowych rad pożytku publicznego, współpraca z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, współpraca z mieszkańcami w celu wspólnego realizowania zadań publicznych na rzecz społeczności lokalnej w formie inicjatyw lokalnych czy też stosowanie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych. Niebagatelne znaczenie w tym względzie mają także szkolenia kierowane do pracowników pomocy i integracji społecznej oraz jednostek samorządu terytorialnego, w tym mające na celu podnoszenie kwalifikacji pracowników odpowiedzialnych za prowadzenie postępowań o udzielenie zamówień publicznych w zakresie społecznie odpowiedzialnych zamówień.

* * *

Skutecznemu wdrażaniu idei ekonomii społecznej sprzyja włączenie jej problematyki do dokumentów strategicznych jednostek samorządu terytorialnego. Według założeń *Regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020* docelowo wszystkie JST miały zrealizować ten cel. Dane pochodzące z lat 2015-2019 wskazują, że stosunkowo niewielka liczba JST posiada dokumenty strategiczne uwzględniające w swej treści problematykę ekonomii społecznej. Według stanu na koniec

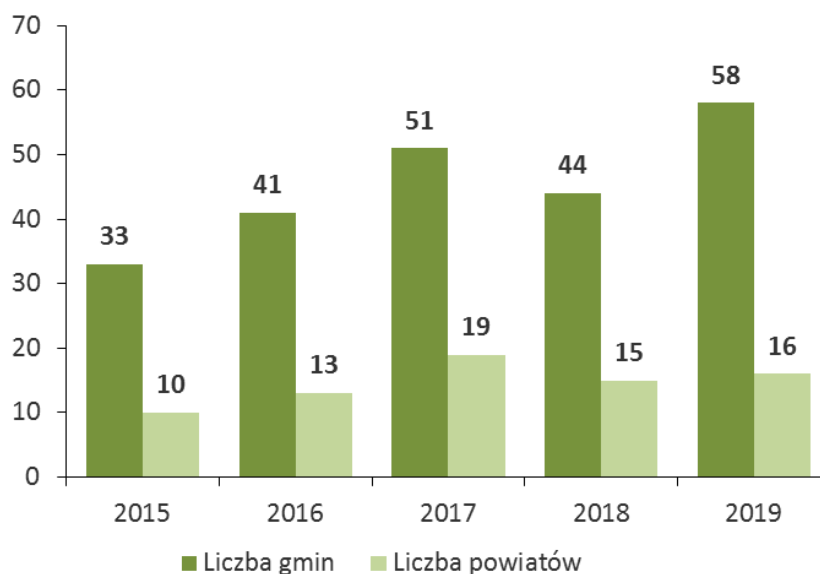
W latach 2015-2019 liczba JST włączających problematykę ekonomii społecznej do dokumentów strategicznych była stosunkowo niewielka i niższa niż założono w RPRES.

2019 tematykę tę włączyło do dokumentów strategicznych jedynie 58 gmin **(34,7%)** oraz 16 powiatów **(44,4%)**. Ponadto tempo wzrostu liczby JST włączających tematykę ES do dokumentów strategicznych jest stosunkowo niewielkie. Wynika ono najprawdopodobniej z faktu sukcesywnej aktualizacji dokumentów. Z drugiej strony duża część programów i strategii traci ważność w okresie 2020+, a więc w roku 2020 opracowywane będą nowe dokumenty strategiczne, co stanowi bardzo dobrą okazję do uwzględnienia w nich problematyki ekonomii społecznej.

W 2019 r. tego rodzaju dokumenty posiadały 2 na 3 miasta na prawach powiatu (63,2%), a ogółem co czwarta gmina (26,9%) oraz co trzeci powiat ziemski (35,3%). Wśród poszczególnych rodzajów gmin dokumenty strategiczne zawierające zapisy dotyczące ekonomii społecznej posiadało 44,9% gmin miejskich, 40,9% gmin miejsko-wiejskich, natomiast zaledwie 27,1% gmin wiejskich. W świetle powyższych informacji uwzględnianie problematyki ES w dokumentach strategicznych jest ściśle skorelowane z wielkością gminy. W gminach o liczbie mieszkańców 50 000 i więcej odsetek odpowiedzi pozytywnych wyniósł 65,2%, w gminach liczących 20 000-49 999 mieszkańców kształtował się na

poziomie 38,9%, w gminach o liczbie ludności 10 000-19 999 – 26,9%, natomiast w tych najmniejszych, tj. poniżej 10 000 mieszkańców – 28,4%.

Wykres 12. Liczba gmin i powiatów, które włączyły problematykę ekonomii społecznej do dokumentów strategicznych w województwie śląskim w latach 2015-2019 - stan na koniec danego roku.

Uwaga: Spadek zanotowany w 2018 r. najprawdopodobniej wynika z różnicy w składzie prób, z których otrzymano wyniki w poszczególnych latach.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych JST z terenu województwa śląskiego.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie przewiduje możliwość utworzenia gminnych i powiatowych rad pożytku publicznego jako organów konsultacyjnych i opiniodawczych. W województwie śląskim do końca 2019 r. gminne rady działalności pożytku publicznego powołano w **34 gminach**, natomiast powiatowe rady działalności pożytku publicznego zostały powołane w **22 powiatach**¹⁸. Wartości docelowe w przypadku tych podmiotów zostały określone na poziomie odpowiednio 74 i 11. Tak więc stopień realizacji wartości docelowej w przypadku gmin osiągnął wartość 45,9%, natomiast w przypadku powiatów 200,0%, na co zasadniczy wpływ ma wysoki udział

Liczba rad działalności pożytku publicznego w gminach jest o ponad połowę niższa niż założono w RPRES, z kolei w powiatach (głównie za sprawą powiatów grodzkich) liczba tego typu rad jest dwukrotnie wyższa od wartości docelowej.

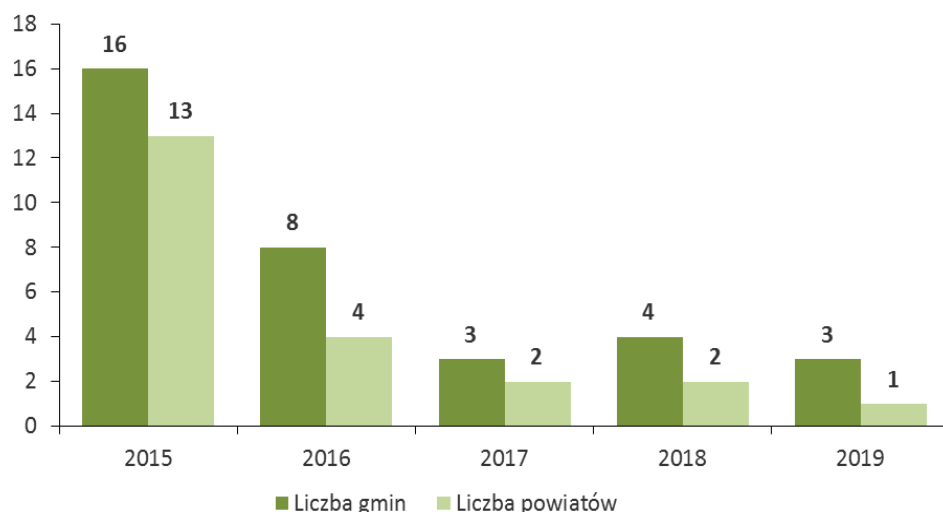
¹⁸ Miasta na prawach powiatu uwzględniane są zarówno przy gminach, jak i powiatach.

w województwie śląskim miast na prawach powiatu. W przypadku powiatów ziemskich RDPP występowały w dwóch jednostkach.

W 2019 r. RDPP działały najczęściej w miastach na prawach powiatu oraz dużych gminach miejskich (powyżej 50 tys. mieszkańców), jednak w kilku przypadkach tego rodzaju rada funkcjonowała w powiatach ziemskich, gminach wiejskich i miejsko-wiejskich¹⁹.

Z roku na rok powstaje coraz mniej rad pożytku publicznego. Dodatkowo, z uwagi na kadencyjność tego rodzaju podmiotów, a co za tym idzie możliwości zakończenia działalności aktualnie funkcjonujących przy braku powołania nowych, ich liczba może nawet maleć. W związku z tym należy zwiększyć wysiłki w celu promocji tego rodzaju podmiotów.

Wykres 13. Liczba gmin i powiatów, które powoływały RDPP w województwie śląskim w latach 2015-2019.

Uwaga: miasta na prawach powiatu ujmowane są zarówno w kategorii „gminy”, jak i „powiaty”.

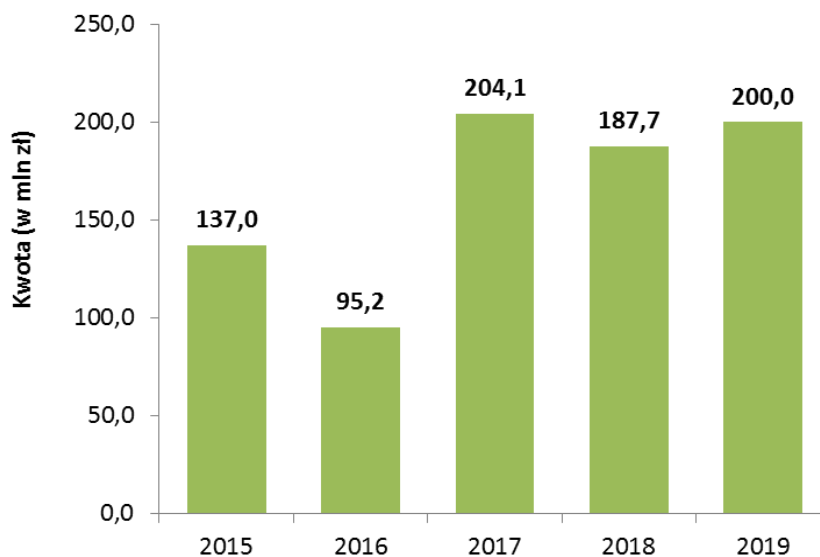
Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych JST z terenu województwa śląskiego.

¹⁹ Dotyczy gmin: Blachownia, Łękawica, Pawłowice, Starcza, Szczekociny oraz powiatów ziemskich: będziński, tarnogórski.

Organy administracji publicznej mogą współpracować z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, w tym z podmiotami ekonomii społecznej. Współpraca ta odbywa się m.in. poprzez zlecenie realizacji zadań publicznych. Do końca 2019 roku jednostki samorządu terytorialnego (w tym Samorząd Województwa Śląskiego) na zadania publiczne realizowane w trybie konkursowym przez podmioty ekonomii społecznej wydatkowały kwotę 824,0 mln zł. Wartość docelowa w przypadku tego wskaźnika została określona na 100,0 mln zł. Kwota corocznych wydatków podlega wahaniom, warto natomiast zwrócić uwagę na spory wzrost, jaki wystąpił w latach 2016-2017.

W województwie śląskim JST przeznaczają znaczne środki na zlecenie podmiotom ekonomii społecznej realizacji zadań publicznych w trybie konkursowym.

Wykres 14. Kwota na zadania publiczne przekazywana przez JST w trybie konkursowym podmiotom ekonomii społecznej (w mln zł) w województwie śląskim w latach 2015-2019.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych JST z terenu województwa śląskiego, w tym Samorządu Województwa Śląskiego.

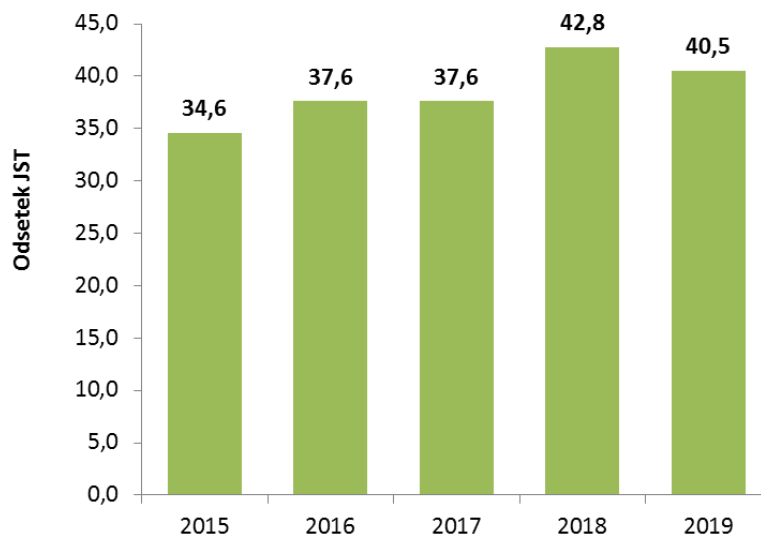
Jednostki samorządu terytorialnego mogą współpracować z mieszkańcami w celu wspólnego realizowania zadania publicznego na rzecz społeczności lokalnej w formie inicjatywy lokalnej. Organ stanowiący JST określa tryb i szczegółowe kryteria oceny wniosków o realizację zadania publicznego w ramach tego rodzaju inicjatywy. W latach 2013-2019 blisko 3/5 (**57,6%**) jednostek samorządu terytorialnego wprowadziło możliwość realizacji inicjatyw lokalnych. Docelowa wartość tego wskaźnika to 80,0%.

Na pytanie dotyczące wprowadzenia możliwości realizacji inicjatyw lokalnych twierdząco odpowiedzieli (biorąc pod uwagę wszystkie lata objęte monitoringiem) wszystkie miasta na prawach powiatu oraz

ponad połowa (54,7%) spośród pozostałych gmin i co trzeci (35,3%) powiat ziemski. Jeśli chodzi o rodzaj gminy najkorzystniejsza sytuacja występowała w gminach miejskich (87,8% odpowiedzi twierdzących). Dla porównania w gminach wiejskich odnotowano 50,0% odpowiedzi twierdzących, a miejsko-wiejskich – 40,9%. Daje się zauważyć wyraźna tendencja, zgodnie z którą im większa gmina, tym większa szansa wprowadzenia możliwości realizacji inicjatyw lokalnych. W gminach pow. 50 000 mieszkańców odsetek ten wynosił 100,0%, w gminach liczących 20 000-49 999 mieszkańców – 72,2%, w gminach 10 000-19 999 mieszkańców – 57,7%, a w najmniejszych gminach, tj. poniżej 10 000 mieszkańców – 45,9%.

Możliwość realizacji inicjatyw lokalnych oferują wszystkie największe gminy w województwie śląskim. Wraz ze spadkiem wielkości gminy możliwości spadają.

Wykres 15. Odsetek JST, które wprowadziły możliwość realizacji inicjatyw lokalnych w województwie śląskim w latach 2015-2019 - stan na koniec danego roku.

2015 r.: 46 spośród 133 zbadanych jednostek, 2016 r.: 50 spośród 133 zbadanych jednostek, 2017 r.: 53 spośród 141 zbadanych jednostek, 2018 r.: 65 spośród 152 zbadanych jednostek, 2019 r.: 62 spośród 153 zbadanych jednostek.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych JST z terenu województwa śląskiego.

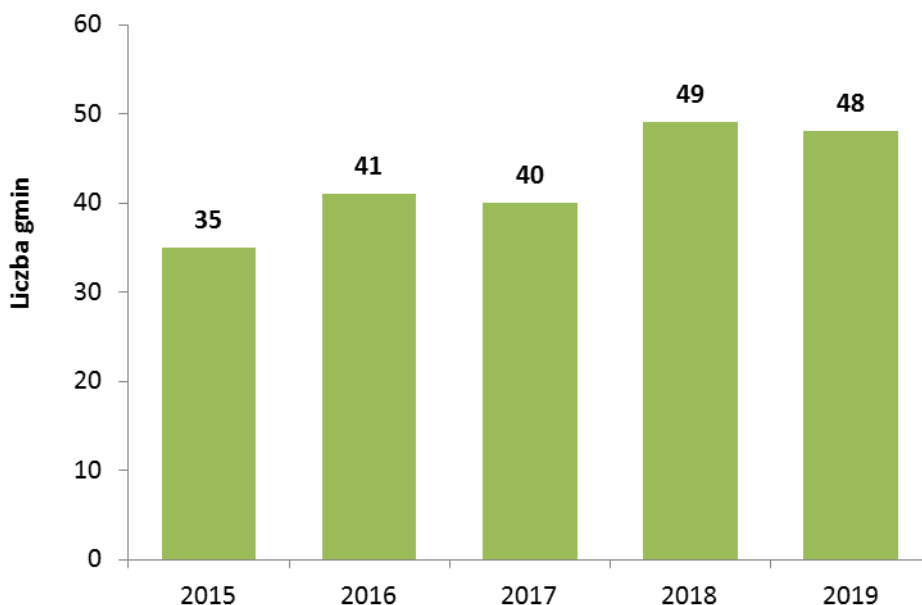
Na koniec 2019 w województwie śląskim **48 gmin** określiło tryb i szczegółowe kryteria oceny wniosków o realizację zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej. *Regionalny program rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020* zakłada posiadanie trybu i szczegółowych kryteriów oceny wniosków o realizację zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej przez wszystkie 167 gmin. Wynika z tego, że na koniec 2019 r. stopień realizacji analizowanego wskaźnika wyniósł **28,7%**, przy czym

dane z lat 2015-2019 wskazują na stosunkowo niewielką dynamikę jego przyrostu.

Wśród badanych miast na prawach powiatu szczegółowe określenie trybu i kryteriów oceny w ramach inicjatywy lokalnej posiadało 88,2% jednostek, wśród pozostałych gmin zaledwie 27,0%. Biorąc pod uwagę wielkość gminy, tryb i kryteria oceny zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej najczęściej występowały w gminach najbardziej zaludnionych, o liczbie mieszkańców 50 000 i więcej (90,5%), niemniej jednak dość często posiadały je gminy najmniejsze, o liczbie mieszkańców 10 000-19 999 (16,7%).

Inicjatywa lokalna jest raczej mało popularną formą współpracy JST z mieszkańcami. Raczej niewiele jednostek (3 na 10) opracowało stosowne procedury oraz zrealizowało co najmniej jedną inicjatywę lokalną.

Wykres 16. Liczba gmin posiadających szczegółowe określenie trybu i kryteriów oceny realizacji zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej w województwie śląskim w latach 2015-2019 - stan na koniec danego roku.

Uwaga: zmniejszenie się w latach 2016-2017 oraz 2018-2019 liczby gmin posiadających szczegółowe określenie trybu i kryteriów oceny realizacji zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej może wynikać z różnic w składzie prób, z których otrzymano wyniki w poszczególnych latach.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych gmin i miast na prawach powiatu z terenu województwa śląskiego.

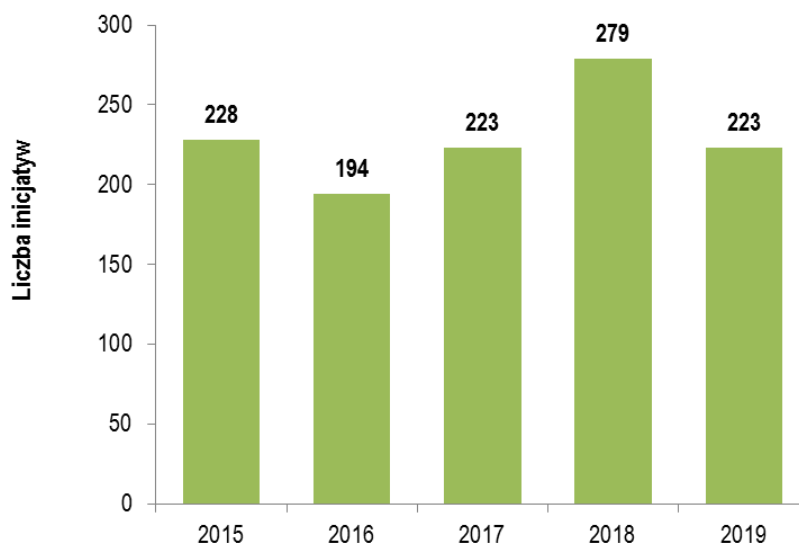
Liczba inicjatyw lokalnych zrealizowanych do końca 2019 r. wyniosła 1 147 czyli **623,4%** zakładanej wartości. Co najmniej jedną procedurę inicjatyw lokalnych zrealizowało **28,8% JST**, przy zakładanej przez RPRES wartości 80,0%. Biorąc pod uwagę

Jednostki, które zdecydowały się na realizację inicjatyw lokalnych zrealizowały znaczną ich liczbę, co może wskazywać na dużą skuteczność tej formy współpracy.

wyłącznie miasta na prawach powiatu, wskaźnik ten został zrealizowany na poziomie 68,4%, z kolei wśród gmin miejskich (z wyłączeniem miast na prawach powiatu) na poziomie 30,0%, miejsko-wiejskich – 27,3%, a wiejskich zaledwie 25,0%. Tylko jeden powiat ziemski zadeklarował realizację co najmniej jednej tego typu procedury. Jeśli chodzi o wielkość gmin również daje się zauważyć wyraźna tendencja, zgodnie z którą im większa jednostka, tym częściej realizowała co najmniej jedną procedurę inicjatyw lokalnych. W przypadku największych gmin – powyżej 50 000 mieszkańców - było to 65,2% tego rodzaju JST, gmin o liczbie mieszkańców mieszczącej się w przedziale 20 000-49 999 - 27,8%, jednostek liczących 10 000-19 999 mieszkańców – 26,9%, natomiast najmniejszych gmin, posiadających poniżej 10 000 mieszkańców – 24,3%.

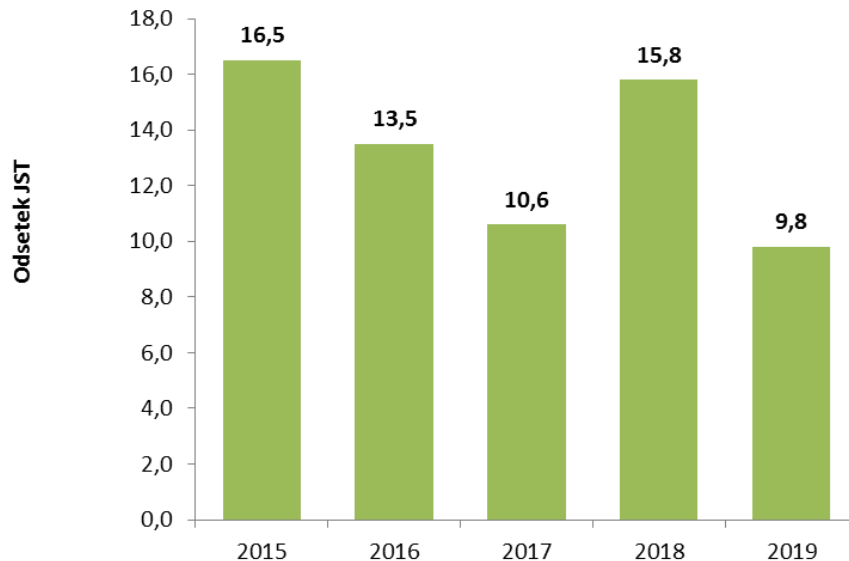
Powyższe dane wskazują zatem, że stosunkowo niewielka liczba jednostek samorządu terytorialnego zrealizowała znaczną liczbę tego rodzaju przedsięwzięć. Ponadto na uwagę zasługuje spory wzrost odsetka JST, które zrealizowały minimum jedną procedurę inicjatyw lokalnych, jaki miał miejsce w 2018 r.

Wykres 17. Liczba inicjatyw lokalnych realizowanych przez JST w województwie śląskim w latach 2015-2019.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych JST z terenu województwa śląskiego.

Wykres 18. Odsetek JST, które realizowały minimum jedną procedurę inicjatyw lokalnych w województwie śląskim w latach 2015-2019.

2015 r.: 22 spośród 133 zbadanych podmiotów, 2016 r.: 18 spośród 133 zbadanych jednostek, 2017 r.: 15 spośród 141 zbadanych jednostek, 2018 r.: 24 spośród 152 zbadanych jednostek, 2019 r.: 15 spośród 153 zbadanych jednostek.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych JST z terenu województwa śląskiego.

Zgodnie z ustawą o funduszu sołeckim z dnia 21 lutego 2014 r. (Dz.U. z 2014 r. poz. 301) rada gminy może zdecydować o wyodrębnieniu w budżecie gminy środków stanowiących fundusz sołecki. Są to środki w budżecie gminy zagwarantowane dla sołectwa na wykonanie przedsięwzięć służących poprawie warunków życia mieszkańców. Mogą zostać także przeznaczone na usuwanie skutków klęsk żywiołowych. Ich wysokość jest uzależniona od zamożności gminy i przekłada się na to, co dane sołectwo może faktycznie zrobić (np. wyremontowanie lub budowa placu zabaw, chodnika, wiaty przystankowej, posadzenie drzew, krzewów). Mieszkańcy sołectwa mogą przy tym zdecydować, by wspomóc wykonanie konkretnych zadań, w tym m.in. poprzez własną pracę (społeczną)²⁰.

W 2019 r. w województwie śląskim w co najmniej 67 gminach zrealizowano aż 1 907 zadań z funduszy sołeckich.

²⁰ Fundusz Sołecki w pytaniach i odpowiedziach: <http://administracja.mswia.gov.pl/adm/fundusz-solecki/poradnik/285,Fundusz-Solecki-w-pytaniach-i-odpowiedziach.html>

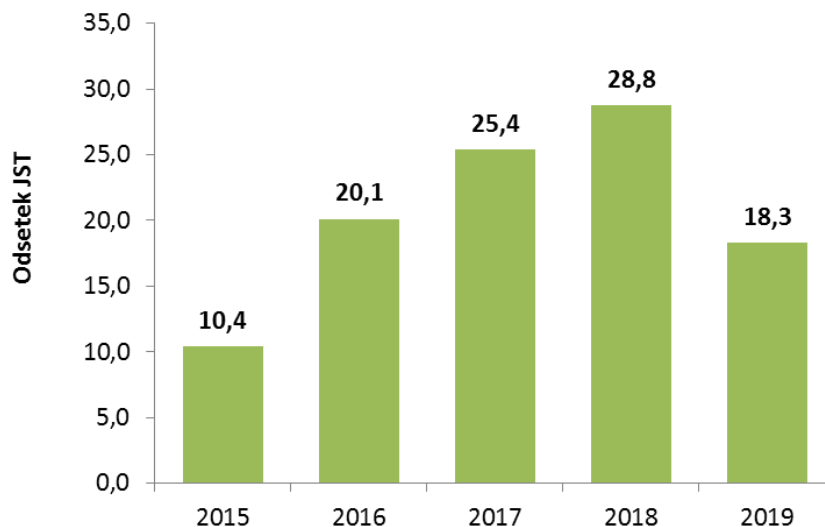
W 2019 r. z funduszy sołeckich zrealizowano łącznie nie mniej niż 1 907 zadań w co najmniej 67 gminach. Najwięcej tego rodzaju przedsięwzięć zostało zrealizowanych w gminach: Kłomnice – 164, Skoczów – 93, Zbrostławice – 89, Gorzyce – 87 i Mstów – 84.

Według definicji Komisji Europejskiej społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne odnoszą się do etapów zamówień publicznych, które uwzględniają jeden lub kilka następujących aspektów: promocja godnej pracy, poszanowanie praw człowieka i prawa pracy, wsparcie społecznego włączenia (w tym osób niepełnosprawnych), ekonomia społeczna i MSP, promocja równych szans oraz zasady „dostępny i przeznaczony dla wszystkich”, włączenie zrównoważonych kryteriów wraz z uwzględnieniem kwestii uczciwego i etycznego handlu przy poszanowaniu zasad traktatowych i dyrektyw w sprawie zamówień publicznych²¹. Jednym z instrumentów społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych są klauzule społeczne.

W porównaniu do poprzedniego okresu sprawozdawczego o 10,5 p. proc. spadła liczba JST z terenu województwa śląskiego, które zadeklarowały stosowanie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych.

W 2019 r. w województwie śląskim **18,3% JST** (na szczeblu lokalnym i regionalnym) stosowało społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne, tj. przekroczono założoną wartość o 3,3 p. proc. Największa dynamika wzrostu tego wskaźnika nastąpiła w latach 2015-2018, gdy jego wartość wzrosła z nieco ponad 10,0% do blisko 30,0%.

Wykres 19. Odsetek JST stosujących społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne ze szczególnym uwzględnieniem instrumentów prozatrudnieniowych w województwie śląskim w latach 2015-2019.

²¹ Zob. Urząd Zamówień Publicznych: <https://www.uzp.gov.pl/baza-wiedzy/zrownowazone-zamowienia-publiczne/spoleczne-zamowienia> [odczyt: 30.04.2020 r.]

2015 r.: 14 spośród 134 zbadanych podmiotów, 2016 r.: 30 spośród 149 zbadanych podmiotów, 2017 r.: 36 spośród 142 zbadanych podmiotów, 2018 r.: 44 spośród 153 zbadanych podmiotów, 2019 r.: 28 spośród 153 zbadanych podmiotów.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych JST z terenu województwa śląskiego.

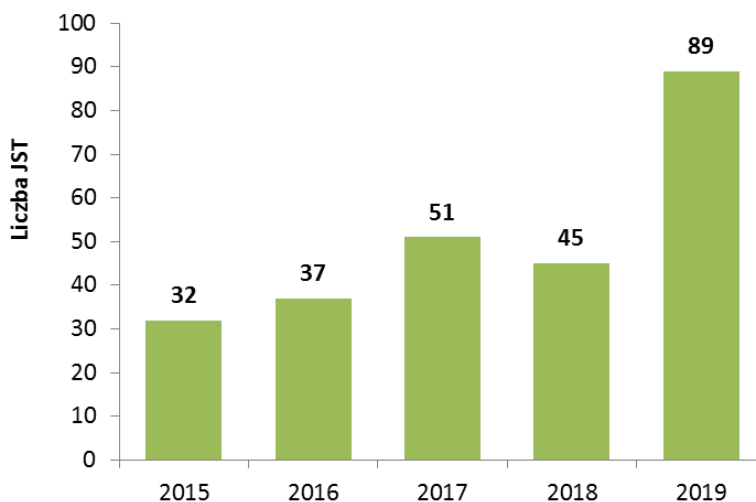
Liczba JST, które rozliczają minimum 1 zadanie publiczne na podstawie rezultatów stanowi kolejną pozycję w zestawie wskaźników RPRES. Wartość docelową określono w tym przypadku na 56. W 2019 r. wśród badanych JST (w tym Samorząd Województwa Śląskiego) **89** rozliczyło minimum 1 zadanie publiczne na podstawie rezultatów. Wskaźnik realizacji celu wyniósł tym samym 158,9%. Zadania publiczne na podstawie rezultatów, rozliczyły 2 na 3 badane powiaty ziemskie (64,3%), co druga gmina (52,5%) oraz 9 na 10 miast na prawach powiatu (88,2%). Spośród badanych gmin miejskich minimum 1 zadanie publiczne na podstawie rezultatów rozliczyło 71,4%, spośród gmin wiejskich – 51,3%, spośród miejsko-wiejskich – 47,1%.

JST coraz chętniej rozliczają realizację zadań publicznych na podstawie rezultatów. Jest to działanie powszechne w powiatach grodzkich oraz w największych gminach, niemniej jednak również mniejsze jednostki w sporej części decydują się na tego typu sposób rozliczania realizacji zadań.

Biorąc pod uwagę wielkość gminy, w gminach liczących powyżej 50 000 mieszkańców zadania publiczne rozliczyło na podstawie rezultatów 85,7%, w gminach 20 000-49 999 mieszkańców – 61,5%, w gminach liczących poniżej 10 000 mieszkańców – 53,3% badanych, w gminach o liczbie mieszkańców 10 000-19 999 – 45,7%.

W przypadku analizowanego wskaźnika rezultaty nie są podawane narastająco, stąd też trudno precyzyjnie określić jego ostateczny stopień realizacji.

Wykres 20. Liczba JST, które rozliczały minimum 1 zadanie publiczne na podstawie rezultatów w województwie śląskim w latach 2015-2019.

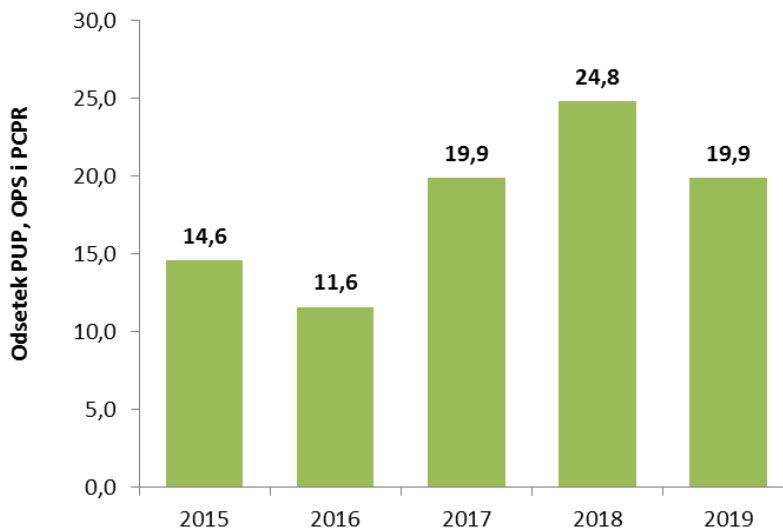
Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych JST z terenu województwa śląskiego.

Podmioty podległe samorządom gminnym i powiatowym, zaangażowane w realizację idei przedsiębiorczości społecznej, mogą korzystać z różnorodnych instrumentów, do których należą w szczególności: inicjatywa lokalna, spółdzielnia socjalna zakładana przez osoby prawne, klauzule społeczne czy też zlecenie zadań publicznych podmiotom ekonomii społecznej. *Regionalny program rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020* zakłada, że docelowo wszystkie powiatowe urzędy pracy, ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie będą wykorzystywać co najmniej jeden tego rodzaju instrument. Przeprowadzone badanie monitorujące wykazało przyrost ww. wskaźnika w latach 2015-2019 do poziomu **36,0%**, przy czym w samym 2019 r. tylko co piąta badana jednostka (19,9%) zadeklarowała korzystanie z co najmniej jednego instrumentu z obszaru ekonomii społecznej.

Z kolei biorąc pod uwagę poszczególne rodzaje gmin i ich wielkość potwierdza się tendencja, zgodnie z którą im gmina jest większa i ma bardziej miejski charakter, tym większa jest jej aktywność w obszarze ekonomii społecznej. W przypadku gmin miejskich odsetek JST, w których ośrodki pomocy społecznej stosowały instrumenty z obszaru ES wyniósł 46,9%, dla gmin miejsko-wiejskich 45,5%, natomiast w gminach wiejskich zaledwie 16,7%. Jeszcze wyraźniej zarysowaną tendencję widać w przekroju uwzględniającym wielkość gminy. W przypadku jednostek posiadających 50 000 i więcej mieszkańców wartość analizowanego wskaźnika wyniosła 82,6%, dla gmin o liczbie mieszkańców 20 000-49 999 – 77,8%, a dla najmniejszych, liczących 10 000-19 999 mieszkańców oraz poniżej 10 000, odpowiednio 26,9% i 16,2%.

Stosunkowo niska wartość analizowanego wskaźnika wskazuje na konieczność intensyfikacji działań mających na celu promocję wśród instytucji podległych samorządom gminnym i powiatowym stosowania instrumentów przyczyniających się do realizacji idei przedsiębiorczości społecznej. Należy mieć przy tym świadomość, że stosunkowo duża liczba OPS to jednostki działające w małych gminach, w których wykorzystanie nawet jednego instrumentu z obszaru ekonomii społecznej może być mocno utrudnione²².

Wykres 21. Odsetek PUP, OPS i PCPR, które wykorzystały minimum jeden instrument z obszaru ekonomii społecznej w województwie śląskim w latach 2015-2019.

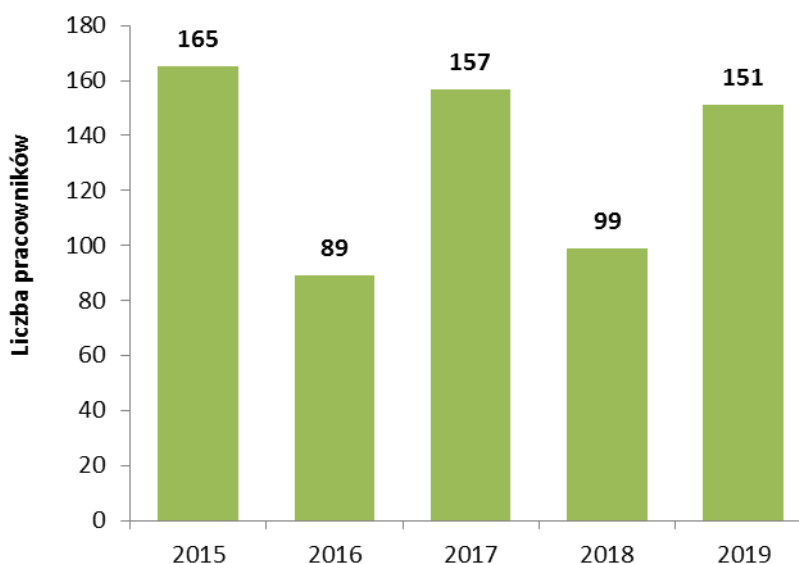
2015 r.: 24 spośród 165 zbadanych jednostek, 2016 r.: 32 spośród 161 zbadanych jednostek, 2017 r.: 21 spośród 181 zbadanych jednostek, 2018 r.: 37 spośród 149 zbadanych jednostek, 2019 r.: 40 spośród 201 zbadanych jednostek.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych PUP, OPS i PCPR z terenu województwa śląskiego.

Według założeń *Regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020* liczba pracowników pomocy i integracji społecznej oraz pracowników JST przeszkolonych z zakresu ES ma wynieść 1 384 osoby. Wyniki monitoringu prowadzonego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego wskazują, że dotychczas (w okresie 2013-2019) przeszkolono **1 543 osoby**, co pozwoliło osiągnąć 115,5% założonej wartości. Jeśli chodzi o pracowników jednostek samorządu terytorialnego *RPRES* przewidywał przeszkolenie w zakresie przedsiębiorczości społecznej 600 pracowników. W latach 2013-2019 tego rodzaju szkolenia ukończyło **861 osób**, a więc 143,5% zakładanej liczby.

²² Przykładem może tu być ośrodek pomocy społecznej, na potrzeby którego zamówienia publiczne realizuje urząd gminy.

Wykres 22. Liczba pracowników JST przeszkolonych z zakresu ES w województwie śląskim w latach 2015-2019.

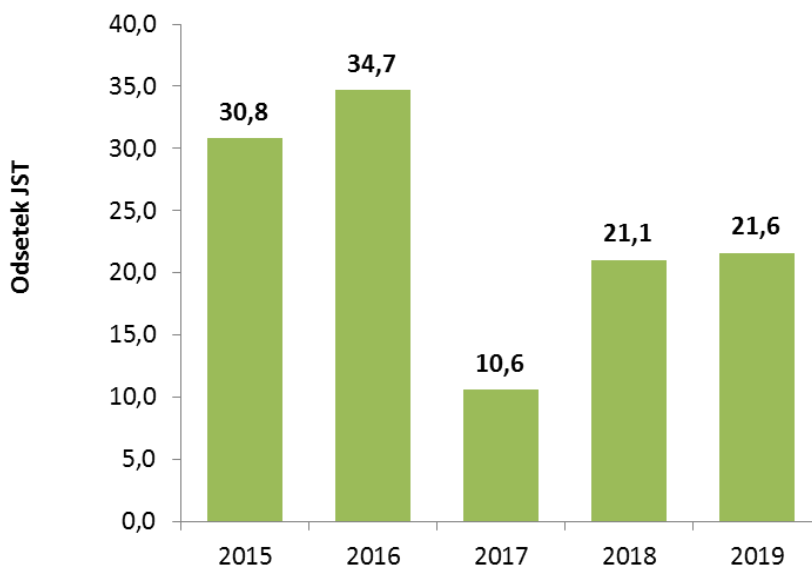

Uwaga: Do końca 2015 r. tego rodzaju szkolenia ukończyło 365 pracowników JST (w samym 2015 r. było to 165 osób).

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych JST z terenu województwa śląskiego.

Jednym z zadań systemu wsparcia ekonomii społecznej powinno być ułatwianie przedsiębiorstwom społecznym dostępu do rynku. Sprzyja temu stosowanie przez instytucje publiczne społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, które mogą być przydatnym narzędziem wpływania przez organy administracji publicznej na rynek i promowania wśród firm rozwoju społecznie odpowiedzialnego zarządzania. W celu jego popularyzacji niezbędne jest przeszkolenie pracowników, którzy w jednostkach samorządu terytorialnego są odpowiedzialni za prowadzenie postępowań o udzielenie zamówienia publicznego. Według danych uzyskanych w ramach monitoringu RPRES na koniec 2019 r. w 54,9% jednostek samorządu terytorialnego przeszkolono pracowników odpowiedzialnych za prowadzenie postępowań o udzielenie zamówienia publicznego z zakresu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych. Docelowa wartość wskaźnika wynosiła w tym przypadku 30,0%.

Wykres 23. Odsetek jednostek samorządu terytorialnego, w których przeszkolono pracowników odpowiedzialnych za prowadzenie postępowań o udzielenie zamówienia publicznego z zakresu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych w województwie śląskim w latach 2015-2019.

2015 r.: 41 spośród 133 zbadanych podmiotów, 2016 r.: 50 spośród 144 zbadanych podmiotów, 2017 r.: 15 spośród 141 zbadanych podmiotów, 2018 r.: 32 spośród 152 zbadanych podmiotów, 2019 r.: 33 spośród 153 zbadanych podmiotów.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych JST z terenu województwa śląskiego.

Instytucje edukacyjne

Upowszechnienie wiedzy oraz umiejętności praktycznych nt. ekonomii społecznej to kolejny kluczowy czynnik jej rozwoju. Sprzyja mu organizacja studiów podyplomowych oraz odpowiednio przygotowane programy edukacyjne dla dzieci i młodzieży. Ponadto, z uwagi na fakt, że osoby niepełnosprawne oraz członkowie ich rodzin należą do kategorii ludności charakteryzujących się podwyższonym ryzykiem wykluczenia społecznego, również one powinny być objęte szczególnym wsparciem szkoleniowym, w tym przypadku w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej.

Regionalny program rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020 zakładał, że docelowo studia podyplomowe z zakresu ekonomii społecznej w ramach 5-ciu edycji ukończą 184 osoby. Do końca 2019 r. w ramach **61 edycji** studia na tym kierunku ukończyły **763 osoby**, co pozwoliło osiągnąć wskaźniki na poziomie 1 220,0% (w przypadku liczby edycji studiów) i 414,7% (w przypadku liczby absolwentów). W latach 2016-2017 na badanych uczelniach nie odbyła się żadna edycja studiów podyplomowych. W 2018 r. i 2019 r. dwie uczelnie z terenu województwa śląskiego (Akademia WSB

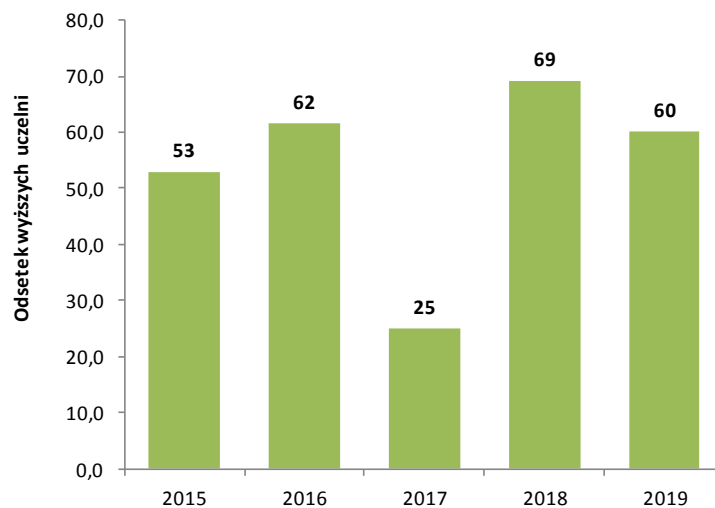
w Dąbrowie Górniczej oraz Politechnika Śląska w Gliwicach) wykazały prowadzenie studiów podyplomowych z zakresu ekonomii społecznej.

Trudno jednoznacznie określić odsetek wyższych uczelni w regionie włączających problematykę ekonomii społecznej do programów edukacyjnych, gdyż wiele z nich pod względem programowym ma niewielką styczność z tą dziedziną polityki społecznej. Dotyczy to w szczególności uczelni artystycznych, teologicznych, sportowych czy też medycznych. Spośród 10 uczelni ekonomicznych, humanistycznych, technicznych oraz uniwersytetów, które udostępniły dane dotyczące analizowanego obszaru w 2019 r. wyżej wymienione działania podjęło **60,0%**. Wartość docelowa w tym przypadku wynosiła 30,0%.

Wśród uczelni, które włączyły problematykę ekonomii społecznej do programów edukacyjnych znalazły się:

- Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej,
- Politechnika Śląska w Gliwicach,
- Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach,
- Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach,
- Politechnika Częstochowska,
- Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie.

Wykres 24. Odsetek uczelni wyższych w regionie włączających problematykę ES do programów edukacyjnych w województwie śląskim w latach 2015-2019.

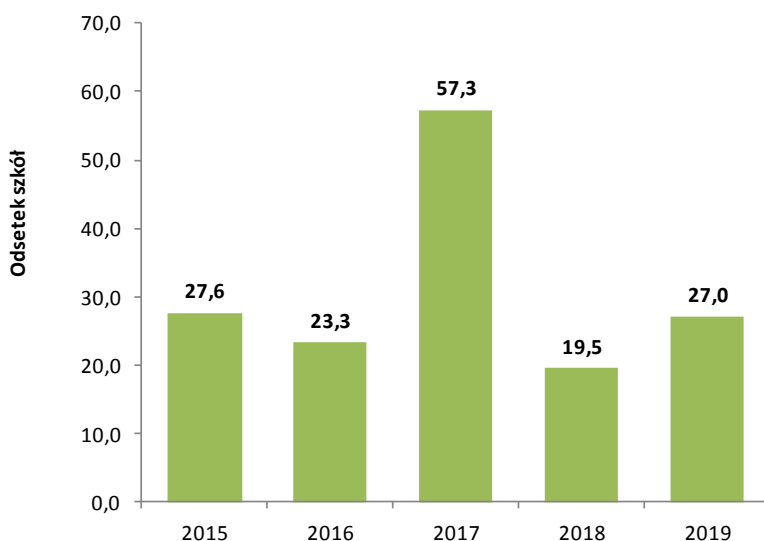

2015 r.: 9 spośród 17 zbadanych podmiotów, 2016 r.: 8 spośród 13 zbadanych uczelni, 2017 r.: 3 spośród 12 zbadanych uczelni, 2018 r.: 9 spośród 13 zbadanych uczelni, 2019 r.: 6 spośród 10 zbadanych uczelni.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych wyższych uczelni z terenu województwa śląskiego (ekonomiczne, humanistyczne, techniczne oraz uniwersytety).

Zgodnie z danymi Kuratorium Oświaty w Katowicach, zebranymi za pomocą ankiety udostępnionej na platformie wymiany informacji z dyrektorami szkół, w 2019 r. problematykę ekonomii społecznej do programów edukacyjnych włączało **27,0% szkół podstawowych/średnich** z terenu województwa śląskiego. Stąd też założona w *Regionalnym programie rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020* wartość docelowa została przekroczona o 2 p. proc. Jak wskazują dane z lat 2015-2019 wartość ta podlegała sporym wahaniom.

Wykres 25. Odsetek szkół podstawowych/gimnazjalnych/średnich włączających problematykę ES do programów edukacyjnych w województwie śląskim w latach 2015-2019.

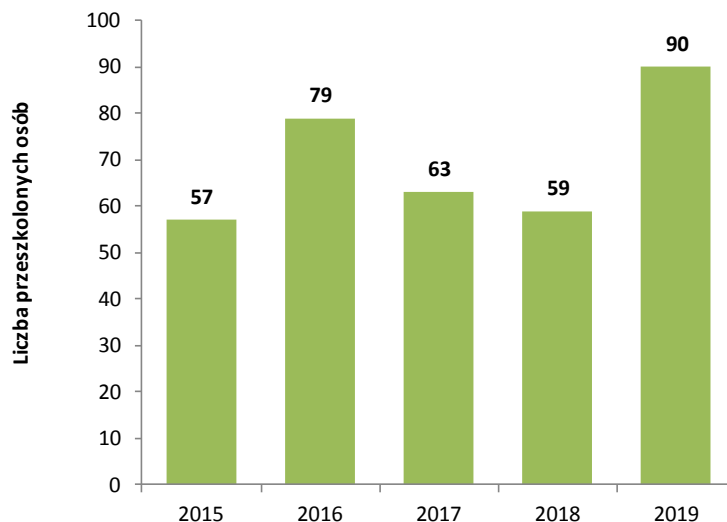

2015 r.: 186 spośród 674 zbadanych szkół, 2016 r.: 265 spośród 1 138 zbadanych szkół, 2017 r.: 485 spośród 847 zbadanych szkół, 2018 r.: 172 spośród 882 zbadanych szkół, 2019 r.: 271 spośród 1 002 zbadanych szkół.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych Kuratorium Oświaty w Katowicach.

Zebrane w ramach procesu monitoringu RPRES dane wskazują, że w 2019 r. w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej przeszkolono 90 rodziców/opiekunów osób niepełnosprawnych. W całym okresie 2013-2019 liczba ta wyniosła **1 074 osoby**, tj. 104,7% zakładanej wartości.

Wykres 26. Liczba przeszkolonych rodziców/opiekunów osób niepełnosprawnych w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych w województwie śląskim w latach 2015-2019.

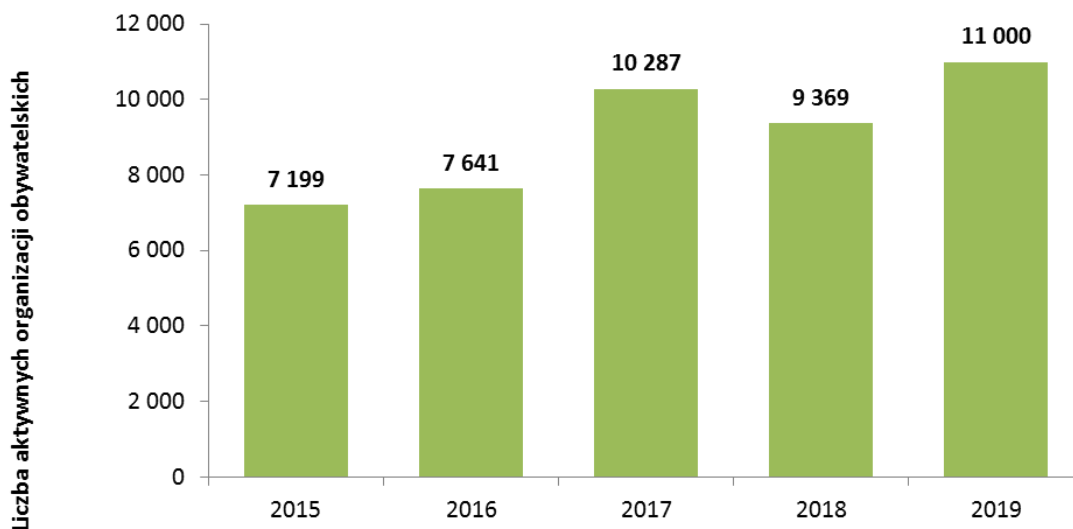
Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie z terenu województwa śląskiego.

Znajomość problematyki ekonomii społecznej wśród ogółu ludności jest bardzo niska. Ważne jest zatem popularyzowanie tej idei, podkreślanie jej zasad, takich jak: solidarność społeczna, współpraca, przedsiębiorczość oraz kształtowanie odpowiedzialnych postaw wśród konsumentów. Sprzyja temu odpowiednie zarządzanie informacją, budowa marki sektora ekonomii społecznej oraz jej promocja, np. poprzez organizowanie konkursów. Wyniki badania monitoringowego wskazują, że do końca 2019 r. zorganizowano **23 konkursy**, co przełożyło się na poziom realizacji wskaźnika wynoszący 63,9% zakładanej wartości.

Inne podmioty

Istotną rolę w procesie rozwoju systemu wsparcia ekonomii społecznej stanowią organizacje obywatelskie – w szczególności stowarzyszenia, fundacje, jednostki organizacyjne Kościoła Katolickiego, jednostki innych kościołów i związków wyznaniowych, organizacje społeczne oddzielnie niewymienione, związki zawodowe, organizacje samorządu gospodarczego i zawodowego, partie polityczne, organizacje pracodawców. Według danych udostępnionych przez urzędy gmin i miast na prawach powiatu liczba aktywnych organizacji obywatelskich na koniec 2019 r. wyniosła 11 000. W *Regionalnym programie rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020* założono funkcjonowanie 7 250 tego rodzaju podmiotów, a więc na koniec badanego okresu stopień realizacji celu osiągnął 151,7%.

Wykres 27. Liczba aktywnych organizacji obywatelskich w województwie śląskim w latach 2015-2019.

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na podstawie danych JST z terenu województwa śląskiego.

INFRASTRUKTURA WSPARCIA SEKTORA EKONOMII SPOŁECZNEJ W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM

Od 2015 roku rozwijana jest infrastruktura wsparcia ekonomii społecznej na sześciu wyodrębnionych obszarach terytorialnych województwa śląskiego, tj. południowym (bielskim), zachodnim (rybnickim), północnym (częstochowskim), centralno-zachodnim, centralno-południowym i centralno-wschodnim.

W zależności od siedziby, w 2019 roku podmioty ekonomii społecznej (w tym przedsiębiorstwa społeczne) tworzone lub funkcjonujące w poszczególnych częściach województwa śląskiego mogły korzystać ze wsparcia jednego z ośmiu Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej (zob. Tabela 3).

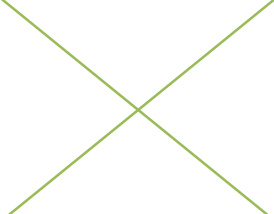
Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej to wyodrębnione organizacyjnie i rachunkowo jednostki podmiotów lub partnerstwo podmiotów, realizujące usługi wsparcia ekonomii społecznej, nie działające dla osiągnięcia zysku lub przeznaczające zysk na działania OWES.

OWES realizują usługi na rzecz podmiotów ekonomii społecznej, jak również prowadzą działania na rzecz wsparcia ekonomii społecznej poprzez współpracę z jednostkami samorządu terytorialnego i ich

jednostkami organizacyjnymi, osobami fizycznymi i przedsiębiorstwami.

Tabela 3. Sieć Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej w województwie śląskim w 2019 r.

	Nazwa OWES	Dane kontaktowe lidera OWES	Zasięg terytorialny (powiat/obszar)	
1	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej obszaru bielskiego Stowarzyszenia Bielskie Centrum Przedsiębiorczości w Bielsku-Białej (Lider), Bielskie Stowarzyszenie Artystyczne „Teatr Grodzki”	43-382 Bielsko-Biała ul. Cieszyńska 367 owes@bcp.org.pl	• bielski • cieszyński • żywiecki • m. Bielsko-Biała	obszar południowy (bielski)
2	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej Obszaru Rybnickiego Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS (Lider), Miasto Żory – Żorskie Centrum Organizacji Pozarządowych	44-200 Rybnik ul. Rudzka 13C owes@cris.org.pl	• raciborski • rybnicki • wodzisławski • m. Jastrzębie Zdrój • m. Rybnik • m. Żory	obszar zachodni (rybnicki)
3	OWES SWR prowadzony przez Stowarzyszenie Współpracy Regionalnej w Katowicach	40-008 Katowice ul. Warszawska 28a/2 owes@swr.pl	• lubliniecki • tarnogórski • m. Bytom • m. Katowice • m. Piekary Śląskie • m. Ruda Śląska	obszar centralno-zachodni
4	Regionalny Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej 2.0 Fundacja Rozwoju Ekonomii Społecznej w Katowicach (Lider), Centrum Społecznego Rozwoju w Mikołowie, Miasto Gliwice/Gliwickie Centrum Organizacji Pozarządowych	43-100 Tychy ul. Barona 30/209b fres@ekonomiaspoleczna.org.pl	• bieruńsko-lędziński • gliwicki • mikołowski • pszczyński • m. Gliwice • m. Jaworzno • m. Mysłowice • m. Tychy • m. Zabrze	obszar centralno-południowy
5	Jurajski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej tworzony przez Agencję Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A.	42-202 Częstochowa Al. Najświętszej Maryi Panny 24, lok. 3-4 jowes@jowes.pl	• częstochowski • kłobucki • myszkowski • m. Częstochowa	obszar północny (częstochowski)
6	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej subregionu Centralno-Wschodniego Fundacja Regionalnej Agencji Promocji Zatrudnienia (Lider), Renata Pytlarz-Kowalska ARK Agencja Pracy, Spółdzielnia Socjalna „Kuźnia”, „PRO-INWEST” s.c. Andrzej Dobrowolski, Danuta Dobrowolska, Małgorzata Dobrowolska	41-205 Sosnowiec ul. Mazowiecka 5 owes@frapz.org.pl	• będziński • zawierciański • m. Chorzów • m. Dąbrowa Górnicza • m. Siemianowice Śl. • m. Sosnowiec • m. Świętochłowice	obszar centralno-wschodni

7 OWES MOST Stowarzyszenie Wspierania Organizacji Pozarządowych „Most” w Katowicach (Lider), Gmina Świętochłowice - Centrum Integracji Społecznej	40-046 Katowice ul. Kopernika 26/306 most@mostkatowice.pl		obszar centralno- wschodni
8 Śląski Klaster Ekonomii Społecznej i Solidarnej OWES Spółdzielnia Socjalna PIAST (Lider), Fundacja Instytut Pracy i Edukacji, Fundacja Instytut Rozwoju Rynku Pracy, Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach, FAJNA Spółdzielnia Socjalna, TVS Sp. z o.o.	44-100 Gliwice ul. Zygmunta Starego 11A piotr.czarnojanczyk@klast er.org.pl		województwo śląskie

Źródło: opracowanie własne ROPS.

OWES, które przystąpiły w 2018 r. do projektów w ramach konkursu nr RPSL.09.03.01-IZ.01-24-205/17 w ramach Osi Priorytetowej IX Włączenie społeczne Działania 9.3 Rozwój ekonomii społecznej w regionie, Poddziałania 9.3.1 Wsparcie sektora ekonomii społecznej – projekty konkursowe RPO WSL 2014-2020, kontynuowały ich realizację w 2019 r.²³

Aktualne wskaźniki zaplanowane do osiągnięcia w ramach przedmiotowych projektów przedstawiają się następująco:

- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – **5 534**.
- Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem – **1 399**.
- Liczba grup inicjatywnych, które w wyniku działalności OWES wypracowały założenia co do utworzenia podmiotu ekonomii społecznej – **68**.
- Liczba środowisk, które w wyniku działalności OWES przystąpiły do wspólnej realizacji przedsięwzięcia mającego na celu rozwój ekonomii społecznej – **68**.
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – **1 111**.
- Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych – **1 653**.
- Liczba miejsc pracy utworzonych w wyniku działalności OWES dla osób wskazanych w definicji przedsiębiorstwa społecznego – **1 525**.
- Liczba organizacji pozarządowych prowadzących działalność odpłatną pożytku publicznego lub działalność gospodarczą, utworzonych w wyniku działalności OWES – **140**.
- Procent wzrostu obrotów przedsiębiorstw społecznych objętych wsparciem – **5**.

²³ Projekty o których mowa były kontynuowane przez następujące OWES: Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej obszaru bielskiego, Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej Subregionu Zachodniego, OWES SWR, Regionalny Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej 2.0, Jurajski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej, Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej subregionu Centralno-Wschodniego. Pozostałe dwa Ośrodki, tj. OWES MOST oraz Śląski Klaster Ekonomii Społecznej i Solidarnej OWES nie realizowały projektów w ramach RPO WSL 2014-2020. Wszystkie Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej posiadały akredytację Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Tabela 4. Wskaźniki produktu na poziomie Poddziałania 9.3.1 Wsparcie sektora ekonomii społecznej – projekty konkursowe (wartości osiągnięte przez OWES w 2019 r.).

Wskaźniki rezultatu – wartości osiągnięte przez OWES w 2019 r.	OWES – obszar zachodni	OWES – obszar południowy	JOWES – obszar północny	OWES – obszar centralno-wschodni	ROWES – obszar centralno-południowy	OWES – obszar centralno-zachodni	RAZEM	
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	0	0	15		0	1	2	18
Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	38	81	79	128	146	76	548	
Liczba miejsc pracy utworzonych w wyniku działalności OWES dla osób wskazanych w definicji przedsiębiorstwa społecznego	38	81	79	128	146	76	548	
Liczba organizacji pozarządowych prowadzących działalność odpłatną pożytku publicznego lub działalność gospodarczą, utworzonych w wyniku działalności OWES	6	14	10	4	16	2	52	
Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju	nd.	nd.	33	nd.	nd.	nd.	33	
Procent wzrostu obrotów przedsiębiorstw społecznych objętych wsparciem	nd.	nd.	5	nd.	nd.	nd.	-	

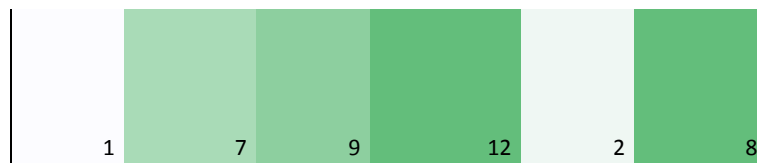
Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie danych OWES.

Uwaga: w tabeli podano wartości bezwzględne, stąd analizując efektywność OWES należy odnieść je do wartości wskaźników zaplanowanych do osiągnięcia w okresie 2018-2023 przez poszczególne Ośrodki.

Tabela 5. Wskaźniki rezultatu na poziomie Poddziałania 9.3.1 Wsparcie sektora ekonomii społecznej – projekty konkursowe (wartości osiągnięte przez OWES w 2019 r.).

Wskaźniki produktu – wartości osiągnięte przez OWES w 2019 r.	OWES – obszar zachodni	OWES – obszar południowy	JOWES – obszar północny	OWES – obszar centralno-wschodni	ROWES – obszar centralno-południowy	OWES – obszar centralno-zachodni	RAZEM
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	141	249	135	430	256	139	1 350
Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	89	57	96	52	145	71	510
Liczba grup inicjatywnych, które w wyniku działalności OWES wypracowały założenia co do utworzenia podmiotu ekonomii społecznej	15	29	19	19	43	17	142

Liczba środowisk, które w wyniku działalności OWES przystąpiły do wspólnej realizacji przedsięwzięcia mającego na celu rozwój ekonomii społecznej

39

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie danych OWES.

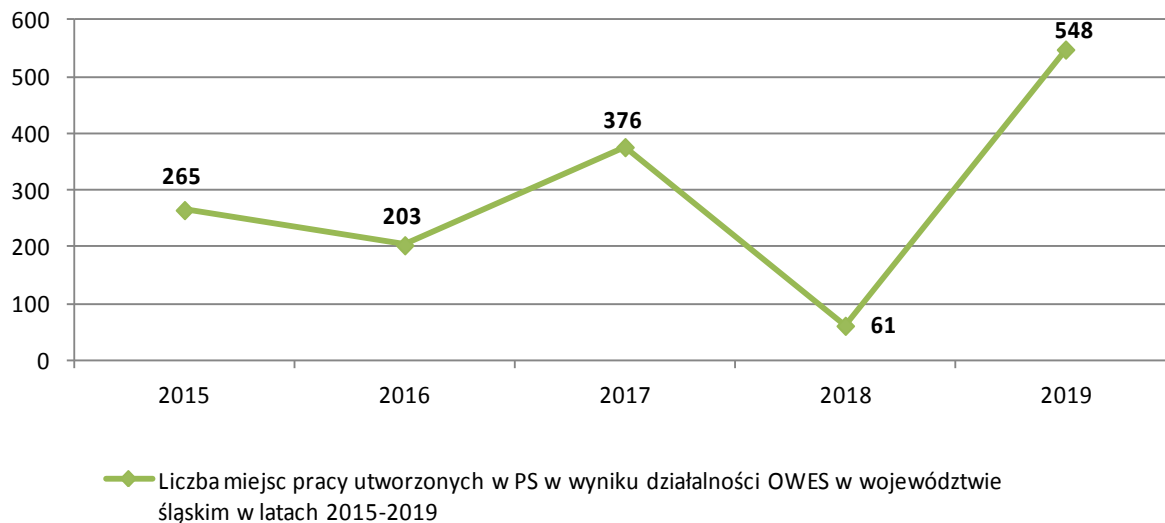
Uwaga: w tabeli podano wartości bezwzględne, stąd analizując efektywność OWES należy odnieść je do wartości wskaźników zaplanowanych do osiągnięcia w okresie 2018-2023 przez poszczególne Ośrodki.

Tabela 6. Stopień realizacji wskaźników mierzonych na poziomie Poddziałania 9.3.1 Wsparcie sektora ekonomii społecznej – projekty konkursowe.

Wskaźniki produktu i rezultatu	Wartość zrealizowana w okresie 2018-2019	Minimalna wartość wskaźnika do osiągnięcia w okresie 2018-2023
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	1 629	5 534
Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	650	1 399
Liczba grup inicjatywnych, które w wyniku działalności OWES wypracowały założenia co do utworzenia podmiotu ekonomii społecznej	169	68
Liczba środowisk, które w wyniku działalności OWES przystąpiły do wspólnej realizacji przedsięwzięcia mającego na celu rozwój ekonomii społecznej	42	68
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	18	1 111
Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	566	1 653
Liczba miejsc pracy utworzonych w wyniku działalności OWES dla osób wskazanych w definicji przedsiębiorstwa społecznego	566	1 525
Liczba organizacji pozarządowych prowadzących działalność odpłatną pożytku publicznego lub działalność gospodarczą, utworzonych w wyniku działalności OWES	55	140

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie danych OWES.

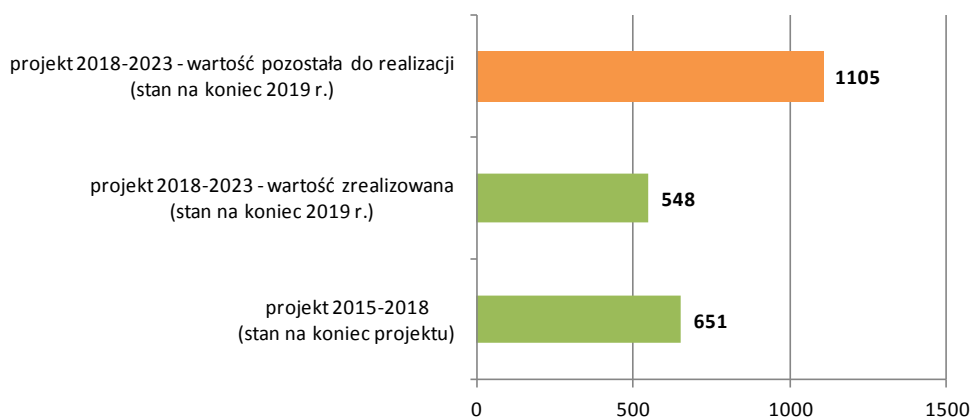
Wykres 28. Miejsca pracy utworzone w wyniku działalności OWES w latach 2015-2019.

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie danych OWES.

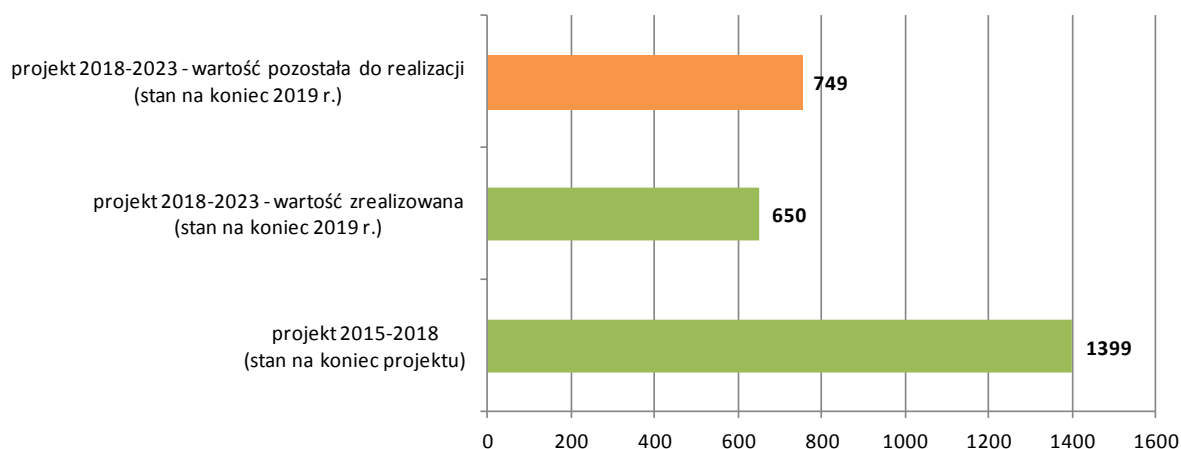
Uwaga: suma utworzonych miejsc pracy uwzględnia wszystkie miejsca pracy, których utworzenie zostało wsparte przez OWES, a nie tylko miejsca utworzone w przedsiębiorstwach społecznych. Dane za rok 2015 zawierają częściowe dane za rok 2014, przekazane przez OWES wyłonione w ramach konkursów nr 1/POKL/7.2.2/2012 i 2/POKL/7.2.2/2012 dla każdego z 4 subregionów województwa (funkcjonujące do czerwca 2015 r.).

Wykres 29. Liczba miejsc pracy utworzonych i planowanych do utworzenia w przedsiębiorstwach społecznych przez OWES.

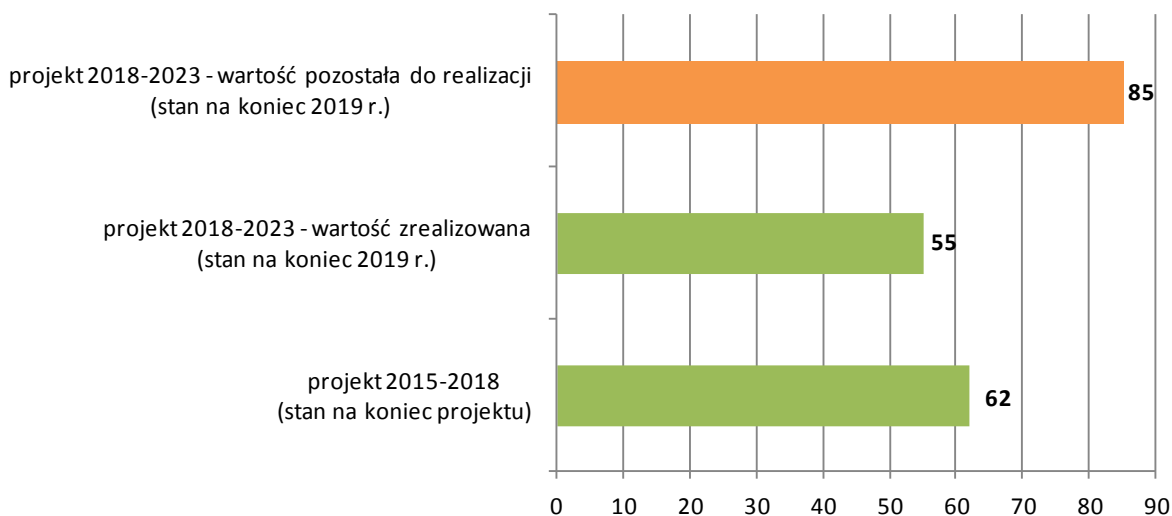
Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych OWES.

Wykres 30. Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem przez OWES.

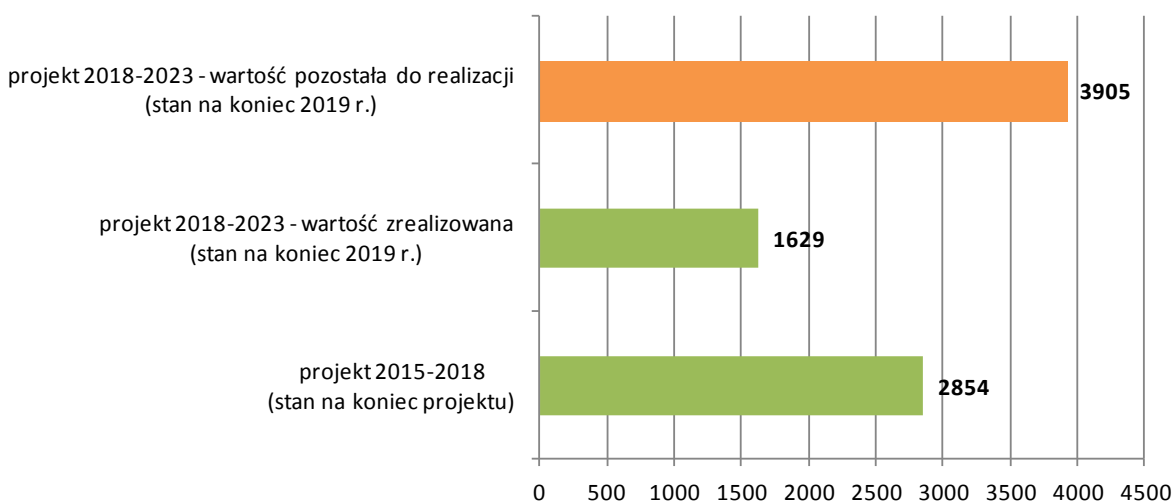
Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych OWES.

Wykres 31. Liczba organizacji pozarządowych prowadzących działalność odpłatną pożytku publicznego lub działalność gospodarczą, utworzonych w wyniku działalności OWES.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych OWES.

Wykres 32. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie przez OWES.

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych OWES.

Poszczególne OWES prowadzą bieżący monitoring i badania satysfakcji klientów, ukierunkowane głównie na ocenę form wsparcia, a także przekazują ROPS informacje w zakresie postępów w realizacji projektów RPO. Ponadto OWES i odbiorcy ich działań projektowych wzięli udział w badaniu ewaluacyjnym na temat systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie śląskim, obejmującym okres od 01.08.2018 r. do 31.08.2019 r. Ewaluacja zewnętrzna została przeprowadzona przez niezależną firmę badawczą na zlecenie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na przełomie 2019 i 2020 r.

Badanie ewaluacyjne pokazało, że działania OWES na rzecz rozwoju ekonomii społecznej podejmowane na terenie województwa śląskiego są trafne i użyteczne. Ich zakres jest zbliżony ze „Standardami usług i działania OWES”²⁴. Formy wsparcia oferowane przez OWES zostały wysoko oceniane przez korzystających z nich przedstawicieli PES/PS, zarówno jeśli chodzi o rodzaje wsparcia, jak i jego poszczególne aspekty. Ich ocena wyniosła nie mniej niż 4,5 punktu w 5-punktowej skali. Jeżeli chodzi o poszczególne aspekty wsparcia, badani najwyżej ocenili jego dopasowanie do potrzeb. Natomiast spośród form wsparcia najwyżej oceniono animację i wsparcie pomostowe. Wysoko zostały ocenione również poszczególne procedury OWES związane z zakładaniem nowego PES – średnio 4,5 punktu, przy

²⁴ Standardy OWES są dokumentem określającym zadania OWES posiadających akredytację Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, sposób ich funkcjonowania oraz świadczenia usług na rzecz podmiotów ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstw społecznych. Ostatnia aktualizacja dokumentu miała miejsce 7 listopada 2019 r.

czym najniższą średnią ocenę (3,4 punktu) otrzymał etap przygotowania wniosku o dotację, a najwyższą etap rozliczenia wniosku (4,8 punktu). Podczas wywiadów grupowych (FGI), jak i wywiadów telefonicznych wspomaganych komputerowo (CATI), badani wskazywali na zbyt rozbudowane kwestie formalne i długi czas oczekiwania na rozpoczęcie projektu. Zaznaczali także, że procedura składania wniosków jest za długa – w ich ocenie dobrym rozwiązaniem byłoby wprowadzenie możliwości elektronicznego składania dokumentów.

W zdecydowanej większości, przedstawiciele badanych PES/PS zadeklarowali, że wsparcie OWES poprzedzone było diagnozą potrzeb (na jej brak wskazywali jedynie pojedynczy respondenci), którą badani ocenili jako trafną, dostosowaną do ich potrzeb. Diagnoza ta w głównej mierze odbywała się poprzez niestandardyzowane, jednak skuteczne techniki, które pozwoliły na precyzyjne określenie oczekiwań i potrzeb odbiorców, a w rezultacie udzielenie adekwatnego wsparcia. Badani klienci OWES najczęściej korzystali z usług szkoleniowych i doradztwa ogólnego (odpowiednio 62,0% i 59,5%). Podmioty korzystające ze wsparcia szkoleniowego najczęściej wskazywały na udział w 1 szkoleniu (niezależnie, czy pytano o okres przed czy też po utworzeniu PES/PS). Z kolei w przypadku doradztwa, w okresie 12 miesięcy przed utworzeniem PES/PS najwięcej podmiotów korzystało z niego w wymiarze 5, 10 i 20 godzin, a w okresie 12 miesięcy po utworzeniu podmiotu w wymiarze 3 godzin.

Usługi oferowane przez OWES cechuje wysoka jakość i dopasowanie do potrzeb odbiorców, zarówno jeśli chodzi o formy wsparcia, jego realizację, jaki i samą obsługę interesantów przez pracowników OWES. Bardzo wysoko zostały ocenione działania pracowników OWES (4,7 – 4,9 punktu), takie jak rzetelność przekazywanych informacji, ich zakres, szybkość przekazywania, dostępność, a także uprzejmość i życzliwość pracowników. Wynika to w dużej mierze z doświadczenia podmiotów realizujących projekty OWES, ale także prowadzonych analiz, które pozwalają na wnikliwe rozpoznanie potrzeb podmiotów ekonomii społecznej. Wysoką jakość wsparcia potwierdza zainteresowanie ponownym aplikowaniem o wsparcie OWES, które wyrazili niemal wszyscy (96,7%) przedstawiciele badanych PES/PS. Warto nadmienić, że badani klienci OWES w większości nie korzystali ze wsparcia innych instytucji zarówno na etapie zakładania działalności, jak i po jej rozpoczęciu.

Nieco niżej jakość świadczonych przez OWES usług oceniali przedstawiciele JST, ale należy podkreślić, że znaczący odsetek tej grupy badawczej wskazywał na brak wiedzy w tym zakresie, wynikający z braku doświadczenia we współpracy z OWES. OWES planują i podejmują współpracę z różnymi interesariuszami, m.in. w zakresie pozyskiwania pracowników do pracy w przedsiębiorstwach społecznych spośród osób korzystających ze wsparcia CIS, KIS, WTZ i ZAZ, ale również działań animacyjnych (w głównej mierze angażujących przedstawicieli społeczności lokalnych, JST, w tym OPS, PUP, ale także lokalnych przedsiębiorców). Współpraca z JST ukierunkowana jest również na szerzenie wśród ich przedstawicieli idei ekonomii społecznej i przekonanie JST do korzystania z potencjału PES i PS. Prawie wszystkie spośród 8 działających w regionie OWES zadeklarowały stałą współpracę z JST, szczególnie z ośrodkami pomocy społecznej i powiatowymi urzędami pracy. Wśród barier współpracy przedstawiciele OWES wskazywali m.in. stereotypowe postrzeganie PS, brak zainteresowania współpracą JST z sektorem ekonomii społecznej, niewystarczającą wiedzę o możliwościach, potencjale i ofercie lokalnych PES.

Jak pokazują wyniki badania ewaluacyjnego, współpraca pomiędzy OWES i JST nie jest zjawiskiem

powszechnym i wymaga wzmocnienia oraz wypracowania wspólnej płaszczyzny działań na rzecz lokalnej społeczności, zwłaszcza osób wykluczonych społecznie lub takim wykluczeniem zagrożonych. Współpracę z OWES zadeklarował jedynie co trzeci badany przedstawiciel JST. Przedstawiciele JST ocenili działania i formy wsparcia realizowane przez OWES na średnim lub dobrym poziomie (najniżej oceniono działania OWES związane z pomocą przy przygotowaniu zleceń/zamówień publicznych angażujących PES oraz szybkością przekazywania informacji). Wyniki badania ukazały brak wystarczającej wiedzy na temat funkcjonowania OWES czy zakresu realizowanych przez nie zadań wśród części badanych JST. Około połowa (51,4%) przedstawicieli badanych JST nie potrafiła wskazać instytucji, która na ich obszarze pełni funkcję OWES. Przedstawiciele jednostek, które nie nawiązały współpracy z OWES najczęściej tłumaczyli to brakiem potrzeby takiej współpracy, brakiem PES na terenie gminy/powiatu oraz brakiem wiedzy o OWES. Część z nich nie potrafiła wskazać przyczyny braku współpracy pomiędzy ich jednostką a lokalnym OWES. W wyniku badania okazało się, że JST w większym stopniu są skłonne wprowadzać rozwiązania związane z rozwojem ekonomii społecznej, które nie wymagają zwiększonych nakładów finansowych, czasowych czy kadrowych. Tym samym znacznie częściej decydują się na włączanie problematyki ES do dokumentów strategicznych, czy też stosowanie klauzul społecznych, niż na organizację forów, spotkań informacyjnych, czy wizyt studyjnych. Ponadto przedstawiciele JST w większości (70,0%) są zdania, że ich społeczność lokalna jest dotknięta problemami społecznymi (tj. bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność, starzenie się społeczeństwa) w przeciętnym stopniu. Blisko połowa badanych JST (48,6%) jest przekonana, że OWES oferują narzędzia dostosowane do lokalnej specyfiki i potrzeb znajdujących się w trudnej sytuacji, niewiele mniej (42,1%) ocenia te narzędzia przeciętnie. Zdecydowana większość przedstawicieli JST dostrzega pozytywne zmiany w działalności OWES lub uważa, iż funkcjonują na tyle dobrze, że nie potrzebują wprowadzania zmian. Osoby będące odmiennego zdania najczęściej wskazywały, że nie zaszyły zmiany w kwestii niezadowolającej polityki informacyjnej OWES. W wywiadach pogłębionych przedstawiciele OWES i JST, którzy zadeklarowali regularną współpracę z OWES wskazywali, że działania realizowane przez oba typy jednostek mają charakter komplementarny i należy tę komplementarność zachować. Dotychczasową współpracę ocenili pozytywnie, zaznaczając że nie napotkali na żadne bariery i większe problemy.

13% badanych PES/PS wskazało, że w okresie objętym ewaluacją, tj. od 01.08.2018 r. do 31.08.2019 r., zostały w nich utworzone miejsca pracy. Średnio w jednym podmiocie powstało 5 miejsc pracy, przy czym największa liczba PES/PS utworzyła 1 miejsce pracy. Uwzględniając wysokość środków przeznaczonych na realizację projektów OWES oraz przewidywaną do utworzenia liczbę miejsc pracy, koszt utworzenia jednego miejsca oscyluje wokół 65 271,85 zł, przy czym należy mieć na uwadze, iż ten sposób wyliczenia uwzględnia także inne działania OWES (w związku z tym w rzeczywistości koszt ten jest niższy). Trwałość utworzonych miejsc pracy, rozumiana jako kontynuacja zatrudnienia po ustaniu wsparcia pomostowego, jest uzależniona od czynników rynkowych, sytuacji gospodarczej, profilu działalności i jego dopasowania do aktualnych potrzeb rynkowych, czy też potencjału kadrowego i podejmowanych działań promocyjno-reklamowych. Trwałość będzie możliwa do oceny po upływie określonego czasu od zakończenia projektów (nie jest to w pełni możliwe na obecnym etapie ich trwania), przy czym należy mieć na uwadze, iż liczne czynniki, które wpływają na trwałość miejsc pracy nie zawsze są zależne od PES/PS czy OWES.

41,3% PES/PS biorących udział w ewaluacji wskazało, że mierzy się z problemami finansowymi, 37,5%

wymieniło trudności organizacyjne, 34,4% trudności kadrowe, 23,8% problemy natury wizerunkowej, z kolei 20,6% trudności wynikające z dostępu do wiedzy. Jeśli chodzi o wsparcie, które może ułatwić prowadzenie PES/PS, badani najczęściej wymieniali wsparcie finansowe (62,8%), promocyjne (45,5%), edukacyjne (44,2%), informacyjne (35,9%). Chociaż oferowane przez OWES formy wsparcia są w większości satysfakcjonujące dla PES, pojawiają się jednak oczekiwania względem zwiększenia zakresu doradztwa, zwiększenia liczby szkoleń, czy większej elastyczności OWES w kwestii przyznawania środków na szkolenia, np. umożliwienia przesuwania środków na szkolenia, które są zgodne z zainteresowaniem uczestników. W obszarze wsparcia finansowego badani oczekują m.in. zwiększenia jego zakresu i skrócenia czasu przekazywania środków finansowych. Niektórzy badani dostrzegają również potrzebę integracji PES/PS, przy czym są świadomi, iż tego typu działania były już podejmowane przez OWES, jednak nie spotkały się z dużym zainteresowaniem.

Na działalność OWES wpływają zarówno czynniki zewnętrzne – formalne, tj. rozwinięty aparat biurokracji, zmienność wytycznych i przepisów, na których opiera się ich działalność, jak i zmiany strukturalne, w tym stopa bezrobocia (w wyniku jej spadku maleje liczba beneficjentów oferowanego przez OWES wsparcia). Przedstawiciele OWES zwracają także uwagę na uwarunkowania terytorialne (tj. wielkość i specyfika danego obszaru terytorialnego). Działalność na terenie dużej aglomeracji pozwala z jednej strony dotrzeć do większej liczby osób zainteresowanych działalnością w sektorze ES i zwiększa szanse na rozwój PES/PS i dostęp do szerokiego rynku zbytu, z drugiej zaś może doprowadzić do sytuacji, w której Ośrodek nie będzie w stanie obsłużyć wszystkich zainteresowanych skorzystaniem z oferty. Ważnym czynnikiem powodzenia OWES jest w ich opinii wyspecjalizowana i doświadczona kadra.

W działalności prawie wszystkich OWES można dostrzec koncentrację na działaniach animacyjnych i doradczo-szkoleniowych. Działania animacyjne pozwalają na rozeznanie aktualnej sytuacji społecznej i ekonomicznej danej wspólnoty lokalnej i zbudowanie efektywnej strategii działania w obszarach wymagających wsparcia. Jeśli chodzi o działania szkoleniowo-doradcze ich zakres jest dostosowywany do indywidualnych potrzeb klientów i różni się w poszczególnych OWES. Klientami OWES są zarówno osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, jak i reprezentanci istniejących PES. Różnice w działaniu śląskich OWES wyznacza głównie stosowanie instrumentów finansowych – OWES, które nie realizują projektów RPO WSL wskazują, iż ich możliwości w tym zakresie są niewystarczające, spośród pozostałych OWES połowa przyznaje, że wsparcie finansowe jest w ich przypadku jednym z wiodących instrumentów wspierających PES/PS.

Przedstawiciele OWES i ROPS pozytywnie oceniają wzajemną współpracę i działalność. Działania OWES mają częściowo komplementarny charakter wobec działań ROPS, który pełni rolę koordynatora ES w regionie. Dotyczą one głównie kwestii wspierania działalności PES/PS, a także współpracy sektora ekonomii społecznej z JST, biznesem, nauką. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej oraz Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej podejmują stałą, wielopoziomową współpracę. Szczególnie cenione są comiesięczne spotkania sieciujące, które umożliwiają ścisłą i regularną współpracę oraz wymianę informacji między jednostkami, a tym samym bieżące rozwiązywanie pojawiających się problemów.

Również IZ pozytywnie ocenia zarówno dotychczasową współpracę z OWES, jaki i stopień realizacji założeń ich projektów, zwracając uwagę na kompetencje i przygotowanie merytoryczne koordynatorów projektów. W ramach aktualnie realizowanych projektów usprawnienia wymagają jedynie kwestie

zabezpieczeń finansowych. Wyzwaniem na przyszłość dla OWES jest natomiast zwiększanie ich konkurencyjności i zapewnienie ciągłości funkcjonowania, co mogłoby nastąpić np. poprzez zlecenie im określonych zadań przez samorządy.

Jeśli chodzi o WUP, instytucja ta dostrzega potrzebę szerzenia idei ekonomii społecznej i podejmuje działania w tym zakresie. Działania te są podejmowane niezależnie od OWES, z uwagi na odmienne grupy odbiorców wsparcia obu typów instytucji. Przedstawiciel WUP wskazuje Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej jak instytucję regionalną, której cele i odbiorcy są zbieżne z działaniami OWES. Wskazuje przy tym pole do współpracy WUP z OWES, jeśli chodzi o możliwość udziału osób wspieranych przez OWES w szkoleniach z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej, organizowanych przez WUP czy promocję działalności OWES na stronie internetowej WUP.

Podsumowując najważniejsze wnioski z badania, poszczególne OWES i ROPS powinny położyć większy nacisk na działania informacyjno-promocyjne skierowane do JST, mające na celu szerzenie idei ekonomii społecznej, opierając się na prezentacji korzyści ze wspierania PES i PS, a także przykładów dobrych praktyk w tym zakresie. Samorządy z kolei w większym stopniu powinny realizować działania na rzecz ekonomii społecznej, które nie będą ograniczały się tylko i wyłącznie do zapisów w dokumentach strategicznych. W kwestii działań OWES rekomendowana jest ich kontynuacja w obecnym zakresie, ale także aktualizowanie i poszerzanie wiedzy ekspertów OWES, zwłaszcza w kontekście zmieniających się przepisów i oczekiwań odbiorców wsparcia.

WNIOSKI

Wskaźniki monitorowane według stanu w 2019 roku w ramach *Regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020* - z punktu widzenia stopnia ich realizacji - można umownie podzielić na trzy grupy:

- zrealizowane całkowicie, czasami z dużym naddatkiem;
- zrealizowane w stopniu, który wskazuje, że ryzyko ich nieosiągnięcia jest niewielkie (stan na koniec 2019 r. większy lub równy 75%);
- zagrożone, których dotychczasowy poziom może budzić obawy, co do możliwości ich pełnego zrealizowania (stan na koniec 2019 r. niższy niż 75%).

Do pierwszej grupy należą:

- Liczba dokumentów strategicznych i programowych uwzględniających zapisy dotyczące ekonomii społecznej;
- Liczba programów rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim;
- Liczba opracowanych narzędzi analityczno-diagnostycznych;
- Liczba powstałych spółdzielni socjalnych osób prawnych lub osób fizycznych;
- Liczba utworzonych PES o charakterze reintegracyjnym;
- Liczba pośredników dla regionalnych funduszy pożyczkowych;
- Liczba udzielonych pożyczek;
- Liczba realizowanych projektów pozakonkursowych w ramach RPO;
- Liczba akredytowanych OWES w województwie śląskim;
- Liczba NGO działających dłużej niż rok, które w wyniku działania OWES zaczęły prowadzić działalność gospodarczą;
- Liczba PS założonych w wyniku działalności OWES;
- Liczba sieci wsparcia ekonomii społecznej posiadających akredytację obejmujących swym zasięgiem cały region;
- Liczba PES powstałych w wyniku działalności OWES, działających dłużej niż 24 miesiące;
- Liczba PES, w których wdrożono program rozwoju;
- Liczba klastrów dedykowanych podmiotom ekonomii społecznej;
- Liczba PES biorących udział w targach przedsiębiorczości społecznej;
- Liczba utworzonych serwisów internetowych nt. ES;
- Liczba wdrożonych systemów certyfikacji produktów ES;
- Liczba aktywnych organizacji obywatelskich;
- Liczba powiatów, które powołały RDPP;
- Kwota na zadania publiczne przekazywana przez JST w trybie konkursowym podmiotom ekonomii społecznej (w mln zł);
- Odsetek JST stosujących społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne ze szczególnym uwzględnieniem instrumentów prozatrudnieniowych;
- Liczba inicjatyw lokalnych realizowanych przez JST;

- Liczba edycji studiów podyplomowych w zakresie ekonomii społecznej;
- Liczba osób, które ukończyły studia podyplomowe z zakresu ekonomii społecznej;
- Odsetek JST, w których przeszkolono pracowników odpowiedzialnych za prowadzenie postępowań o udzielenie zamówienia publicznego z zakresu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych;
- Liczba pracowników JST przeszkolonych w zakresie przedsiębiorczości społecznej;
- Odsetek uczelni wyższych w regionie włączających problematykę ES do programów edukacyjnych;
- Liczba podmiotów zrzeszonych w systemach franczyzowych;
- Liczba JST, które rozliczają minimum 1 zadanie publiczne na podstawie rezultatów;
- Liczba przedsiębiorstw społecznych, których pracownicy zostali przeszkoleni z zakresu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych;
- Liczba pracowników pomocy i integracji społecznej oraz JST przeszkolonych z zakresu ES;
- Liczba zorganizowanych targów przedsiębiorczości społecznej;
- Liczba przeszkolonych rodziców/opiekunów osób niepełnosprawnych w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych;
- Odsetek szkół podstawowych/gimnazjalnych/średnich w regionie włączających problematykę ES do programów edukacyjnych (60,0%, tj. realizacja zakładanej wartości);
- Odsetek LGD, których członkiem jest minimum 1 PES (20,0%, tj. realizacja zakładanej wartości).

W skład drugiej grupy wchodzi:

- Liczba przeprowadzonych szkoleń z zakresu PR, dziennikarstwa i promocji ES dla osób zatrudnionych w PES (stopień realizacji 96,7%);
- Liczba miejsc pracy stworzonych w wyniku działalności OWES (stopień realizacji 90,5%);
- Liczba miejsc pracy powstałych w PS w wyniku udzielonych dofinansowań (stopień realizacji 88,7%);
- Liczba PES, których produkty uzyskały znaki jakości (stopień realizacji 83,3%);
- Liczba miejsc pracy utworzonych w PS (stopień realizacji 81,6%).

Wskaźnikami o najniższym stopniu realizacji (trzecia grupa) na koniec 2019 roku okazały się:

- Liczba sprawozdań z działań OWES opublikowanych na stronie internetowej (stopień realizacji 72,2%);
- Liczba raportów oceniających stan realizacji programu na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim (stopień realizacji 66,7%);
- Liczba opracowanych pakietów rekomendacji dotyczących obszaru ekonomii społecznej (stopień realizacji 63,9%);
- Liczba zorganizowanych konkursów z obszaru ekonomii społecznej (stopień realizacji 61,1%);
- Odsetek JST, które wprowadziły możliwość realizacji inicjatyw lokalnych (stopień realizacji 57,6%);
- Odsetek pożyczek zwróconych (stopień realizacji 54,1%);
- Liczba gmin, które powołały RDPP (stopień realizacji 45,9%);

- Liczba powiatów, które włączyły problematykę ekonomii społecznej do dokumentów strategicznych (stopień realizacji 44,4%);
- Liczba miejsc pracy powstałych w PS w wyniku udzielonych dofinansowań utrzymanych dłużej niż 1 rok (stopień realizacji 36,3%);
- Liczba PES, w których wdrożono program restrukturyzacji (stopień realizacji 36,1%);
- Odsetek PUP, OPS i PCPR, które wykorzystały minimum jeden instrument z obszaru ekonomii społecznej (stopień realizacji 36,0%);
- Liczba gmin, które włączyły problematykę ekonomii społecznej do dokumentów strategicznych (stopień realizacji 34,7%);
- Liczba przeprowadzonych szkoleń dla kadry pomocy i integracji społecznej z zakresu ekonomii społecznej (stopień realizacji 33,3%);
- Odsetek JST, które zrealizowały minimum jedną procedurę inicjatyw lokalnych (stopień realizacji 28,8%);
- Liczba gmin posiadających szczegółowe określenie trybu i kryteriów oceny realizacji zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej (stopień realizacji 28,7%);
- Liczba przeprowadzonych badań dot. rozpoznawalności marki ES (stopień realizacji 0,0%).

Analizując stan realizacji wskaźników RPRES należy również uwzględnić tempo ich wzrostu w latach 2017-2019. Do wskaźników charakteryzujących się niskim poziomem realizacji oraz brakiem lub niskim poziomem przyrostu należą praktycznie wszystkie wskaźniki należące do trzeciej z wymienionych grup.

REKOMENDACJE

W 2019 r. z powodzeniem realizowano kolejne rekomendacje określone w „Raporcie o stanie ekonomii społecznej w województwie śląskim w 2018 r.” osiągając pożądane wartości w zakresie:

- liczby rodziców/opiekunów osób niepełnosprawnych przeszkolonych w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych,
- liczby PS, których pracownicy zostali przeszkoleni z zakresu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych,
- liczby pracowników pomocy i integracji społecznej oraz JST przeszkolonych z zakresu ekonomii społecznej,
- liczby podmiotów zrzeszonych w systemach franczyzowych,
- liczby JST rozliczających minimum 1 zadanie publiczne na podstawie rezultatów,
- liczby zorganizowanych targów przedsiębiorczości społecznej.

Do wartości docelowej bardzo zbliżyły się następujące wskaźniki:

- liczba przeprowadzonych szkoleń z zakresu PR, dziennikarstwa i promocji ES dla osób zatrudnionych w PS,
- liczby miejsc pracy powstałych w PS w wyniku udzielonych dofinansowań,
- liczby miejsc pracy stworzonych w wyniku działalności OWES.

Monitoring pozwala zaobserwować dość dynamiczny wzrost liczby miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych (w 2018 r. powstało 85 nowych miejsc pracy w PS, w 2019 r. – 565) i stopniowe, jednak mniejsze niż zakładano, upowszechnianie instrumentów ekonomii społecznej (w 2018 r. 28,2% PUP, OPS, PCPR wykorzystało co najmniej jeden tego typu instrument, rok później odsetek ten zwiększył się do 36,0%). Niewiele wzrosła liczba miejsc pracy powstałych w PS w wyniku udzielonych dofinansowań utrzymanych dłużej niż rok - z 521 (na koniec 2018 r.) do 582 (na koniec 2019 r.), tym samym zrealizowano niewiele ponad 1/3 założonej wartości docelowej. Na wysokim poziomie utrzymywała się kwota przekazywana PES na zadania publiczne w trybie konkursowym. W 2019 r. nieco ponad 18,0% badanych JST deklarowało stosowanie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, tj. o 10 p. proc mniej niż w poprzednim okresie sprawozdawczym. Z kolei w okresie 2014-2019 stopniowo wzrastał odsetek PUP, OPS i PCPR, które wykorzystały przynajmniej jeden instrument z obszaru ekonomii społecznej, osiągając 36,0%. W okresie objętym monitoringiem 57,6% JST wprowadziło możliwość realizacji inicjatyw lokalnych (tj. 106 ze 184 przebadanych JST – w samym 2019 r. było to 12 nowych jednostek). Odsetek JST, które zrealizowały minimum jedną procedurę inicjatyw lokalnych pozostaje niezmiennie na niskim, niezadowalającym poziomie (28,8%), przy czym sama liczba inicjatyw lokalnych realizowanych przez JST znacznie przekracza oczekiwania.

W przedsiębiorstwach społecznych utworzono z różnych źródeł kolejne 565 miejsc pracy. Kontynuowano upowszechnianie ekonomii społecznej w systemie edukacji – 2 uczelnie wyższe i 271 szkół podstawowych/gimnazjalnych/średnich włączyło ją do swoich programów edukacyjnych. OWES wskazały 7 PES, które były zrzeszone w 2019 r. w systemach franczyzowych. Podmioty ekonomii społecznej wykazywały niewielkie zainteresowanie uzyskaniem znaku „Zakup prospołeczny” – zaledwie dwie

jednostki (ZAZ) aplikowały i otrzymały znak. Jedynie 3 kolejne gminy powołały RDPP. W dalszym ciągu niewiele gmin i powiatów włączało ekonomię społeczną do dokumentów strategicznych – docelowo powinna to czynić każda jednostka, w praktyce w 2019 r. zalecenie to zrealizowało zaledwie 34,7% gmin i 44,4% powiatów. W porównaniu do 2018 roku spadła o 10 p. proc. liczba JST stosujących społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne ze szczególnym uwzględnieniem instrumentów prozatrudnieniowych.

Mimo, że przyrost niektórych wartości wskaźników KPRES/RPRES w latach 2015-2019 był stosunkowo niski, można ocenić obecny stan realizacji *Regionalnego programu* jako zadowalający. Niemniej jednak rekomenduje się intensyfikację działań zmierzających do promocji ekonomii społecznej w JST, zmierzających m.in. do zwiększenia liczby gmin i powiatów włączających problematykę ekonomii społecznej do dokumentów strategicznych, powołujących RDPP, a także posiadających tryb i kryteria oceny realizacji zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej. Kontynuowana powinna być także promocja sektora ekonomii społecznej w regionie (m.in. poprzez organizację konkursów z tego zakresu czy zachęcanie do zakupów prospołecznych), jako że dynamika wzrostu tego typu działań jest niska.

Rekomendacje opracowane w 2018 r. w ramach projektu „Współpraca się opłaca – koordynacja sektora ekonomii społecznej w województwie śląskim”, realizowanego przez ROPS, zostały wdrożone na poziomie **82,27%**. Odnosiły się one do wzmocnienia współpracy podmiotów reintegracyjnych na rzecz rozszerzenia oferty usług reintegracji społecznej, dalszej profesjonalizacji usług świadczonych przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej w województwie śląskim, zwiększania rozpoznawalności marek produktów i usług podmiotów ekonomii społecznej w regionie, wspierania na poziomie regionalnym promocji produktów i usług PES, zwiększania świadomości młodzieży o ekonomii społecznej i solidarnej, identyfikacji i promocji nisz rynkowych możliwych do zagospodarowania przez podmioty ekonomii społecznej. Ich wdrażanie rozpoczęto w 2019 roku, we współpracy z kluczowymi interesariuszami *Regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020*. W mniejszym stopniu niż zakładano wzrosła liczba podmiotów ekonomii społecznej certyfikowanych Znakiem Promocyjnym Ekonomii Społecznej „Zakup Prospołeczny”, a ewaluacja zewnętrzna, mająca przyczynić się do profesjonalizacji OWES, została co prawda rozpoczęta w 2019 r., jednak harmonogram badania zakładał prowadzenie badań i analizę, a także opracowanie rekomendacji w 2020 r.

W ramach powyższego projektu opracowano 6 rekomendacji na 2020 rok o charakterze uzupełniającym w stosunku do działań wskazanych w RPRES. Odnoszą się one przede wszystkim do sfery rozwoju PES, a także współpracy i promocji ich działalności. Powstały one na bazie wniosków ze spotkań sieciujących OWES oraz posiedzeń Śląskiej Rady Podmiotów Reintegracyjnych w 2019 roku:

Rekomendacja I

Wzmocnienie lokalnej i regionalnej współpracy instytucjonalnej na rzecz rozszerzenia oferty usług społecznych

Wskaźnik 1: 1 regionalna konferencja upowszechniająca model centrum usług społecznych (CUS)

Wskaźnik 2: min. 2 lokalne modele rozwoju i integracji usług społecznych użyteczności publicznej przy wykorzystaniu CUS

Rekomendacja II

Stworzenie spójnego, odpowiadającego na potrzeby regionu, systemu wsparcia procesów reintegracji społeczno-zawodowej

Wskaźnik 1: Diagnoza potrzeb podmiotów reintegracyjnych

Wskaźnik 2: 1 regionalne spotkanie podmiotów reintegracyjnych (CIS, KIS, ZAZ, W TZ)

Rekomendacja III

Promocja zatrudnienia wspieranego

Wskaźnik: 1 akcja promująca zatrudnienie osób z niepełnosprawnością intelektualną

Rekomendacja IV

Kontynuacja działań podejmowanych w OWES w celu profesjonalizacji i rozwoju świadczonych usług wsparcia

Wskaźnik 1: ewaluacja zewnętrzna OWES

Wskaźnik 2: pakiet rekomendacji dot. wzmocnienia systemu wsparcia ES

Rekomendacja V

Zwiększanie rozpoznawalności marek produktów i usług podmiotów ekonomii społecznej w regionie

Wskaźnik 1: 10 certyfikowanych PES w województwie śląskim w 2020 r.

Wskaźnik 2: 1 targi ekonomii społecznej

Wskaźnik 3: 1 badanie rozpoznawalności marki Śląskiej ekonomii społecznej

Rekomendacja VI

Zwiększanie świadomości młodzieży o ekonomii społecznej i solidarnej

Wskaźnik: 1 cykl edukacyjny z zakresu ekonomii społecznej (w min. 10 szkołach)

W związku z zachorowalnością na świecie na ostrą zakaźną chorobę układu oddechowego COVID-19 wywoływaną przez koronawirusa SARS-CoV-2, w okresie od 14 do 20 marca 2020 r. obowiązywał w Polsce stan zagrożenia epidemicznego, a 20 marca, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia, wprowadzono stan epidemii. W kwietniu Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej zarekomendowało Instytucjom Zarządzającym RPO wdrożenie w projektach OWES w ramach PI 9v mechanizmu wsparcia PES i PS, poprzez przeprowadzenie przez OWES zakupów od tych podmiotów produktów lub usług związanych z przeciwdziałaniem skutkom wystąpienia COVID-19. Śląskie OWES-y dokonały modyfikacji swoich projektów umożliwiających im dokonywanie takich zakupów.

W odpowiedzi na obowiązujący stan epidemii i potrzebę zwalczania skutków wystąpienia COVID-19, a jednocześnie mając na uwadze konieczność wsparcia dotkniętego tymi skutkami sektora ekonomii społecznej w województwie śląskim, ROPS zaplanował w ramach koordynacji sektora ES zakup środków ochrony osobistej od PES w celu nieodpłatnego przekazania ich do instytucji pomocowych i świadczących usługi społeczne. W tym okresie Samorząd Województwa, w tym ROPS skoncentrował się na działaniach mających na celu walkę z epidemią COVID-19 w regionie. Ze względu na obowiązujący reżim sanitarny, ograniczono przy tym działania wymagające bezpośredniego kontaktu z interesariuszami do absolutnego minimum, co może przełożyć się na niższy niż zakładano stopień realizacji wskaźników i rekomendacji wynikających z Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, jak również z monitoringu śródrocznego sektora ekonomii społecznej w 2019 roku.

W 2019 r. w województwie śląskim rozwijała się sieć Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, obejmująca 6 podmiotów, do których zaliczają się wyodrębnione organizacyjnie i rachunkowo jednostki podmiotów lub partnerstwa/konsorcja podmiotów, realizujących usługi wsparcia ekonomii społecznej, niedziałające dla osiągnięcia zysku lub przeznaczające zysk na działania OWES.

Do końca lipca/sierpnia 2018 r. Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej w województwie śląskim kontynuowały realizację projektów w ramach konkursu RPSL.09.03.01-IZ.01-24-013/15 i RPSL.09.03.01-IZ.01-24-044/15, Poddziałanie 9.3.1 Wsparcie sektora ekonomii społecznej – projekty konkursowe RPO WSL 2014-2020. W wyniku działalności 6 OWES wsparciem objęto **1 399** podmiotów ekonomii społecznej i utworzono **651** miejsc pracy (wg stanu na 31.07./31.08.2018 r.).

W II połowie 2018 r. Zarząd Województwa Śląskiego rozstrzygnął konkurs nr RPSL. RPSL.09.03.01-IZ.01-24-205/17 w ramach Osi Priorytetowej IX Włączenie społeczne, Działania 9.3 Rozwój ekonomii społecznej w regionie, Poddziałania 9.3.1 Wsparcie sektora ekonomii społecznej – projekty konkursowe RPO WSL 2014-2020, co umożliwiło kontynuację rozwoju infrastruktury wsparcia ekonomii społecznej na 6 wyróżnionych obszarach województwa. W ramach projektów w latach 2018-2023 wsparciem zostanie objętych co najmniej **1 399** PES i powstanie **1 653** miejsc pracy.

W regionie aktywną działalność prowadzi około **11,0 tys.** organizacji obywatelskich i **7,9 tys.** rejestrowych organizacji non-profit. W sferze ekonomii społecznej funkcjonują **152** podmioty reintegracyjne, w tym: 28 Centrów Integracji Społecznej, 52 Kluby Integracji Społecznej, 14 Zakładów Aktywności Zawodowej, 58 Warsztatów Terapii Zajęciowej. Aktywnie działa szacunkowo 158 spółdzielni socjalnych.

Ponadto na bieżąco prowadzone są działania w zakresie:

- diagnozy/aktualizacji danych na temat stanu ekonomii społecznej w każdym z 6 obszarów terytorialnych województwa śląskiego, przypisanych do poszczególnych OWES;
- stałego monitoringu rozwoju sektora ekonomii społecznej przez instytucje wsparcia, ze szczególnym uwzględnieniem danych na temat:
 - ogólnej sytuacji przedsiębiorczości społecznej na terenie działania OWES,
 - rozwoju przedsiębiorczości społecznej i trwałości funkcjonowania PES i PS,
 - stanu realizacji projektu, w ramach którego działa OWES;

- wymiany doświadczeń pomiędzy OWES, ROPS, Śląską Radą Podmiotów Reintegracyjnych;
- stałego podnoszenia świadomości społecznej pracowników samorządowych w zakresie ekonomii społecznej poprzez udział w doradztwie, konferencjach i in. spotkaniach z zakresu ekonomii społecznej, w tym stosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych;
- diagnozy/aktualizacji danych/monitorowania potrzeb odnoszących się do współpracy lokalnych PES z gminą/powiatem;
- podnoszenia świadomości pracowników urzędów miast i gmin, a także starostw powiatowych na temat narzędzi z zakresu ekonomii społecznej możliwych do zastosowania przez JST, a także korzyści jakie z tego wynikają dla społeczności lokalnej;
- wskazywania kierunków rozwoju ekonomii społecznej w dokumentach strategicznych;
- realizacji zadań publicznych z obszaru aktywnej integracji grup wykluczonych i rozwoju wspólnot lokalnych poprzez stosowanie instrumentów z obszaru ekonomii społecznej, m.in.:
 - zlecanie podmiotom ekonomii społecznej usług użyteczności publicznej,
 - zakładanie podmiotów ekonomii społecznej, w szczególności spółdzielni socjalnych i spółek z o.o. działających w celach społecznych (tzw. spółek non-profit), Centrów i Klubów Integracji Społecznej;
- wsparcia finansowego i pozafinansowego podmiotów ekonomii społecznej.

ANEKS

Priorytet I: Wzmocnienie polityki ekonomii społecznej w działaniach realizowanych na poziomie województwa

Cel szczegółowy 1: Włączenie polityki ekonomii społecznej do głównego nurtu polityki społecznej województwa śląskiego.

Kierunek działania 1.1: Włączenie ekonomii społecznej do dokumentów strategicznych województwa śląskiego

Tabela 7. Rezultaty osiągnięte w ramach kierunku działania 1.1.

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Osiągnięte rezultaty w 2019 r.	Osiągnięte rezultaty narastająco (2013-2019)	Stopień realizacji wartości docelowej
Liczba dokumentów strategicznych i programowych uwzględniających zapisy dotyczące ekonomii społecznej	4	5 ^a	x	125,0%

^a Wartość wg stanu na koniec 2019 roku (rezultaty nie są podawane narastająco).

Źródło: badania własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

Bezpośrednie zapisy dotyczące ekonomii społecznej znajdują się w 5 dokumentach strategicznych i programowych województwa śląskiego:

- Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020. Aktualizacja 2015.
- Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”.
- Wojewódzkim programie wyrównywania szans osób niepełnosprawnych oraz przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu na lata 2017-2022. Aktualizacja 2019.
- Regionalnym Planie Działań na rzecz Zatrudnienia na rok 2019.
- Regionalnym programie rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020.

Kierunek działania 1.2: Przyjęcie i realizacja regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej.

Tabela 8. Rezultaty osiągnięte w ramach kierunku działania 1.2.

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Osiągnięte rezultaty w 2019 r.	Osiągnięte rezultaty narastająco (2013-2019)	Stopień realizacji wartości docelowej
Liczba programów rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim	1	1 ^a	x	100,0%
Liczba raportów oceniających stan realizacji programu na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim	6	1	4	66,7%

^a Wartość wg stanu na koniec 2019 roku (rezultaty nie są podawane narastająco).

Źródło: badania własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

Kierunek działania 1.3: Diagnozowanie sektora ekonomii społecznej w regionie.

Tabela 9. Rezultaty osiągnięte w ramach kierunku działania 1.3.

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Osiągnięte rezultaty w 2019 r.	Osiągnięte rezultaty narastająco (2013-2019)	Stopień realizacji wartości docelowej
Liczba opracowanych narzędzi analityczno-diagnostycznych	1	1 ^a	x	100,0%
Liczba opracowanych pakietów rekomendacji dotyczących obszaru ekonomii społecznej	5	1	4	80,0%

^a Wartość wg stanu na koniec 2019 roku (rezultaty nie są podawane narastająco).

Źródło: badania własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

Wskaźniki, których wartość docelowa została osiągnięta w 2016 r. i decyzją Wojewódzkiego Zespołu ds. Ekonomii Społecznej zostały wyłączone z dalszego monitoringu:

- Liczba badań z obszaru ES – stopień realizacji: 300%.
- Liczba przeprowadzonych badań związanych z tematyką rozwoju zawodowego kadr ES – stopień realizacji: 108,6%.

Priorytet II: Integracja i reintegracja społeczna oraz zawodowa

Cel szczegółowy 2: Zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w procesie integracji i reintegracji społecznej oraz zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Kierunek działania 2.1: Wsparcie osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez rozwój przedsiębiorczości społecznej

Tabela 10. Rezultaty osiągnięte w ramach kierunku działania 2.1.

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Osiągnięte rezultaty w 2019 r.	Osiągnięte rezultaty narastająco (2013-2019)	Stopień realizacji wartości docelowej
Liczba miejsc pracy utworzonych w PS	1 982	565	1618	81,6 %
Liczba powstałych spółdzielni socjalnych osób prawnych lub osób fizycznych	100	8	118	118,0%
Liczba utworzonych PES o charakterze reintegracyjnym:	22	10	61	277,3%
• liczba KIS utworzonych w województwie	6	8	36	600,0%
• liczba CIS utworzonych w województwie	10	2	17	170,0%
• liczba WTZ utworzonych w województwie	4	0	4	100,0%
• liczba ZAZ utworzonych w województwie	2	0	4	200,0%
Liczba miejsc pracy powstałych w PS w wyniku udzielonych dofinansowań, w tym ze środków:	1 784	565	1583	88,7%
• FP	651	4	138	21,2%
• PFRON	241	3	42	17,4%
• EFS	892	545	1385	155,3%
Liczba miejsc pracy powstałych w PS w wyniku udzielonych dofinansowań utrzymanych dłużej niż 1 rok	1 605	61	582	36,3%
Wartość udzielonych pożyczek (w zł)	-	1 488 000,0	17 556 670,40	x
Liczba pośredników dla regionalnych funduszy pożyczkowych	1	1 ^a	x	100%
Liczba udzielonych pożyczek	45	23	207	460,0%
Odsetek pożyczek zagrożonych	10%	39,1%	5,3%	5,3%
Odsetek pożyczek zwróconych	90%	4,3%	54,1%	54,1%
Liczba pożyczek zwróconych	-	1	116	x
Wartość pożyczek zwróconych (w zł)	-	180 300	2 407 437,0	x

^a Wartość wg stanu na koniec 2019 roku (rezultaty nie są podawane narastająco).

Źródło: badania własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

Wskaźniki, które decyzją Wojewódzkiego Zespołu ds. Ekonomii Społecznej zostały wyłączone z dalszego monitoringu:

- Liczba osób zatrudnionych w PES nie będących PS – stopień realizacji: 119,7%.

W edycji monitoringu za 2017 rok 141 przebadanych PES, które zadeklarowały, że nie są spółdzielnią socjalną, spółką non-profit czy innym podmiotem, który spełnia definicję przedsiębiorstwa społecznego, zatrudniało 1 796 osób, tj. o 19,7% więcej niż założono w RPRES. Każdorazowo podstawa obliczania wartości docelowej wskaźnika jest zmienna i odnoszona do liczby uczestników badania, a nie całej populacji PES. Dokładniejsze dane na temat stanu zatrudnienia w PES będą pozyskiwane w ramach projektu „Zintegrowany system monitorowania sektora ekonomii społecznej” (działanie 2.9 PO WER pn. „Rozwój ekonomii społecznej”), realizowanego przez Departament Ekonomii Społecznej i Pożytku Publicznego w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w partnerstwie z Głównym Urzędem Statystycznym. Z tego względu członkowie WZES zdecydowali o rezygnacji z dalszego monitoringu wskaźnika.

- Liczba wspartych projektów z zakresu PS „na próbę” – stopień realizacji: 16,7%.

Ze względu na brak koniecznych uwarunkowań prawnych członkowie WZES podjęli decyzję o rezygnacji z monitoringu wskaźnika.

W 2020 r. w województwie śląskim powstało dzięki wsparciu OWES 67 przedsiębiorstw społecznych – najwięcej na obszarze centralno-wschodnim i centralno-południowym. Poniżej przedstawiono wykaz utworzonych PS na obszarach: południowym, zachodnim, centralno-zachodnim, centralno-wschodnim, centralno-południowym, północnym.

Tabela 11. Przedsiębiorstwa społeczne powstałe na obszarze południowym województwa śląskiego w 2019 r.

Lp.	Nazwa	Miejscowość
1	Budo-Activ Sp. z o.o.	Rychwałd
2	Co Packing Sp. z o.o.	Kozy
3	Fundacja Akademia Pasji i Rozwoju	Bielsko-Biała
4	Fundacja Faza	Bielsko-Biała
5	Fundacja Punktum Montessori	Cieszyn
6	Spółdzielnia Socjalna Majster	Gilowice
7	Stowarzyszenie Made in Szczyrk	Szczyrk

Tabela 12. Przedsiębiorstwa społeczne powstałe na obszarze zachodnim województwa śląskiego w 2019 r.

Lp.	Nazwa	Miejscowość
1	TOMAR Sp. z o.o.	Czyżowice
2	Fundacja „HTROOM”	Racibórz
3	Centrum Szkoleniowe ARTMEDLINER Sp. z o.o.	Racibórz
4	„Kawa i zabawa” Sp. z o.o. non profit	Radlin
5	„B&M Poland” Sp. z o.o. non-profit	Rybnik
6	SILES(I)JA sp. z o.o.	Rybnik
7	Stowarzyszenie „Żorska Strefa Przedsiębiorczości”	Zory

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie danych OWES Obszaru Rybnickiego.

Tabela 13. Przedsiębiorstwa społeczne powstałe na obszarze centralno-zachodnim województwa śląskiego w 2019 r.

Lp.	Nazwa	Miejscowość
1	Dotvalley Sp. z o.o.	Katowice
2	ENL Solutions Sp. z.o.o.	Katowice
3	Nowy Start Sp. z. o.o.	Katowice
4	Mostownia Sp. z o.o.	Piekary Śląskie
5	Solid Partner Księgowość Sp. z o.o.	Katowice
6	Niekawiarnia Sp. z o.o.	Katowice
7	Eko Grupa sp. z o.o.	Katowice
8	Bento Karma Sp. z o.o.	Katowice
9	Fotovoltaystem Sp. z o.o.	Katowice

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie danych OWES SWR.

Tabela 14. Przedsiębiorstwa społeczne powstałe na obszarze centralno-wschodnim województwa śląskiego w 2019 r.

Lp.	Nazwa	Miejscowość
1	Fundacja Ofiaruj Serce	Chorzów
2	Mag-Catering Sp. z o.o.	Chorzów
3	Office 4 You Sp. z o.o.	Czeladź
4	Spółdzielnia Socjalna „RETROSAN”	Kroczyce
5	HOSPEL Sp. z o.o.	Łazy
6	OI Artis.PI Sp. z o.o.	Siemianowice Śląskie
7	Stowarzyszenie ATUT	Siemianowice Śląskie
8	Faktoring & Leasing Spółdzielnia Socjalna	Siemianowice Śląskie
9	Animmals Sp. z o.o.	Siewierz
10	Zantara Sp. z o.o.	Sosnowiec
11	Piekarnia Rzemieślnicza Sp. z o.o.	Sosnowiec
12	All from Wood Sp. z o.o.	Sosnowiec
13	VIN - VIN Sp. z o.o.	Sosnowiec
14	Fundacja Praca i Kariera	Zawiercie
15	Sekretny Świat Zwierząt - stacjonarne i mobilne SPA dla zwierząt Sp. z o.o.	Zawiercie
16	Stowarzyszenie Pro Musica	Zawiercie
17	Fundacja Jura Nasz Region	Zawiercie

18	Fundacja Centrum Inicjatyw Lokalnych	Zawiercie
19	Stowarzyszenie Kreatywny Dzieciak	Zawiercie

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie danych OWES obszaru centralno-wschodniego.

Tabela 15. Przedsiębiorstwa społeczne powstałe na obszarze centralno-południowym województwa śląskiego w 2019 r.

Lp.	Nazwa podmiotu	Miejscowość
1	Fundacja „Możemy Więcej”	Gliwice
2	Inkubator Innowacji Społecznych Sp. z o.o.	Gliwice
3	MAT-FLEX Sp. z o.o. Non-Profit	Gliwice
4	Fundacja „Dla Ciebie i Zdrowia”	Łaziska Górne
5	Clover Group Non-Profit Sp. z o.o.	Mikołów
6	Centrum Kreatywnego Rozwoju Dziecka Skarb Non-Profit Sp. z o.o.	Mikołów
7	Sweet Designer Non Profit Sp. z o.o.	Mikołów
8	Fundacja Otoczeni Zielenią	Mikołów
9	Fundacja Beauty Inside	Mysłowice
10	Clean-Spółdzielnia Socjalna	Mysłowice
11	Pogotowie Sprzętu Budowlanego Sp. z o.o.	Mysłowice
12	CUTTERS Sp. z o.o.	Mysłowice
13	Instytut Technologii Wodorowania i Kalibracji Non Profit Sp. z o.o.	Mysłowice
14	Producent Artykułów Spożywczych Kropelka Non Profit Sp. z o.o.	Pawłowice
15	Fundacja Kobiety w Rozwoju	Pszczyna
16	Fundacja Przymierze	Suszec
17	Jemy Eko Gotuje Non-Profit Sp. z o.o.	Świerczyniec
18	Pączkarnia „Dobrze Nadziane” Sp. z o.o.	Tychy
19	Polska Piekarnia Tradycyjna Sp. z o.o.	Tychy
20	IQ Edu Non Profit Sp. z o.o.	Tychy
21	Fundacja Dream Team	Zabrze
22	Zabrzańska Spółdzielnia Socjalna „Asta”	Zabrze

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie danych ROWES 2.0. oraz Śląskiego Klastra Ekonomii Społecznej i Solidarnej OWES. Uwaga: przy wsparciu ŚKES powstała również Opolska Pracownia Rozwoju Ekonomii Społecznej w Głuchołazach (woj. opolskie).

Tabela 16. Przedsiębiorstwa społeczne powstałe na obszarze północnym województwa śląskiego w 2019 r.

Lp.	Nazwa podmiotu,	Miejscowość
1	Spółdzielnia Socjalna „Ale Babki”	Konieczpol
2	Spółdzielnia Socjalna „Drogowiec”	Mykanów
3	Spółdzielnia Socjalna „Czarodziejki”	Poraj

Uwaga: dodatkowo 9 PES przekształcono w przedsiębiorstwa społeczne.

Źródło: opracowanie własne ROPS na podstawie danych JOWES.

Priorytet III: Współpraca sektora ekonomii społecznej z otoczeniem instytucjonalnym i pozainstytucjonalnym, w tym ze środowiskiem biznesu na rzecz rozwoju lokalnego

Cel szczegółowy 3: Rozwój międzysektorowej współpracy podmiotów ekonomii społecznej.

Kierunek działania 3.1: Rozbudowa systemu wsparcia ekonomii społecznej na poziomie regionalnym.

Tabela 17. Rezultaty osiągnięte w ramach kierunku działania 3.1.

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Osiągnięte rezultaty w 2019 r.	Osiągnięte rezultaty narastająco (2013-2019)	Stopień realizacji wartości docelowej
Liczba realizowanych projektów pozakonkursowych w ramach RPO	1	1 ^a	x	100,0%
Liczba akredytowanych OWES w województwie śląskim	6	8 ^a	x	133,3%
Liczba NGO działających dłużej niż rok, które w wyniku działania OWES zaczęły prowadzić działalność gospodarczą	30	24	190	633,3%
Liczba PS założonych w wyniku działalności OWES	107	69	220	205,6%
Liczba miejsc pracy stworzonych w wyniku działalności OWES	1 605	548	1453	90,5%
Liczba PES powstałych w wyniku działalności OWES, działających dłużej niż 24 miesiące	50	48	168	336,0%
Liczba PES, w których wdrożono program rozwoju	144	43	670	465,3%
Liczba PES, w których wdrożono program restrukturyzacji	36	1	13	36,1%
Liczba aktywnych organizacji obywatelskich	7 250	11 000*	x	151,7%
Liczba sieci wsparcia ekonomii społecznej posiadających akredytację obejmujących swym zasięgiem cały region	1	1 ^a	x	100%

^a Wartość wg stanu na koniec 2019 roku (rezultaty nie są podawane narastająco).

* Dane uzyskano od 120 gmin i 16 miast na prawach powiatu.

Źródło: badania własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

Wskaźniki, których wartość docelowa została osiągnięta i decyzją Wojewódzkiego Zespołu ds. Ekonomii Społecznej zostały wyłączone z dalszego monitoringu:

- Liczba partnerstw, w które zaangażowany jest OWES – stopień realizacji: 250,0%
- Liczba projektów wygenerowanych w ramach animowanych przez OWES partnerstw – stopień realizacji: 208,3%.

Kierunek działania 3.2: Rozwój działalności rynkowej przez przedsiębiorstwa społeczne.

Tabela 18. Rezultaty osiągnięte w ramach kierunku działania 3.2.

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Osiągnięte rezultaty w 2019 r.	Osiągnięte rezultaty narastająco (2013-2019)	Stopień realizacji wartości docelowej
Liczba podmiotów zrzeszonych w systemach franczyzowych	4	8 ^a	x	200,0%

^a Wartość wg stanu na koniec 2019 roku (rezultaty nie są podawane narastająco).

Źródło: badania własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

W Katowicach funkcjonuje Fajna Spółdzielnia Socjalna z Katowic oparta na franczyzie społecznej z londyńskim CLARITY EFBP. W systemach franczyzowych działają także: Spółdzielnia Socjalna PIAST (Gliwice), Instytut Pracy i Edukacji (Gliwice), Instytut Rozwoju Rynku Pracy (Zawiercie), Fundacja KAFAR (Gliwice), Śląski Instytut Innowacji (Zabrze), Instytut Wyszehradzki (Cieszyn), Brainsy Polska (Częstochowa).

Kierunek działania 3.3: Wsparcie działań na rzecz ekonomii społecznej na poziomie gminnym i powiatowym.

Tabela 19. Rezultaty osiągnięte w ramach kierunku działania 3.3.

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Osiągnięte rezultaty w 2019 r.	Osiągnięte rezultaty narastająco (2013-2019)	Stopień realizacji wartości docelowej
Liczba gmin, które powołały RDPP*	74	3	34	45,9%
Liczba powiatów, które powołały RDPP*	11	1	22	200,0%
Liczba gmin, które włączyły problematykę ekonomii społecznej do dokumentów strategicznych (wdrożyły nowy system programowania polityki społecznej)*	167	58 ^a	x	34,7% ^b
Liczba powiatów, które włączyły problematykę ekonomii społecznej do dokumentów strategicznych (wdrożyły nowy system programowania polityki społecznej)*	36	16 ^a	x	44,4% ^b
Liczba JST, które rozliczają minimum 1 zadanie publiczne na podstawie rezultatów	56	89 ^a	x	158,9% ^b

Kwota na zadania publiczne przekazywana przez JST w trybie konkursowym podmiotom ekonomii społecznej (w mln zł)	100,0	200,00	824,0	824,0%
Liczba gmin posiadających szczegółowe określenie trybu i kryteriów oceny realizacji zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej*	167	48 ^a	x	28,7%
Odsetek JST stosujących społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne ze szczególnym uwzględnieniem instrumentów prozatrudnieniowych	15,0%	18,3% ^a	x	18,3% ^b

* W tym miasta na prawach powiatu.

^a Wartość wg stanu na koniec 2019 roku (rezultaty nie są podawane narastająco).

^b Ze względu na zmienną podstawę obliczania wartości docelowej w % (uwarunkowaną liczbą podmiotów, które udzieliły informacji w danym roku), nie jest możliwe określenie wskaźnika % dla całej populacji, dlatego przyjęto uproszczoną zasadę, że odsetek osiągnięty wśród zbadanych podmiotów stanowi stopień realizacji wartości docelowej.

Źródło: badania własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

Wskaźniki, które decyzją Wojewódzkiego Zespołu ds. Ekonomii Społecznej zostały wyłączone z dalszego monitoringu:

- Liczba strategii CLLD i ZIT uwzględniających instrumenty dla rozwoju PES/PS – stopień realizacji wartości docelowej: 0,0% (wg informacji uzyskanej od IZ RPO instrument ZIT/RIT w ramach RPO WSL 2014-2020 nie obejmuje priorytetu inwestycyjnego 9v wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia).
- Odsetek zadań zleczanych PES w trybie konkursowym – stopień realizacji wartości docelowej: 43,1% (definicja wskaźnika w KPRES jest niejasna, ponadto nie ma możliwości dokonania rzetelnego pomiaru dla całej populacji, zwłaszcza w ujęciu wieloletnim, ponieważ każdego roku grupa podmiotów, które udzieliły informacji jest inna).

Kierunek działania 3.4: Tworzenie sieci współpracy, partnerstw lokalnych i wymiana informacji.

Tabela 20. Rezultaty osiągnięte w ramach kierunku działania 3.4.

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Osiągnięte rezultaty w 2019 r.	Osiągnięte rezultaty narastająco (2013-2019)	Stopień realizacji wartości docelowej
Liczba sprawozdań z działań OWES opublikowanych na stronie internetowej	36	7	26	72,2%
Odsetek LGD, których członkiem jest minimum 1 PES	50,0%	50,0% ^a (8 z 16 przebadanych LGD)	x	50,0% ^b

Odsetek JST, które wprowadziły możliwość realizacji inicjatyw lokalnych	80,0%	40,5% (62 ze 153 przebadanych JST)	57,6% (106 ze 184 przebadanych JST)	57,6% ^b
Liczba inicjatyw lokalnych realizowanych przez JST	184	223	1147	623,4%
Odsetek JST, które zrealizowały minimum jedną procedurę inicjatyw lokalnych	80,0%	9,8% (15 ze 153 przebadanych JST)	28,8% (53 ze 184 przebadanych JST)	28,8% ^b
Liczba klastrów dedykowanych podmiotom ekonomii społecznej	1	3 ^a	x	300,0%
Liczba zorganizowanych targów przedsiębiorczości społecznej	135	19	144	106,7%
Liczba PES biorących udział w targach przedsiębiorczości społecznej	650	468	2311	355,5%
Odsetek PUP, OPS i PCPR, które wykorzystały minimum jeden instrument z obszaru ekonomii społecznej	100,0%	19,9% (40 ze 201 przebadanych podmiotów)	36,0% (76 z 211 przebadanych podmiotów)	36,0% ^b

^a Wartość wg stanu na koniec 2019 roku (rezultaty nie są podawane narastająco).

^b Ze względu na zmienną podstawę obliczania wartości docelowej w % (uwarunkowaną liczbą podmiotów, które udzieliły informacji w danym roku), nie jest możliwe określenie wskaźnika % dla całej populacji, dlatego przyjęto uproszczoną zasadę, że odsetek osiągnięty wśród zbadanych podmiotów stanowi stopień realizacji wartości docelowej.

Źródło: badania własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego i Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej.

W województwie śląskim działają co najmniej trzy klastry dedykowane podmiotom ekonomii społecznej:

- Klaster innowacyjności i przedsiębiorczości społecznej EsKlaster;
- Klaster Innowacji Społecznych;
- Nieformalny Klaster Biznes&Ekonomia Społeczna, JOWES.

Wskaźniki, które decyzją Wojewódzkiego Zespołu ds. Ekonomii Społecznej zostały wyłączone z dalszego monitoringu:

- Odsetek PES-ów działających w sieciach partnerskich – stopień realizacji wartości docelowej: 7,4% (brak możliwości rzetelnego pomiaru wskaźnika dla całej populacji PES, zwłaszcza w ujęciu wieloletnim – każdego roku liczba podmiotów, które działają i udzielają informacji jest inna).
- Odsetek PES współpracujących z uczelniami – stopień realizacji wartości docelowej: 16,0% (brak możliwości rzetelnego pomiaru wskaźnika dla całej populacji PES, zwłaszcza w ujęciu wieloletnim – każdego roku liczba podmiotów, które działają i udzielają informacji jest inna).
- Odsetek PES zrzeszonych w minimum jednej organizacji sieciowej – stopień realizacji wartości docelowej: 8,5% (brak możliwości rzetelnego pomiaru wskaźnika dla całej populacji PES, zwłaszcza w ujęciu wieloletnim – każdego roku liczba podmiotów, które działają i udzielają informacji jest inna).
- Liczba utworzonych partnerstw/paktów na rzecz rozwoju ekonomii społecznej – stopień realizacji

wartości docelowej: 716,7% (wartość docelowa wskaźnika została osiągnięta).

- Liczba podmiotów zaangażowanych w działania partnerskie na rzecz ekonomii społecznej – stopień realizacji wartości docelowej: 136,3% (wartość docelowa wskaźnika została osiągnięta).
- Liczba zorganizowanych w województwie spotkań dotyczących ekonomii społecznej – stopień realizacji wartości docelowej: 279,0% (wartość docelowa wskaźnika została osiągnięta).
- Odsetek klastrów, których członkiem jest minimum 1 przedsiębiorstwo społeczne – brak pełnej i aktualnej listy adresowej klastrów, na podstawie której możliwe byłoby określenie odsetka klastrów, których członkiem jest minimum 1 PS.
- Liczba podmiotów z sektora biznesu zaangażowanych w działania mające na celu pomoc w rozwoju ekonomii społecznej w regionie – stopień realizacji wartości docelowej: 238,9% (wartość docelowa wskaźnika została osiągnięta).
- Liczba zorganizowanych wizyt studyjnych poświęconych tematyce ES – stopień realizacji wartości docelowej: 120,7% (wartość docelowa wskaźnika została osiągnięta).

Priorytet IV: Edukacja i profesjonalizacja sektora ekonomii społecznej

Cel szczegółowy 4: Podniesienie poziomu wiedzy i upowszechnienie umiejętności praktycznych w sektorze ekonomii społecznej i jego otoczeniu.

Kierunek działania 4.1: Działania edukacyjne w formie studiów, szkoleń i zajęć fakultatywnych.

Tabela 21. Rezultaty osiągnięte w ramach kierunku działania 4.1.

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Osiągnięte rezultaty w 2019 r.	Osiągnięte rezultaty narastająco (2013-2019)	Stopień realizacji wartości docelowej
Liczba osób, które ukończyły studia podyplomowe z zakresu ekonomii społecznej	184	201	763	414,7%
Liczba edycji studiów podyplomowych w zakresie ekonomii społecznej	5	25	61	1220,0%
Odsetek uczelni wyższych w regionie włączających problematykę ES do programów edukacyjnych	30,0%	60,0% ^a (6 z 10 przebadanych uczelni)	x	60,0% ^b
Odsetek szkół podstawowych/gimnazjalnych/średnich w regionie włączających problematykę ES do programów edukacyjnych	25,0%	27,0% ^a (271 z 1002 przebadanych szkół)	x	27,0% ^b
Liczba przeprowadzonych szkoleń z zakresu PR, dziennikarstwa i promocji ES dla osób zatrudnionych w PES	99	11	96	97,0%
Liczba przeprowadzonych szkoleń dla kadry pomocy i integracji społecznej z zakresu ekonomii społecznej	246	0	82	33,3%

Liczba pracowników pomocy i integracji społecznej oraz pracowników JST przeszkolonych z zakresu ES	1 384	247	1543	111,5%

^a Wartość wg stanu na koniec 2019 roku (rezultaty nie są podawane narastająco).

^b Ze względu na zmienną podstawę obliczania wartości docelowej w % (uwarunkowaną liczbą podmiotów, które udzieliły informacji w danym roku), nie jest możliwe określenie wskaźnika % dla całej populacji, dlatego przyjęto uproszczoną zasadę, że odsetek osiągnięty wśród zbadanych podmiotów stanowi stopień realizacji wartości docelowej.

Źródło: badania własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

Kierunek działania 4.2: Upowszechnianie edukacji wyjaśniającej zasady działania przedsiębiorczości społecznej.

Wszystkie wskaźniki w ramach kierunku to wskaźniki, których wartość docelowa została osiągnięta w 2016 r. i decyzją Wojewódzkiego Zespołu ds. Ekonomii Społecznej zostały wyłączone z dalszego monitoringu:

- Liczba opracowanych programów edukacyjnych skierowanych do potencjalnych partnerów biznesowych PS oraz odbiorców usług/produktów – stopień realizacji wartości docelowej: 1 900,0%.
- Liczba opracowanych programów edukacyjnych skierowanych do potencjalnych partnerów samorządowych i innych podmiotów działających na rzecz rozwoju lokalnego – stopień realizacji wartości docelowej: 800,0%.
- Liczba opracowanych programów edukacyjnych skierowanych do organizacji pozarządowych, które zamierzają rozpocząć odpłatną działalność statutową i/lub działalność gospodarczą – 366,7%.
- Liczba opracowanych programów edukacyjnych skierowanych do młodzieży, szkół, nauczycieli – 16 400,0%.

Kierunek działania 4.3: Działania uzupełniające w ramach programów wspierających ekonomię społeczną.

Tabela 22. Rezultaty osiągnięte w ramach kierunku działania 4.3.

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Osiągnięte rezultaty w 2019 r.	Osiągnięte rezultaty narastająco (2013-2019)	Stopień realizacji wartości docelowej
Liczba pracowników JST przeszkolonych w zakresie przedsiębiorczości społecznej	600	151	861	143,5%
Liczba przedsiębiorstw społecznych, których pracownicy zostali przeszkoleni z zakresu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych	63	29	85	134,9%

Odsetek jednostek samorządu terytorialnego, w których przeszkolono pracowników odpowiedzialnych za prowadzenie postępowań o udzielenie zamówienia publicznego z zakresu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych	30,0%	21,6% (33 ze 153 przebadanych JST)	54,9% (101 ze 184 przebadanych JST)	54,9% ^b

^b Ze względu na zmienną podstawę obliczania wartości docelowej w % (uwarunkowaną liczbą podmiotów, które udzieliły informacji w danym roku), nie jest możliwe określenie wskaźnika % dla całej populacji, dlatego przyjęto uproszczoną zasadę, że odsetek osiągnięty wśród zbadanych podmiotów stanowi stopień realizacji wartości docelowej.

Źródło: badania własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

Wskaźniki, które decyzją Wojewódzkiego Zespołu ds. Ekonomii Społecznej zostały wyłączone z dalszego monitoringu:

- Odsetek przeszkolonych członków RDPP – stopień realizacji wartości docelowej: 4,5% (brak możliwości rzetelnego pomiaru – każdorazowo podstawa obliczania wartości docelowej w % jest zmienna i odnoszona do liczby członków wskazanych przez JST w danym roku, ponadto nie uwzględnia możliwości upływu kadencji RDPP).
- Odsetek przeszkolonych członków komisji polityki społecznej gmin, powiatów i województwa – stopień realizacji wartości docelowej: 3,2% (brak możliwości rzetelnego pomiaru – każdorazowo podstawa obliczania wartości docelowej w % jest zmienna i odnoszona do liczby członków wskazanych przez JST w danym roku, ponadto nie uwzględnia możliwości upływu kadencji członków komisji).
- Liczba osób, które odbyły staże/praktyki w PES – stopień realizacji wartości docelowej: 184,4% (wartość docelowa wskaźnika została osiągnięta).

Kierunek działania 4.4: Bezpośrednie wsparcie szkoleniowo-edukacyjne i doradcze dla środowisk wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Tabela 23. Rezultaty osiągnięte w ramach kierunku działania 4.4.

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Osiągnięte rezultaty w 2019 r.	Osiągnięte rezultaty narastająco (2013-2019)	Stopień realizacji wartości docelowej
Liczba przeszkolonych rodziców/opiekunów osób niepełnosprawnych w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych	1 026	90	1074	104,7%

Źródło: badania własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

Wskaźniki, których wartość docelowa została osiągnięta w 2016 r. lub 2017 r. i decyzją Wojewódzkiego Zespołu ds. Ekonomii Społecznej zostały wyłączone z dalszego monitoringu:

- Liczba zrealizowanych szkoleń dla osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym

planujących utworzenie przedsiębiorstwa społecznego – stopień realizacji wartości docelowej: 193,8%.

- Liczba osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, które zakończyły udział w cyklach szkoleniowych z zakresu przedsiębiorczości społecznej – stopień realizacji wartości docelowej: 160,3%.
- Liczba osób niepełnosprawnych, które zakończyły udział w szkoleniu z zakresu przedsiębiorczości społecznej – stopień realizacji wartości docelowej: 342,7%.
- Liczba przedsiębiorstw społecznych, które skorzystały z podstawowego wsparcia – stopień realizacji wartości docelowej: 428,0%.

Priorytet V: Promocja ekonomii społecznej

Cel szczegółowy 5: Podniesienie poziomu świadomości społecznej dotyczącej sektora ekonomii społecznej oraz utrwalenie jego pozytywnego wizerunku.

Kierunek działania 5.1: Zgromadzenie, uporządkowanie, udostępnienie i bieżąca aktualizacja informacji na temat ekonomii społecznej w przestrzeni rzeczywistej i wirtualnej oraz jej promocja.

Tabela 24. Rezultaty osiągnięte w ramach kierunku działania 5.1.

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Osiągnięte rezultaty w 2019 r.	Osiągnięte rezultaty narastająco (2013-2019)	Stopień realizacji wartości docelowej
Liczba utworzonych serwisów internetowych nt. ES	4	0	4	100,0%
Liczba zorganizowanych konkursów z obszaru ekonomii społecznej	36	1	23	63,9%

Źródło: badania własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

Wskaźniki, których wartość docelowa została osiągnięta w 2016 r. i decyzją Wojewódzkiego Zespołu ds. Ekonomii Społecznej zostały wyłączone z dalszego monitoringu:

- Liczba przeprowadzonych wydarzeń/działań promocyjnych – stopień realizacji wartości docelowej: 327,0%.
- Liczba wydanych publikacji nt. ES – stopień realizacji wartości docelowej: 153,3%.
- Liczba inicjatyw na rzecz upowszechnienia spółdzielczości uczniowskiej – stopień realizacji wartości docelowej: 1 985,3%.

Kierunek działania 5.2: Budowa marki sektora ekonomii społecznej w województwie śląskim.

Tabela 25. Rezultaty osiągnięte w ramach kierunku działania 5.2.

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa	Osiągnięte rezultaty w 2019 r.	Osiągnięte rezultaty narastająco (2013-2019)	Stopecień realizacji wartości docelowej
Liczba przeprowadzonych badań dot. rozpoznawalności marki ES	2	0	0	0,0%
Liczba wdrożonych systemów certyfikacji produktów ES	1	0	1	100,0%
Liczba PES, których produkty uzyskały znaki jakości	12	2	10 ²⁵	83,3%

Źródło: badania własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

Kierunek działania 5.3: Promocja wsparcia dla środowisk wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Wszystkie wskaźniki w ramach kierunku to wskaźniki, które decyzją Wojewódzkiego Zespołu ds. Ekonomii Społecznej zostały wyłączone z dalszego monitoringu:

- Odsetek PES biorących udział w misjach gospodarczych i targach zagranicznych – stopień realizacji wartości docelowej: 0,3% (brak możliwości rzetelnego pomiaru wskaźnika dla całej populacji PES, zwłaszcza w ujęciu wieloletnim – każdego roku liczba podmiotów, które działają i udzielają informacji jest inna).
- Liczba osób uczestniczących w wolontariacie długoterminowym w organizacjach obywatelskich – stopień realizacji wartości docelowej: 6 992% (wartość docelowa wskaźnika została osiągnięta).
- Liczba przeprowadzonych działań promocyjnych dot. stosowania klauzul społecznych, zatrudniania niepełnosprawnych oraz zaangażowania wolontariuszy – stopień realizacji wartości docelowej: 265,5% (wartość docelowa wskaźnika została osiągnięta).

Kierunek działania 5.4: Współpraca z mediami regionalnymi i lokalnymi w zakresie promocji ekonomii społecznej.

Wszystkie wskaźniki w ramach kierunku to wskaźniki, które decyzją Wojewódzkiego Zespołu ds. Ekonomii Społecznej zostały wyłączone z dalszego monitoringu:

- Liczba opracowanych i upowszechnionych artykułów/audycji/spotów reklamowych promujących ES – stopień realizacji wartości docelowej: 331,6% (wartość docelowa wskaźnika została osiągnięta).
- Liczba przeprowadzonych szkoleń dla dziennikarzy – bd.

²⁵ Uwzględniono podmioty posiadające w 2019 r. certyfikat „Zakup prospołeczny” (6) oraz laureatów II edycji konkursu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej na Znaki Jakości Ekonomii Społecznej i Solidarnej (4).